

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens förslag till anslag under utgiftsområde 4 Rättsväsendet samt ett antal motioner som väckts under den allmänna motionstiden i år.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till anslag för utgiftsområdet som uppgår till totalt knappt 22 miljarder kronor. De tyngsta anslagsposterna är polisväsendet (11 974 miljoner kronor), domstolsväsendet (3 057 miljoner kronor) och kriminalvården (3 639 miljoner kronor).

Utskottet tillstyrker också några lagförslag som läggs fram i propositionen. Här föreslås ändringar i rättegångsbalken och i lagen om allmänna förvaltningsdomstolar som innebär att tingsrätterna, hovrätterna, länsrätterna och kammarrätterna i fortsättningen i större utsträckning själva får bestämma om sin organisation. Vidare föreslås ändringar i lagen om omhändertagande av berusade personer m.m. som gör det möjligt att förvara den omhändertagne inom kriminalvården, t.ex. i häkte, och inte endast i polisens lokaler.

Slutligen tillstyrker utskottet regeringens förslag att avveckla de allmänna advokatbyråerna. Bakgrunden är att målet med en god juristtillgång i hela landet är uppfyllt oberoende av om det finns statliga advokatbyråer eller ej samtidigt som den statliga advokatverksamheten går med förlust sedan ett antal år. Verksamheten strider också mot principen att konkurrensutsatt verksamhet inte bör bedrivas i myndighetsform om det inte finns särskilda skäl för det.

Med anledning av några motionsyrkanden föreslår en majoritet i utskottet ett tillkännagivande om ersättningen till nämndemän. Utskottet anser att det bör göras en samlad översyn av nämndemäns och jurymäns ekonomiska villkor. Vidare gör utskottet ett tillkännagivande som innebär att regeringen uppmanas att snarast återkomma till riksdagen med riktlinjer för chefsförsörjningen inom polisen.

I ärendet har samtliga partier avlämnat reservationer. Samtliga utom Socialdemokraterna och Miljöpartiet de gröna har dessutom avlämnat särskilda yttranden. Sammanlagt föreligger 14 reservationer och 7 särskilda yttranden.

Propositionen

I propositionen 1998/99:1 utgiftsområde 4 Rättsväsendet har regeringen föreslagit att riksdagen

dels antar regeringens förslag till

5. lag om ändring i lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m.,

6. lag om ändring i rättegångsbalken,

7. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,

dels

8. bemyndigar regeringen att avveckla de allmänna advokatbyråerna (avsnitt 10),

9. för budgetåret 1999 anvisar anslagen under utgiftsområde 4 *Rättsväsendet* enligt följande uppställning:

Anslag	Anslagstyp	Anslagsbelopp kr
A1 Polisorganisationen	ramanslag	11 460 196 000
A2 Säkerhetspolisen	ramanslag	514 134 000
B1 Åklagarorganisationen	ramanslag	620 140 000
B2 Ekobrottsmyndigheten	ramanslag	199 197 000
C1 Domstolsväsendet m.m.	ramanslag	3 056 983 000
D1 Kriminalvården	ramanslag	3 639 055 000
E1 Kronofogdemyndigheterna	ramanslag	1 309 986 000
F1 Brottsförebyggande rådet	ramanslag	43 674 000
F2 Rättsmedicinalverket	ramanslag	169 305 000
F3 Gentekniknämnden	ramanslag	2 258 000
F4 Brottsoffermyndigheten	ramanslag	12 588 000
F5 Ersättning för skador på grund av brott	ramanslag	75 074 000
F6 Rättshjälpkostnader m.m.	ramanslag	781 149 000
F7 Diverse kostnader för rättsväsendet	ramanslag	19 974 000
F8 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	ramanslag	8 356 000
F9 Bidrag till brottsförebyggande arbete	ramanslag	7 200 000
Summa		21 919 269 000

Punkterna 1–4 i regeringens förslag har behandlats i utskottets betänkande 1998/99:JuU5.

Lagförslagen har fogats till betänkandet, se *bilaga 1*.

Motionerna

För en förteckning över motionerna i nummerföljd, se *bilaga 2*.

Inledning

1998/99:Ju904 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utgångspunkter för kriminalpolitiken,

Utgiftsramen och anslagen

1998/99:Fi210 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

6. att riksdagen beslutar om fördelning av anslag inom utgiftsområde 4 i enlighet med vad i motionen anförts,

1998/99:Fi211 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

10. att riksdagen för budgetåret 1999 anvisar anslagen under utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt uppställningen i bilaga 2,

1998/99:Ju202 av Göte Jonsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade anslag till polisväsendet.

1998/99:Ju206 av Sten Tolgfors (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att polisens och det rättsvårdande systemets resurser i landet och därmed i Örebro län bör stärkas.

1998/99:Ju207 av Olle Lindström (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade resurser till polisen.

1998/99:Ju211 av Tomas Högström och Karin Falkmer (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare resurser till polisen.

1998/99:Ju901 av Sten Tolgfors (m) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att polisens och det rättsvårdande systemets resurser bör stärkas, i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ju904 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om närpolisverksamhetens betydelse,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om polisväsendet,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åklagarväsendet,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om domstolsväsendet,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kriminalvården,

1998/99:Ju910 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att ytterligare 500 civilanställda och 200 poliser anställs under åren 1999–2001,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att höja statusen på och utveckla närpolisverksamheten för att lyckas med bekämpningen av vardagsbrottsligheten,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda ungdomsrotlar inom åklagarväsendet,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av fortbildning och kompetensutveckling inom åklagarväsendet,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hovrätternas samt läns- och kammarrätternas behov av ökade medel,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att anpassa kriminalvården så att barn inte ofrivilligt fråntas rätten att hålla en kontinuerlig kontakt och gemenskap med sina föräldrar då dessa vistas på anstalt,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av ökade medel till stöd för en förbättrad frigivning,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kampanjen Föräldrarna är samhällets viktigaste brottsförebyggande resurs genomförs,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att BRÅ skall få i uppgift att i direkt samarbete med kommunerna ta fram förslag på konkreta brottsförebyggande åtgärder,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det till kommunerna anslås medel för brottsförebyggande åtgärder,

22. att riksdagen med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anvisar anslagen under utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt uppställning:

Anslag (tkr)	Regeringens förslag	Anslagsförändring
A1 Polisorganisationen	11 460 196	+ 200 000
B1 Åklagarorganisationen	620 140	+ 50 000
C1 Domstolsväsendet	3 056 983	+ 60 000
D1 Kriminalvården	3 639 055	+ 30 000
F9 Brottsförebyggande arbete	7 200	+ 40 000
Summa för utgiftsområdet	21 919 269	+ 380 000

1998/99:Ju911 av Siw Persson m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokal anpassning av närpolisverksamheten och vikten av ökad status för närpoliserna,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kriminella mc-gäng,

12. (delvis) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att stärka brottsoffrens ställning,

14. att riksdagen med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anvisar anslagen under utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt uppställning:

Anslag (tkr)	Regeringens förslag	Anslagsförändring
A1 Polisorganisationen	11 460 196	+ 170 000
B1 Åklagarorganisationen	620 140	+ 6 000
F4 Brottsoffermyndigheten	12 588	+ 6 000
F6 Rättshjälpskostnader	781 149	+ 195 000

1998/99:Ju913 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utgångspunkter för svenskt polisväsende,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av poliser,

9. att riksdagen till anslaget A2 Säkerhetspolisen för 1999 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 10 000 000 kr ökat anslag eller 524 134 000 kr,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åklagarnas roll i brottsutredningsarbetet,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bekämpningen av ekonomisk brottslighet,

12. att riksdagen till anslaget B2 Ekobrottsmyndigheten för 1999 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 10 000 000 kr lägre anslag eller 189 197 000 kr,

15. att riksdagen till anslaget C1 Domstolsväsendet för 1999 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 50 000 000 kr ökat anslag eller 3 106 983 000 kr,

19. att riksdagen till anslaget D1 Kriminalvården för 1999 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 200 000 000 kr ökat anslag eller 3 839 055 000 kr,

20. att riksdagen till anslaget F2 Rättsmedicinalverket för 1999 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 10 000 000 kr ökat anslag eller 179 305 000 kr.

1998/99:Ju918 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en omorganisation av Säkerhetspolisen,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fördelning på anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet för åren 2000 och 2001 enligt tabell.

1998/99:So462 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om direkt statsstöd till brottsofferjourerna,

Polisväsendet

1998/99:Ju201 av Rolf Gunnarsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare resurser till polisen i Dalarna.

1998/99:Ju203 av Ingvar Eriksson och Olle Lindström (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att spåra och effektivt beivra all kriminell hantering av vapen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kontrollen vid våra gränser förstärks i syfte att förhindra illegal vapeninförsel,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökning av polisens personella och materiella resurser.

1998/99:Ju209 av Anders Sjölund och Åke Sandström (m, c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade anslag till Polismyndigheten i Västerbotten.

1998/99:Ju223 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillföra mer resurser till polisen och tullväsendet för att motverka inströmning av illegala vapen över landets gränser.

1998/99:Ju907 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om glesbygdsfaktor vid fördelning av resurser.

1998/99:Ju918 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om glesbygdsstöd,

1998/99:Sf612 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att rättsväsendet bör prioritera arbetet mot rasistiska brott,

1998/99:So459 av Ingrid Näslund (kd) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skattesänkningar,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillräckliga resurser till tull och polis,

1998/99:So461 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpt kamp mot spritkriminaliteten,

1998/99:N338 av Camilla Dahlin-Andersson m.fl. (fp) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om större andel av polisresurserna till Stockholms län,

Domstolsväsendet

1998/99:Ju401 av Gunnel Wallin och Kenneth Johansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om antalet tingsrätter.

1998/99:Ju405 av Hans Stenberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om överflyttning av registreringen av företagshypotek till Patent- och registreringsverket (PRV).

1998/99:Ju407 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att se över möjligheten att höja ersättningen för nämndemän,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Domstolsverket skall initiera grundläggande utbildning för nämndemän.

1998/99:Ju409 av Per Erik Granström och Carin Lundberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inskrivningsverksamheten.

1998/99:Ju410 av Birgitta Carlsson och Eskil Erlandsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om höjd ersättning till nämndemän.

1998/99:Ju411 av Siw Wittgren-Ahl m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nämndemännens utbildning och ersättning.

1998/99:Ju910 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nämndemännens och jurymännens arvoden,

1998/99:Ju913 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder mot inställda huvudförhandlingar i domstol,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om "smyggedläggning" av mindre tingsrätter,

1998/99:Ju916 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inställda huvudförhandlingar i brottmål,

1998/99:Ju918 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari yrkas

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett effektivare och mer flexibelt domstolsväsende,

Kriminalvården

1998/99:Ju503 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att som första steg skapa minst en drogfri anstalt inom varje kriminalvårdsregion.

1998/99:Ju506 av Elisebeht Markström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om drogfria avdelningar på våra fängvårdsanstalter.

1998/99:Ju507 av Christina Axelsson och Cinnika Beiming (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av drogfria anstalter för drogfria interner,

1998/99:Ju509 av Inger Davidson m.fl. (kd, s, m, v, c, fp, mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att fängelserna för både barns och föräldrars bästa görs helt drogfria,

1998/99:Ju903 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om narkotikafria fängelser och att det inom varje kriminalvårdsregion skapas minst en drogfri anstalt i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ju910 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bekämpning av narkotika på kriminalvårdsanstalterna,

1998/99:Ju918 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari yrkas

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändring i lagen om omhändertagande av berusade personer,

Brottsoffermyndigheten

1998/99:Ju907 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om brottsofferjourerna,

1998/99:Ju910 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att beloppsnivån på de medel som den dömda avsätter till Brottsofferfonden måste höjas och att medel från fonden skall användas för att skapa nätverk till stöd för brottsoffren,

1998/99:Ju916 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar återställa den ursprungliga ordningen avseende finansieringen av brottsofferfonden i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en höjning av brottsofferavgiften från 300 till 500 kr i syfte att förbättra förutsättningarna för bidrag till ideella brottsofferorganisationer,

Bidrag till brottsförebyggande arbete

1998/99:Ju217 av Raimo Pärssinen (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om brottsförebyggande arbete.

1998/99:Ju904 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den offentliga miljöns inverkan på brottsligheten,

1998/99:Ju910 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kommunernas ansvar i det brottsförebyggande arbetet utreds och klargörs,

1998/99:Ju911 av Siw Persson m.fl. (fp) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppmuntran av Farsor och morsor på stan, grannsamverkan och liknande medborgarengagemang,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att bygga bort brott,

1998/99:So466 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

10. att riksdagen begär att regeringen verkar för att kommunerna påbörjar ett arbete för ökad utomhustrygghet i enlighet med vad i motionen anförts,

1998/99:Bo507 av Margareta Andersson m.fl. (c) vari yrkas

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stimulans till kommunala trygghetsplaner.

Utskottet

Inledning

Allmänt

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet omfattar anslag till bl.a. polisväsendet, åklagarväsendet, domstolsväsendet, kriminalvården, kronofogdemyndigheterna, Brottsförebyggande rådet, Rättsmedicinalverket, Gentekniknämnden, Brottsoffermyndigheten och rättshjälpskostnader. För år 1998 beräknas utgifterna för rättsväsendet uppgå till 21 493 miljoner kronor. De tyngsta posterna är polisen med beräknade 10 796 miljoner kronor, domstolsväsendet med beräknade 3 027,4 miljoner kronor och kriminalvården med beräknade 3 885 miljoner kronor.

För år 1999 har riksdagen bestämt utgiftsramen för rättsväsendet till 21 919 269 000 kr.

Inom rättsväsendets verksamhet kan urskiljas två huvudsakliga områden. Det ena området rör kriminalpolitiken, sammanfattningsvis frågor om brott och straff och, inte minst, frågor som rör brottsförebyggande verksamhet. Det andra området rör rättskipningen och organisationen av rättsväsendet.

Den centrala uppgiften för rättsväsendets myndigheter är att värna den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Detta ger verksamheten inom

rättsväsendet en särställning i den statliga verksamheten, och den är en förutsättning för ett fritt och demokratiskt samhälle. Uppgiften fullgörs bl.a. genom att myndigheterna inom rättsväsendet förebygger och beivrar brott och sörjer för verkställighet av utdömda straff. Inom rättsväsendet löses också tvister, såväl mellan enskilda som mellan enskilda och det allmänna. Vidare verkställs rättsanspråk som inte kan regleras på frivillig väg.

Verksamheten inom rättsväsendet är i princip av den karaktären att den är och också fortsättningsvis skall vara en statlig angelägenhet. Detta ställer särskilda krav på verksamheten. Sådana krav är t.ex. att polisen har resurser att förebygga och bekämpa brott, att enskilda som vänder sig till domstolarna kan få sin sak prövad på ett rättssäkert sätt och inom rimlig tid och att verkställigheten av straff präglas av säkerhet och humanitet.

Enligt regeringens bedömning har myndigheterna inom rättsväsendet i stort kunnat uppfylla uppställda mål. Utskottet kommer nedan i anslutning till respektive anslag att göra en närmare bedömning. Även om det är förenat med vissa svårigheter att mäta myndigheternas resultat och göra jämförelser över tiden bör det dock redan här konstateras att det mesta tyder på att regeringens bedömningar är välgrundade. Samtidigt bör det nämnas att det sedan åtskilliga år pågår ett intensivt arbete för att modernisera rättsväsendet och att de omedelbara effekterna av t.ex. omorganisationer inte alltid varit positiva. Här måste man emellertid anlägga ett något längre tidsperspektiv, och då kan det noteras t.ex. att utvecklingen inom både polis- och åklagarverksamheten nu går i rätt riktning.

Kriminalpolitikens inriktning

Den kriminalpolitiska inriktningen bör enligt utskottets mening bygga på en helhetssyn och på en inriktning av den allmänna politiken som leder till social trygghet, en rättvis fördelning och ett samhälle som vilar på solidaritet mellan människor. Hänsynen till brottsoffren är en del av den helhetssyn som utskottet här gör sig till tolk för.

En utgångspunkt för prioriteringarna inom rättsväsendet är kraven på rättstrygghet, rättssäkerhet, rationalitet och effektivitet. Kompetent personal och ledning, rationella arbetsmetoder och modern teknik är nödvändiga förutsättningar såväl i brottsbekämpningen som i rättsväsendets övriga verksamheter.

Ett centralt inslag är, som regeringen framhåller, att medborgarperspektivet präglar kriminalpolitiken. I det brottsförebyggande arbetet är detta perspektiv och kravet på samverkan mellan myndigheter och andra berörda tydligare än på många andra områden. En grundtanke med det nationella brottsförebyggande programmet *Allas vårt ansvar* (Ds 1996:59) och med det brottsförebyggande arbete som bedrivs inom kommunerna, bl.a. med stöd av Kommittén för brottsförebyggande arbete, är just att brottsligheten måste angripas i samverkan med dem som berörs av den. Detta gör sig naturligtvis särskilt starkt gällande i fråga om den s.k. vardagsbrottsligheten, som utgör majoriteten av antalet anmälda brott. Här har närpolisverksamheten och närpolisens samarbete med t.ex. skolan, brottsofferjourer, föreningslivet och andra frivilligorganisationer en särskild betydelse.

När det gäller den grova, i många fall organiserade och gränsöverskridande, brottsligheten är det internationella samarbetet särskilt viktigt. Av stort värde för insatserna mot den internationella brottsligheten i Europa är inrättandet av den europeiska polisbyrån Europol. Inom EU pågår också i övrigt ett omfattande arbete med att förbättra såväl det polisiära samarbetet som samarbetet på den internationella straffprocessrättens område. Bl.a. har en handlingsplan mot organiserad brottslighet antagits. Anslutningen till Schengensamarbetet kommer också att stärka det polisiära och rättsliga samarbetet, och i Östersjöområdet spelar aktionsgruppen mot organiserad brottslighet i Östersjöområdet en nyckelroll. Också inom ramen för FN:s narkotikaprogram och FN:s brottsförebyggande och straffrättsliga kommission pågår ett viktigt utvecklingsarbete. Arbetet på internationell nivå leder till ständigt förbättrade möjligheter att effektivt ingripa mot den grova brottsligheten med internationell anknytning.

Ett självklart krav på rättsväsendet är att brott utreds och att lagföring sker inom rimlig tid. En sådan ordning underlättar utredningsarbetet och innebär en säkrare bedömning av brottet eftersom tilltalade, målsägande och vittnen har händelsen i färskt minne. Den har också, inte minst när det gäller unga lagöverträdare, pedagogisk betydelse – det ligger enligt utskottets mening ett stort värde i att det på en brottslig gärning snabbt följer en reaktion från samhällets sida. Här föreligger som regeringen påpekar för närvarande en hel del svårigheter, och regeringen avser att initiera olika projekt för att komma till rätta med dem.

Det kan i sammanhanget också nämnas att riksdagen strax före sommaren fattade beslut om nya påföljdsformer för unga lagöverträdare. De nya reglerna innebär bl.a. att två nya påföljder införs. *Ungdomstjänst* kan närmast beskrivas som en form av samhällstjänst för unga i socialtjänstens regi. *Sluten ungdomsvård* kommer i fortsättningen i de allra flesta fall att ersätta fängelse för de yngsta lagöverträdarna, som begått svåra brott innan de fyllt 18 år. Den slutna ungdomsvården, som är en tidsbestämd påföljd, skall äga rum på särskilda ungdomshem som drivs av Statens institutionsstyrelse. Utskottet har stora förhoppningar på att dessa tydliga reaktionsformer som samtidigt har en utpräglad social inriktning skall visa sig verksamma.

Utskottet vill dock inte förneka att det också finns problem i olika verksamheter. Särskilt inom polisväsendet finns svårigheter som har sin grund i de senaste årens omorganisationer och besparingsambitioner. Resultatredovisningen för det första halvåret 1998 indikerar dock att utvecklingen på flera områden vänt till det bättre. Förslagen i budgetpropositionen om förstärkningar till polisen kommer också att bidra till den positiva utvecklingen.

I budgetpropositionen anlägger regeringen just ett sådant brett perspektiv på brottsbekämpningen som utskottet förordar. Här beskrivs också förändringsarbetet som inte bara omfattar sådana faktorer som utskottet nu nämnt utan också t.ex. organisatoriska förändringar som inrättandet av Ekobrottsmyndigheten och det pågående arbetet med en reformering av domstolsväsendet. En utveckling av verkställighetsinnehållet i det straffrättsliga påföljdssystemet är en annan väsentlig del liksom olika åtgärder som, inom

ramen för en human kriminalvård, ökar säkerheten inom anstalterna och förhindrar att intagna avviker därifrån.

Utskottet vill för sin del understryka vikten av att bakomliggande orsaker till kriminalitet undanröjs och att tidiga åtgärder sätts in. Missbruk, arbetslöshet och andra omständigheter av social karaktär har stor betydelse för brottslighetens utveckling men det bör också nämnas att även andra faktorer som också ligger utanför det kriminalpolitiska området, t.ex. bostadsområdenas utformning, spelar en väsentlig roll.

Den slutsats som bör dras är enligt utskottets mening att brottsligheten måste angripas på bred front. Utskottet kan således inte ansluta sig till den betydligt mer inskränkta formulering av de kriminalpolitiska målen som återfinns i motion Ju904 (m) och som i princip uppehåller sig vid frågor om brott, straff och brottsoffer. Särskilt vill utskottet understryka att det visserligen, som anförs i motionen, är viktigt att brott beivras och att straffsystemet upplevs som rättvist. De kriminalpolitiska insatserna kan dock inte begränsas till dessa områden. Betydelsen av samhällsutvecklingen i stort får enligt utskottets mening inte underskattas. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju904 i här aktuell del.

Vad utskottet nu anfört hindrar naturligtvis inte att också brottsbekämpningen har stor betydelse, och utskottet delar regeringens uppfattning att våldsbrott, narkotikabrott och ekonomisk brottslighet inklusive miljöbrott bör prioriteras. Särskild uppmärksamhet måste också ägnas den grova och gränsöverskridande brottsligheten, den mc-relaterade brottsligheten, brott med rasistiska inslag, våld mot kvinnor och övergrepp mot barn. Den prioriterade brottsligheten består alltså av brott som, om de inte bekämpas, skulle kunna komma att rubba grunderna för samhällsordningen och leda till att demokrati- och frihetsidealen direkt eller indirekt sätts i fara. Utskottet vill dock understryka att merparten av de brott som kommer till polisens kännedom inte har denna allvarliga karaktär. Från trygghetssynpunkt är det också väl så viktigt att den s.k. vardagsbrottsligheten förhindras och, när den ändå inträffar, beivras. Det stora flertalet brott tillhör den kategorin, och de medför betydande skador för enskilda och för samhället samtidigt som de skapar en allmän känsla av obehag och otrygghet.

Utgiftsramen och anslagen

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens budgetförslag och de motioner som väckts med anledning av budgetpropositionen och som avser fördelningen på anslag inom rättsväsendet. Yrkandena framgår av tabell, se *bilaga 3*. Vidare behandlar utskottet en del motionsyrkanden som mer allmänt rör resursfrågor eller verksamheten och prioriteringar m.m. och som utskottet ansett bör behandlas i detta sammanhang.

Budgetåret 1999

Utgiftsramen

Regeringen föreslår i budgetpropositionen en utgiftsram för rättsväsendet för år 1999 på 21 919 269 000 kr. Riksdagen har nyligen beslutat i enlighet med regeringens förslag.

Beslutet innebär att rättsväsendets ram i enlighet med beslutet i våras (prop. 1997/98:150, FiU20) höjs med 200 miljoner kronor och att de engångsvisa förslag beträffande polisen och kriminalvården som tidigare aviserats fullföljs. Härutöver tillförs utgiftsområdet ytterligare 200 miljoner kronor engångsvis till polisen som är avsedda för särskilda satsningar i de mest belastade storstadsområdena. Beslutet innebär vidare vissa omfördelningar mellan utgiftsområdena som medfört en minskning av ramen för rättsväsendet med 8 miljoner kronor samt uppräknig för pris- och lönekomensation och vissa tekniska justeringar, sammanlagt drygt 100 miljoner kronor.

För åren 2000 och 2001 beräknas utgiftsområdets ram till preliminärt 22 175 respektive 22 567 miljoner kronor. Beloppen skall tjäna som riktlinjer för regeringens budgetarbete. Utgiftsområdet tillförs alltså 250 miljoner kronor för år 2000 och 300 miljoner kronor för år 2001, i båda fallen som ramhöjning och i överensstämmelse med det beslut riksdagen fattade med anledning av förslagen i vårpropositionen (prop. 1997/98:150, FiU20). Detta innebär att utgiftsramen för rättsväsendet höjs med sammanlagt 300 miljoner kronor och att det totalt tillförs 750 miljoner kronor under den kommande treårsperioden.

Av redovisningen i budgetpropositionen framgår att flera av rättsväsendets myndigheter har svårigheter att klara sig på de anslag riksdagen beslutat om. I viss utsträckning har detta varit avsiktligt; vissa anslag har satts lågt för att en del av anslagssparandet skulle tas i anspråk. Förbrukningen inom anslagen har varit ojämn – vissa anslag har haft stora överskott samtidigt som andra haft underskott – och i enlighet med 1998 års budgetproposition har en stor del av anslagssparandet omfördelats inom utgiftsområdet. Vid ingången av innevarande budgetår uppgick anslagssparandet till omkring 1,1 miljarder kronor. Regeringen räknar nu med att merparten av anslagssparandet kommer att förbrukas under de kommande tre åren.

Det sagda innebär att regeringen räknar med att förbrukningen inom rättsväsendet kommer att överstiga tilldelade medel med omkring 1 miljard kronor de närmaste tre åren trots den betydande förstärkning som riksdagen just beslutat om. Mot den bakgrunden är det, enligt utskottets mening, en förutsättning för framtida budgetbalans att det pågående reformarbetet som nämnts ovan blir framgångsrikt. Ett orosmoment (i budgethänseende) som kan skönjas är att förstärkningen av polisens resurser kan komma att leda till en sådan ökning av ärendemängden inom åklagarväsendet, domstolsväsendet och kriminalvården att berörda myndigheter får svårigheter att klara av den trots ett framgångsrikt reformarbete.

Anslagen

Regeringen har lagt fram ett förslag till fördelning av utgiftsramen på anslagen inom rättsväsendet för år 1999, se *bilaga 3*, där även övriga partiers förslag sammanfattas.

Förslaget innebär att regeringen föreslår att ramökningen på 200 miljoner kronor för år 1999 skall fördelas på polisorganisationen (178 miljoner kronor), Ekobrottsmyndigheten (10 miljoner kronor) och Brottsoffermyndigheten (3 miljoner kronor). Resterande medel (9 miljoner kronor) tillförs anslag utanför rättsväsendet. Regeringen föreslår också en omfördelning engångsvis på 10 miljoner kronor från Säkerhetspolisen till åklagarorganisationen. Härutöver tillkommer en engångsvis satsning på polisen med 200 miljoner kronor samt uppräknig av respektive anslag för pris- och lönekomensation samt vissa andra justeringar.

I motion Ju913 (m) föreslås anslagsförändringar som innebär en ökning av den fastställda utgiftsramen med 260 miljoner kronor. Motionsönskemålen innebär förstärkningar till Säkerhetspolisen (10 miljoner kronor), domstolsväsendet (50 miljoner kronor), kriminalvården (200 miljoner kronor) och Rättsmedicinalverket (10 miljoner kronor) samtidigt som anslaget till Ekobrottsmyndigheten föreslås sänkas (10 miljoner kronor). Motionärerna anser att regeringen inte i budgetpropositionen tagit tillräcklig hänsyn till att satsningarna på polis- och åklagarverksamheten kommer att leda till ökad belastning på domstolar och fängelser och anser härutöver att den ökade efterfrågan på rättspsykiatriska undersökningar inte beaktats och att någon satsning på Ekobrottsmyndigheten i dess nuvarande organisation inte bör göras. Däremot bör polisväsendet – inte minst närpolisverksamheten – i olika avseenden förstärkas. I motion Ju904 (m) förs fram liknande yrkanden i mer allmänna ordalag. I båda motionerna förs också fram kritik mot att stora delar av regeringens föreslagna satsningar för år 1999 sker engångsvis. I motionerna Ju202, Ju206, Ju207, Ju211 och Ju901 (samtliga m) framförs allmänt hållna yrkanden om behovet av resursförstärkningar i första hand till polisen.

Under ärendets handläggning i utskottet har företrädarna för Moderata samlingspartiet justerat ovannämnda yrkanden så att åklagarorganisationen bör tillföras 22 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslagit för år 1999. Detta finansieras genom en motsvarande sänkning av yrkandet i motion Ju913 beträffande kriminalvården. 20 miljoner kronor är avsedda att användas för antagning av åklagaraspiranter och 2 miljoner kronor för att man inom åklagarväsendet skall kunna anlita externa experter då sådana behövs, något som också berörs i motion Ju913.

I motion Ju910 (kd) föreslås anslagsökningar som innebär en ökning av den fastställda utgiftsramen med 380 miljoner kronor. Motionsönskemålet innebär förstärkningar till polisorganisationen (200 miljoner kronor), åklagarorganisationen (50 miljoner kronor), domstolsväsendet (60 miljoner kronor), kriminalvården (30 miljoner kronor) och bidrag till brottsförebyggande arbete (40 miljoner kronor). Satsningar bör enligt motionärerna göras på att utöka polisorganisationen och förbättra närpolisverksamheten. Vidare behövs kompetensförstärkning och särskilda ungdomsrotlar inom

åklagarverksamheten, och domstolsväsendet behöver extra resurser för att få ned handläggningstiderna till en acceptabel nivå. Inom kriminalvården bör särskilda satsningar göras för att bygga om besöksutrymmena på anstalterna så att dessa anpassas till barns behov och för att förstärka frigivningsförberedelserna. Slutligen framställs önskemål om en kraftfull satsning på brottsförebyggande arbete.

I motion Fi210 (c) föreslås att anslaget till polisorganisationen bestäms till ett 65 miljoner kronor högre belopp än regeringen föreslagit. Yrkandet innebär en ökning av den fastställda utgiftsramen på motsvarande belopp.

I motionerna Ju911 och Fi211 (båda fp) föreslås anslagsökningar som innebär en ökning av den fastställda utgiftsramen med 377 miljoner kronor. Motionsönskemålet innebär anslagsförstärkningar till polisorganisationen (170 miljoner kronor), åklagarorganisationen (6 miljoner kronor), Brottsoffermyndigheten (6 miljoner kronor) och rättshjälpskostnader (195 miljoner kronor). Motionärerna vill satsa på en ökad antagning till Polishögskolan och fler civilanställda inom polisen. Man vill också höja närpolisens status m.m. och satsa på bekämpning av mc-brottligheten. Vidare anser motionärerna att fler åklagaraspiranter bör anställas och att det bör tillskapas halvtidstjänster för brottsofferassistenter. Ett liknande yrkande framförs i motion So462 (fp). Slutligen framförs i motionerna Ju911 och Fi211 önskemål om att riva upp rättshjälpsreformen (se prop. 1996/97:9, JuU3, rskr. 55) och återgå till tidigare regler. Här kan nämnas att utskottet inom kort kommer att få tillfälle att återkomma till rättshjälpsreformen i samband med att utskottet behandlar regeringens proposition 1998/99:10.

Samtliga partier (m, kd, c och fp) fullföljer sina här nämnda förslag avseende år 1999 med yrkanden avseende utgiftsramen för rättsväsendet för åren 2000 och 2001. Dessa yrkanden har behandlats av finansutskottet (se 1998/99:FiU1).

Överväganden

Som framgått har riksdagen just beslutat om utgiftsramen för rättsväsendet för år 1999, ett beslut som utskottet i sitt yttrande till finansutskottet tillstyrkte. Ett bifall till här aktuella yrkanden skulle innebära att utgiftsramen överskrids. Motionerna Ju202, Ju206, Ju207, Ju211, Ju901, Ju904, Ju910, Ju911, Ju913, Fi210, Fi211 och So462 i ifrågavarande delar avstyrks. Utskottet tillstyrker alltså regeringens förslag till fördelning på anslag inom utgiftsområde 4.

I detta sammanhang vill utskottet också ta upp problemet med anslaget till diverse kostnader för rättsväsendet. För år 1997 anslogs i statsbudgeten 10 222 000 kr och på tilläggsbudget 14 000 000 kr eller sammanlagt 24 222 000 kr. Utfallet blev 26 820 000 kr. För år 1998 har anslagits 19 560 000 kr medan utfallet bedöms komma att uppgå till 34 560 000 kr. Riksdagen har också nyligen på tilläggsbudget beslutat om en förstärkning av anslaget för år 1998 med 15 000 000 kr. Anslaget disponeras av Regeringskansliet som efter rekvisition kan betala ut medel till en rad myndigheter utanför utgiftsområde 4.

Utskottet har tagit del av ett underlag som visar vilka utbetalningar som gjorts från anslaget under perioden april–juli 1998. Utskottet konstaterar att det förekommer enstaka mycket stora poster som enligt vad som uppgetts från Regeringskansliet avser t.ex. skadestånd enligt lagen (1974:515) om ersättning vid frihetsinskränkning som beslutats av Justitiekanslern. Sådana utbetalningar är naturligtvis mycket svåra att beräkna i förväg. Utskottet har därför – om än med viss tvekan – anslutit sig till regeringens bedömning att det inte kan uteslutas att utgiftsökningen för år 1998 är tillfällig. Utskottets tveksamhet härvidlag sammanhänger med att en oförutsedd utgiftsökning ägde rum också år 1997. Det finns en risk att regeringens, av utskottet tillstyrkta, förslag innebär en underbudgetering även för år 1999 som, med hänsyn till utgifternas karaktär, i sådana fall måste leda till att ytterligare medel fördelas på tilläggsbudget. Regeringen har inlett en översyn av anslaget. I det sammanhanget bör enligt utskottets mening övervägas om inte anslagets konstruktion borde ändras.

Riktlinjer för kommande budgetarbete

I samband med att riksdagen fattade beslut om utgiftsramar för år 1999 beslutades också om en preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden för åren 2000 och 2001. För utgiftsområde 4 innebär beslutet att 22 175 respektive 22 567 miljoner kronor skall utgöra riktlinjer för regeringens budgetarbete för åren 2000 och 2001.

I motion Ju904 (m) föreslås att riksdagen skall uttala att vissa anslag inom utgiftsområdet bör höjas åren 2000 och 2001.

I motion Ju918 (mp) föreslås en omfördelning från Säkerhetspolisen till polisorganisationen med 100 miljoner kronor för åren 2000 och 2001. En utredning om fördelningen av ärenden mellan myndigheterna föreslås i motionen. Syftet är att få till stånd en bantning av Säkerhetspolisen.

Här kan nämnas att regeringen nyligen tillsatt en kommitté med parlamentariskt inslag för att utreda polisens organisation för att bekämpa den grova och organiserade brottsligheten (dir. 1998:101). Kommittén skall bl.a. belysa Rikskriminalpolisens och Säkerhetspolisens roller när det gäller polisens organisation för att bekämpa den grova och organiserade brottsligheten. Kommittén skall i denna del pröva om gränsdragningen mellan de båda polisorganen bör förändras. Arbetet skall vara avslutat den 31 december 1999.

Enligt utskottets mening saknas det anledning för utskottet att ta ett initiativ som skulle innebära att riksdagens nyligen fattade beslut om preliminära utgiftsramar för de aktuella åren frångås. Utskottet avstyrker alltså bifall till motion Ju904 i här aktuella delar.

Utskottet vill vidare erinra om att riksdagsbeslutet avser preliminära ramar för hela rättsväsendet för respektive år. Utskottet ser ingen anledning att nu göra uttalanden om fördelningen på anslag av de preliminära ramarna. När det gäller frågan om utredning av Säkerhetspolisens roll får motionsönskemålet anses tillgodosett. Utskottet avstyrker motion Ju918 i här aktuella delar.

Polisväsendet

Inledning

Polisens verksamhet syftar till att upprätthålla allmän ordning och säkerhet och i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp. Det övergripande målet för polisverksamheten är att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

Rikspolisstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för polisväsendet. Till Rikspolisstyrelsen hör Säkerhetspolisen, Rikskriminalpolisen och Polihögskolan. Till polisväsendet hör också Statens kriminaltekniska laboratorium, som är en myndighet under Rikspolisstyrelsen.

Den 31 december 1997 fanns det 22 755 anställda inom polisen. Av dem var 16 783 poliser. Jämfört med utgången av år 1996 hade antalet civilanställda minskat med 1 172 medan antalet poliser ökat med 60.

Inom polisväsendet har omfattande organisatoriska förändringar genomförts under de senaste åren. Målsättningen att varje län skall utgöra en polismyndighet har uppfyllts under år 1998. Det finns i dag således 21 polismyndigheter, att jämföra med 113 myndigheter i december 1993. Denna utveckling har medfört ett behov av förändringar i styrningen av polisen. Frågor härom har utskottet nyligen behandlat (prop. 1998/99:1 i denna del, JuU5, rskr. 36). Riksdagens beslut innebär bl.a. att varje län skall utgöra ett polisdistrikt samt att polisstyrelsen skall vara styrelse för en polismyndighet och att länsstyrelsens ansvar och tillsyn för polisverksamheten skall upphöra.

Regeringen föreslår i propositionen att polisen under år 1999 skall prioritera kampen mot våldsbrott, narkotikabrott och ekonomisk brottslighet. En större uppmärksamhet skall ägnas miljöbrotten. Särskild uppmärksamhet skall enligt regeringen ägnas den grova och gränsöverskridande brottsligheten, den s.k. mc-brottsligheten, brott med rasistiska inslag, våld mot kvinnor samt övergrepp mot barn. Slutligen föreslås att insatserna mot vardagsbrottsligheten skall öka.

Resultatuppföljning

Som nämnts inledningsvis är målet för polisverksamheten att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Till polisens uppgifter hör bl.a. att förebygga brott, övervaka den allmänna ordningen och säkerheten samt bedriva spaning och utredning i fråga om brott. Polisen skall arbeta problemorienterat.

Såvitt gäller *det ekonomiska utfallet* redogjorde utskottet vid behandlingen av förra årets budgetproposition utförligt för anslagsutvecklingen och de besparingar som ålagts polisen under de senaste åren (1997/98:JuU1 s. 22 f). Av budgetpropositionen för år 1999 kan nu konstateras att överförbrukningen för år 1997 uppgick till 389 miljoner kronor. Härtill kommer den löneskuld på 109 miljoner kronor som förelåg vid utgången av året.

Regeringen anför i propositionen att polisen successivt anpassat sin förbrukning till anslagen och att polisens ekonomiska situation generellt är god. Fortfarande har dock vissa myndigheter, framför allt de två största –

Polismyndigheten i Stockholms län och Polismyndigheten i Västra Götalands län – stora skulder som måste återbetalas.

Företrädare för Rikspolisstyrelsen har vid en utfrågning inför utskottet meddelat att anslagskrediten, enligt prognos, kommer att minska till ca 100 miljoner kronor vid utgången av år 1998. Vid 1999 års utgång beräknar man vara nere inom anslagets ram för polisväsendet som helhet. Från Rikspolisstyrelsens sida känner man dock en oro inför åren 2000 och 2001 då de engångsvisa medlen för effektivisering och rationalisering minskar.

Utskottet konstaterar att förbrukningen har anpassats till löpande anslag och att det nu återstår att betala tillbaka den ackumulerade skulden. Av Rikspolisstyrelsens slutredovisning av de åtgärder som vidtagits med anledning av Riksrevisionsverkets, RRV:s, granskning av polisväsendet år 1996 (RRV 1996:64) framgår att det fortfarande finns en betydande rationaliseringspotential. Ett omfattande arbete pågår också inom polisväsendet för att så långt som möjligt undanröja de hinder för effektivt resursutnyttjande som bl.a. Riksrevisionsverket påtalat.

Utskottet har tidigare framfört att det ser med allvar på de synpunkter som RRV framfört när det gäller polisväsendets förmåga att få till stånd prioriteringar i verksamheten i enlighet med statsmakternas intentioner (se 1997/98:JuU1 s. 24). Utskottet välkomnar särskilt att regeringen nu aviserar att den inom kort kommer att uppdra åt RRV att utvärdera rationaliseringsarbetet.

Såvitt gäller *polisens verksamhetsresultat* bör följande anföras. Enligt vad regeringen anför i propositionen ger polisens nya resultatmodell, som användes första gången år 1997, ännu inte ett helt tillfredsställande underlag för bedömning av verksamhetsresultatet. Det är inte heller möjligt att på alla områden göra jämförelser med tidigare års prestationer. I propositionen gör regeringen dock en mer allmän bedömning av olika verksamhetsområden (s. 43 f). Regeringen beskriver i det sammanhanget de olika svårigheter och problem som föreligger inom verksamheten men också de framsteg som gjorts.

Utskottet betonade vid behandlingen av fjolårets budgetproposition vikten av en förbättrad kvalitet i polisväsendets resultatredovisning (1997/98:JuU1 s. 24). Den nya modellen för redovisning skulle efter hand bidra till en förbättrad resultatredovisning.

Utskottet konstaterar att den nya resultatmodellen ännu inte gett ett tillfredsställande underlag för en bedömning av om polisväsendet uppfyller de mål som statsmakterna ställt upp för verksamheten. Utskottet utgår från att denna fråga uppmärksammas särskilt och att regeringen noga följer utvecklingen.

Såvitt gäller de verksamhetsresultat som tagits upp i budgetpropositionen vill utskottet här särskilt fästa uppmärksamheten på utredningsverksamheten. I förra årets budgetproposition ansåg utskottet det vara otillfredsställande att produktiviteten vad avsåg utredningsverksamheten inom polisväsendet hade sjunkit. Utskottet ansåg att polisen skulle vidta kraftfulla åtgärder vad avsåg såväl metodutveckling som andra åtgärder för att öka produktiviteten och utgick från att regeringen noga skulle följa ett sådant arbete.

Utredningsverksamheten fortsatte att uppvisa en negativ utveckling under år 1997. Såväl balanserna som genomströmningstiden ökade. En förklaring till sistnämnda ökning är enligt Rikspolisstyrelsen den intensifierade avarbetningen av gamla ärenden.

Under första halvåret 1998 minskade dock balanserna totalt sett trots att fler ärenden anmäldes under första halvåret 1998 än under motsvarande period år 1997. Det finns emellertid stora skillnader mellan olika brottstyper såvitt avser balansutvecklingen. Antalet ekobrottsutredningar har minskat betydligt, antalet utredningar avseende våldsbrott endast marginellt – i denna del anser regeringen att resultatet är oacceptabelt – medan antalet narkotikaärenden i balans har ökat från halvårsskiftet 1997.

Utskottet vill återigen understryka vikten av att genomströmningstiderna kortas och att balanserna minskas, givetvis med bibehållande av en hög kvalitet i utredningsarbetet. Inom polisväsendet pågår också ett intensivt utvecklingsarbete för att komma till rätta med situationen inom utredningsverksamheten. Ett nära samarbete med åklagarväsendet på såväl central som lokal nivå är ägnat att åstadkomma högre effektivitet och kvalitet i utredningsarbetet. Enligt vad utskottet erfarit vid utfrågningar med såväl Rikspolisstyrelsen som Riksåklagaren fungerar också samarbetet mellan myndigheterna mycket bra. Utskottet förutsätter att regeringen noga följer utvecklingen.

Anslagen

Polisorganisationen

Från anslaget till polisorganisationen betalas kostnaderna för verksamheten vid polismyndigheterna, Rikspolisstyrelsen (med undantag av Säkerhetspolisen), Rikskriminalpolisen, Polishögskolan och Statens kriminaltekniska laboratorium.

Regeringen föreslår för budgetåret 1999 ett anslag till polisorganisationen på 11 460 196 000 kr.

Enligt regeringens förslag höjs anslagsramen med 178 miljoner kronor. Dessa medel skall enligt regeringen användas för att effektivisera och modernisera verksamheten. Höjningen av anslagsramen skall framför allt användas till ökade resurser för att bekämpa vardagsbrottsligheten, effektivisera utredningsverksamheten och förstärka gränskontrollen. Regeringen föreslår vidare att polisen engångsvis tilldelas ytterligare 200 miljoner kronor för särskilda förstärkningar i de mest belastade storstadsområdena. Härutöver föreslås ramhöjningar med 20 miljoner kronor till följd av att det nya passet, som infördes den 1 januari 1998, blivit dyrare än beräknat och med 7 miljoner kronor för insatser mot köp av sexuella tjänster som kriminaliseras den 1 januari 1999. Vidare överförs från polisens anslag 15,5 miljoner kronor till kriminalvården med anledning av regeringens förslag i budgetpropositionen om ändringar i lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m., 2 miljoner kronor till Statens invandrarverk med anledning av propositionen Verkställighet och återvändande – en del av asylprocessen (prop. 1997/98:173, SFU15), 2,1 miljoner kronor till

Ekobrottsmyndigheten för hyreskostnader och drygt 1,9 miljoner kronor till anslaget F8 avgifter till vissa internationella sammanslutningar för avgifter för Schengensamarbetet. Slutligen har vissa justeringar gjorts av anslaget vilka motsvaras av ändrade utgifter.

I ett antal motioner yrkas att anslaget till polisorganisationen skall ökas i förhållande till regeringens förslag.

Sålunda innehåller motionerna Ju202, Ju206, Ju207, Ju211, Ju901 och Ju904 (samtliga m) mer allmänt hållna yrkanden om ökade resurser till polisväsendet, bl.a. för att garantera en effektiv och brottsförebyggande närpolis. I motion Ju910 (kd) yrkas en höjning av anslaget med 200 miljoner kronor bl.a. för att ytterligare 500 civilanställda och 200 poliser skall kunna anställas under den kommande treårsperioden. Vidare anser motionärerna att det är nödvändigt att höja statusen på och utveckla närpolisverksamheten för att lyckas med bekämpningen av vardagsbrottsligheten. Frågan om ökad status för närpolisverksamheten behandlas även i motion Ju911 (fp). I denna motion och motion Fi211 (också den fp) yrkas en höjning med 170 miljoner kronor att användas för antagning av 300 aspiranter till Polishögskolan under år 1999, 600 åren 2000 och 2001, för anställning av 400 civila år 1999 samt för en intensifiering av polisens insatser mot de kriminella mc-gängen. Också i motion Fi210 (c) yrkas en höjning av anslaget, närmare bestämt med 65 miljoner kronor.

Utskottet behandlar anslagsyrkandena ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Säkerhetspolisen

Regeringen föreslår ett anslag till Säkerhetspolisen på 514 134 000 kr.

I motion Ju913 (m) yrkas att anslaget höjs med 10 miljoner kronor så att Säkerhetspolisen skall kunna möta utvecklingen beträffande brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet.

Anslagsyrkandena behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Prioritering av olika slag av brottslighet

I motionerna Ju203 (m) och Ju223 (kd) yrkas att polisen skall prioritera åtgärder som syftar till att begränsa tillgången på vapen i samhället i stort för att förebygga våldsbrott. I motion Sf612 (v) begärs en prioritering av rasistisk brottslighet och i motionerna So459 (kd) och So461 (fp) begärs särskilda åtgärder mot olovlig tillverkning och smuggling av alkoholhaltiga drycker.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det är en uppgift för polisen att utifrån statsmakternas uttalanden om de prioriteringar som bör göras, tillämpliga straffskalor, lokala förhållanden m.m., fatta beslut om insatser mot olika slag av brottslighet. Utskottet anser i likhet med regeringen att polisen skall prioritera kampen mot våldsbrott, narkotikabrott och ekonomisk brottslighet, att större uppmärksamhet skall ägnas miljöbrotten, att särskild uppmärksamhet skall ägnas den grova och gränsöverskridande brottsligheten, den s.k. mc-brottsligheten, brott med rasistiska inslag, våld mot

kvinnor och övergrepp mot barn samt att insatserna mot vardagsbrottsligheten skall öka. Utskottet utgår därför från att polisen avsätter tillräckliga resurser för att bekämpa dessa typer av brottslighet. Redan av denna anledning behöver inte motionerna Ju203, Ju223, Sf612, So459 och So461 föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Utskottet avstyrker bifall till samtliga motioner.

Resursfördelningen inom polisen

Inom anslaget till polisorganisationen skall Rikspolisstyrelsen tilldela polismyndigheterna länsramar. Enligt regleringsbrevet för innevarande budgetår skall Rikspolisstyrelsen vid fördelningen av medel mellan polismyndigheterna ta hänsyn till myndigheternas arbetsbelastning och medborgarnas behov. Utgångspunkten för fördelningen mellan länen är enligt vad utskottet inhämtat den resultatdialog som rikspolischefen håller med samtliga länspolismästare.

I några motioner yrkas ökade resurser till ett särskilt angivet län för, i vissa fall, särskilt angivna ändamål. I motion Ju201 (m) yrkas sålunda att ytterligare resurser skall tillföras Dalarna, i motion Ju209 (m, c) Västerbotten och i motion N338 (fp) Stockholm. Motionärerna bakom Ju907 (v) och Ju918 (mp) anser för sin del att hänsyn skall tas till glesbygdernas särskilda behov vid fördelningen av medel till polismyndigheterna.

Utskottet har vid tidigare budgetbehandlingsavstyrt motionsyrkanden liknande de nu aktuella, senast i betänkandet 1997/98:JuU1 (s. 28). Utskottet utgick då från att Rikspolisstyrelsen vid fördelningen av medel mellan olika län gör en avvägning av länens behov av polisiära insatser i enlighet med de anvisningar som regeringen lämnat. Det fanns enligt utskottet inte skäl för riksdagen att göra något uttalande i frågan.

Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker bifall till motionerna Ju201, Ju209, Ju907, Ju918 och N338. Såvitt angår sistnämnda motion med yrkande om ytterligare resurser till Stockholms län bör här erinras om att regeringen i budgetpropositionen föreslagit att 200 miljoner kronor skall tilldelas polisen år 1999 för särskilda förstärkningar i de mest belastade storstadsområdena.

Polischefs försörjningen

Riksdagen ställde sig år 1981 bakom att det då gällande kravet på fullständig juristutbildning för tillträde till polischefsbanan borde behållas (prop. 1980/81:13, JuU24). Kravet på juris kandidatexamen föreligger alltjämt men med tiden har frågan om vilka formella krav som skall ställas blivit föremål för olika överväganden. Senast har regeringen i mars 1998 givit Rikspolisstyrelsen i uppdrag att lämna förslag till ett nytt system för rekrytering och utbildning av chefer inom polisen. I september i år avlämnade Rikspolisstyrelsen rapporten Chefsförsörjningen inom polisen (VKL-709-3916/98).

I sitt förslag betonar Rikspolisstyrelsen att strukturförändringarna inom polisen ställer nya krav på dem som skall vara chefer. Även om det fortfarande är nödvändigt att det hos polismyndigheterna finns lika god

juridisk kompetens som på andra håll inom rättsväsendet behövs inte sådan kompetens hos alla som har chefsbefattningar inom polisväsendet. I stället får frågor om t.ex. ekonomi, teknikutveckling och personalledning allt större betydelse. Rikspolisstyrelsen föreslår därför att den nuvarande polischefsutbildningen avskaffas liksom kravet på juridisk examen. Rekrytering och utbildning skall ske med utgångspunkt från den kompetens som behövs för de chefsuppgifter som är aktuella. Personer i polismanskarriären liksom personer utanför polisväsendet skall kunna rekryteras till chefsbefattningar inom polisen.

Enligt regeringens mening står förslaget i överensstämmelse med de principer som bör gälla för den framtida polischefsutbildningen. Förslaget bereds vidare inom Regeringskansliet.

Utskottet delar regeringens uppfattning såvitt avser inriktningen på arbetet med att bredda rekryteringsbasen för chefer inom polisväsendet. Det är enligt utskottets mening viktigt att understryka att detta ställningstagande inte innebär att avkall får göras på de höga krav på juridisk kompetens som måste ställas på en modern och rättssäker polisorganisation.

Det får ankomma på regeringen att snarast återkomma till riksdagen med förslag till riktlinjer för rekrytering och utbildning av chefer inom polisväsendet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Åklagarväsendet

Inledning

Målet för åklagarverksamheten är att se till att den som begått brott lagförs. Åklagarverksamheten skall bedrivas rättssäkert, effektivt och i nära samarbete med polisen.

Åklagaren har en central roll inom rättsväsendet när det gäller att bekämpa brottslighet. Till åklagarens uppgifter hör att leda förundersökningar, fatta beslut i åtalsfrågor och föra talan om ansvar för brott vid domstol. Inom ramen för förundersökningsledningen beslutar åklagaren om personella och reella tvångsmedel av integritetskränkande natur såsom anhållande, kroppsbesiktning, reseförbud och husrannsakan. Åklagaren kan också begränsa eller lägga ned en förundersökning. Andra viktiga uppgifter som ankommer på åklagaren är att under vissa förutsättningar utfärda strafföreläggande och besluta om åtalsunderlåtelse.

Regeringen föreslår att åklagarväsendet under år 1999 skall prioritera beivrandet av våldsbrott, narkotikabrott och ekonomisk brottslighet (inklusive miljöbrott). Särskild uppmärksamhet skall ägnas grov och gränsöverskridande brottslighet, s.k. mc-relaterad brottslighet, brott med rasistiska inslag, våld mot kvinnor samt övergrepp mot barn. Samverkan med polisen för att förbättra den brottsutredande verksamheten – vilken enligt utskottets mening påbörjats på ett positivt sätt – skall utvecklas ytterligare.

Den nya Ekobrottsmyndigheten, med uppgift att bekämpa ekonomisk brottslighet, inrättades den 1 januari 1998. Sedan den 1 juni i år är verksamheten i gång i den nya organisationen.

Resultatuppföljning

Som framgår av budgetpropositionen skedde under år 1997 flera förändringar i positiv riktning. Bland annat ökade antalet avslutade ärenden och balanserna minskade; den positiva utvecklingen fortsatte under första halvåret 1998. Även andelen lagföringar – som utskottet uppmärksammade i samband med behandlingen av förra årets budgetproposition – har nu ökat något.

Av propositionen framgår vidare att arbetsproduktiviteten förbättrades under år 1997, att ett antal åtgärder har vidtagits när det gäller användningen av informationstekniken och att en omfattande utvecklingsverksamhet har bedrivits i samverkan med polisen på såväl central som lokal nivå. Slutligen har åklagarorganisationen under första halvåret 1998 väsentligt förbättrat sin ekonomiska situation. Prognoser tyder på att utnyttjandet av anslagskrediten, som vid ingången av budgetåret uppgick till 40,2 miljoner kronor, vid årets utgång kommer att ha minskats till ca 6 miljoner kronor.

Regeringen konstaterar i propositionen att åklagarväsendet nu, efter en nedgång i samband med omorganisationen år 1996, har återtagit sin arbetskapacitet från tiden strax före reformen. Detta har skett samtidigt som antalet anställda minskat och ekonomin varit ansträngd. Regeringens bedömning är att det nu finns förutsättningar för att ytterligare förbättra verksamhetsresultatet och förverkliga syftet med reformen.

Riksåklagaren har dock vid en utfrågning inför utskottet uttryckt en påtaglig oro inför framtiden. Bortfallet av nu ca 60 åklagare har lett till ett enligt Riksåklagaren utomordentligt ansträngt arbetsläge. Arbetsmiljön har försämrats och det finns på flera håll en tendens till utmattning.

Utskottet ser med tillfredsställelse på den positiva utvecklingen under år 1997. Verksamhetsresultatet från första halvåret 1998 tyder också på att denna utveckling fortsätter. Först efter år 1998 kan dock en mer säker bedömning göras av organisationsförändringarna på helårsbasis. Mot bakgrund av den oro som uttryckts från Riksåklagarens sida anser utskottet – i likhet med regeringen – att personalresurserna här är av särskilt intresse, främst när det gäller den operativa verksamheten.

Såvitt gäller Ekobrottsmyndigheten har denna som tidigare nämnts endast varit verksam i några månader. Det är ännu för tidigt att säga hur den nya organisationen och arbetsformerna i detalj kommer att påverka ekobrottsbekämpningen. Enligt utskottets mening står det emellertid klart att det genom myndighetens inrättande skapats helt andra förutsättningar för en mer effektiv ekobrottsbekämpning.

Sammantaget har ingenting framkommit som motsäger regeringens bedömning att åklagarväsendet i stort får anses ha uppfyllt de mål som ställts för verksamheten under år 1997.

Anslagen

Åklagarorganisationen

Regeringen föreslår ett anslag till åklagarorganisationen på 620 140 000 kr.

För budgetåret 1998 tilldelades åklagarorganisationen 33 miljoner kronor engångsvis för att det fortsatta reformarbetet inte skulle riskeras. Enligt regeringen bör anslaget även för år 1999 engångsvis tillföras 10 miljoner kronor som överförs från anslaget A2 Säkerhetspolisen. Resurstillskottet skall bl.a. användas till att ytterligare utveckla samverkan med polisen och till en satsning på kompetensutveckling.

Anslaget har också räknats upp med knappt 13 miljoner kronor som kompensation för beräknade utgiftsökningar för löner, lokaler m.m. Vidare har anslaget minskats med 3,6 miljoner kronor som förs över till anslaget B2 Ekobrottsmyndigheten till följd av övertagna hyreskontrakt. Slutligen har bl.a. vissa tekniska justeringar gjorts av anslaget.

I motion Ju910 (kd) begärs en ökning av anslaget med 50 miljoner kronor. Anslagsökningen behövs enligt motionärerna för att ge åklagarorganisationen beredskap för ett ökat antal inkommande ärenden till följd av att fler poliser kommer i tjänst. Vidare behövs enligt motionärerna kompetensförstärkning och särskilda ungdomsrotlar inom åklagarväsendet.

I motionerna Ju911 och Fi211 (båda fp) yrkas att anslaget ökas med 6 miljoner kronor för att ytterligare 18 åklagaraspiranter skall kunna antas.

Motionärerna bakom motion Ju904 (m) motsätter sig att låta Säkerhetspolisen bekosta resursökningen till åklagarorganisationen om 10 miljoner kronor och anser att nya medel skall avsättas till den av regeringen föreslagna höjningen av anslaget. Vidare har företrädarna för Moderata samlingspartiet under budgetbehandlingen i utskottet yrkat att åklagarväsendet skall tilldelas ytterligare 22 miljoner kronor, varav 20 miljoner kronor bör användas för antagning av åklagaraspiranter och 2 miljoner kronor för att man inom åklagarväsendet skall kunna anlita externa experter då sådana behövs. Detta finansieras genom en motsvarande sänkning av partiets yrkande i motion Ju913 beträffande kriminalvården.

Anslagsyrkandena behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Ekobrottsmyndigheten

Regeringen föreslår ett anslag till Ekobrottsmyndigheten på 199 197 000 kr. Vidare kommer 30 miljoner kronor av andra huvudtitelns anslag A20 Kontrollfunktionen i staten att disponeras av Ekobrottsmyndigheten under år 1999.

Ekobrottsmyndigheten måste enligt regeringen ges de resurser som behövs för den omfattande kompetensutveckling de alltmer kvalificerade ekobrottmålen kräver, och regeringen föreslår att myndigheten tillförs 10 miljoner kronor år 1999 samt ytterligare 40 miljoner kronor vardera åren 2000 och 2001.

Vidare höjs anslaget för att täcka kostnader för övertagande av hyreskontrakt med 5,7 miljoner kronor samt för beräknade utgiftsökningar för löner, lokaler m.m. med drygt 3 miljoner kronor.

I motion Ju913 (m) yrkas ett i förhållande till regeringens förslag 10 miljoner kronor lägre anslag till Ekobrottsmyndigheten. Enligt motionärerna borde anslaget avse en annan organisationsform för ekobrottsbekämpning med tonvikt på polis- och åklagarväsendet, varför man motsätter sig att Ekobrottsmyndigheten tillförs ytterligare medel under den kommande treårsperioden.

Anslagsyrkandena behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Domstolsväsendet m.m.

Inledning

Domstolsväsendets uppgift är att utöva rättsskipning. Härtill kommer ett antal avgränsade uppgifter av mera rättsvårdande natur. Ett övergripande mål för verksamheten är att domstolarna på ett rättssäkert och effektivt sätt skall avgöra de mål och ärenden som de har att handlägga.

Domstolsverket är central förvaltningsmyndighet för de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, arrendenämnderna, hyresnämnderna, Rättshjälpsmyndigheten och de allmänna advokatbyråerna. Verket har vidare till uppgift att på det allmännas vägnar föra talan mot beslut i rättshjälpsfrågor.

Resultatuppföljning

Som inledningsvis nämnts är målet för domstolsväsendet att avgöra mål och ärenden på ett rättssäkert och effektivt sätt. Enligt vad regeringen anför i propositionen påverkas rättssäkerheten och effektiviteten av ett stort antal faktorer som inte är mätbara. Vissa indikatorer finns dock, som kan ge ett mått på rättssäkerheten och effektiviteten. Hit hör antalet inkomna, avgjorda och balanserade mål samt omloppstid och balansernas åldersstruktur. Vidare är tillgången på personal och personalsammansättningen sådana faktorer.

Av regeringens redogörelse för arbetsläget i domstolarna framgår, att måltillströmningen under år 1997 minskat i tingsrätterna, hovrätterna, kammarrätterna, Högsta domstolen och Regeringsrätten, under det att den ökat något i länsrätterna. Den minskade måltillströmningen i flertalet domstolar har emellertid inte lett till någon minskning av arbetsbelastningen, eftersom det i huvudsak är de enklare målen som försvunnit. Tingsrätternas arbetsbörda har dock totalt sett minskat. Enligt regeringens uppfattning är arbetsläget i tingsrätterna och Högsta domstolen tillfredsställande; det är däremot besvärligt i hovrätterna, länsrätterna, kammarrätterna och Regeringsrätten.

Vad gäller målens omloppstider, anför regeringen att dessa är alldeles för långa i länsrätterna och kammarrätterna. Antalet äldre mål om skatter och socialförsäkringar är alltfjämt otillfredsställande högt i både länsrätter och kammarrätter. Regeringen understryker vidare att det är oacceptabelt att en mycket stor andel av de balanserade målen i länsrätterna, hovrätterna och kammarrätterna inte hade avgjorts vid 1997 års utgång trots att skriftväxlingen och övriga beredningsåtgärder redan tidigare var avslutade.

Såvitt gäller de allmänna domstolarna går det, enligt regeringen, att dra slutsatsen att målen avgörs inom rimlig tid, medan motsatt slutsats kan dras beträffande förvaltningsdomstolarna när det gäller skatte- och socialförsäkringsmål. Även om underlaget för att bedöma domstolarnas resultat har förbättrats är det alltjämt inte tillräckligt för en säker bedömning av om domstolarna klarat av att i övrigt på ett rättssäkert och effektivt sätt avgöra de mål och ärenden de har att handlägga.

Regeringen framhåller dock att underlaget för en sådan bedömning kan förväntas bli bättre under kommande år. Inom Domstolsverket pågår nämligen dels ett arbete med att ta fram s.k. nyckeltal för domstolsväsendet, dels projekt för att utveckla verksamhets- och personalstatistiken. Domstolsverket har också ändrat sin interna organisation i syfte att kunna stödja domstolarna i deras verksamhetsuppföljning och verksamhetsanalys.

Regeringen framhåller i propositionen att det är svårt att bedöma hur domstolarnas arbetsbelastning kommer att förändras under de närmaste åren. Enligt Domstolsverkets bedömning finns det totalt sett anledning att räkna med en viss ökning av antalet inkomna brottmål under åren 1999–2001 medan tvistemålen tros ligga kvar på en relativt oförändrad nivå. Vad gäller länsrätterna kan måltillströmningen även i fortsättningen antas öka något till följd av instansordningsreformen. De nya regler om socialbidrag som trädde i kraft den 1 januari 1998 har å andra sidan lett till en så kraftig reducering av antalet biståndsmål att de förmodligen totalt sett kommer att leda till en viss minskning av måltillströmningen (prop. 1996/97:124, 1996/97:SoU18, rskr. 1996/97:264).

Regeringen anser sammanfattningsvis att resultatredovisningen tyder på att åtgärder snarast måste vidtas i syfte att korta domstolarnas handläggnings-tider och att skapa en effektivare domstolsorganisation.

Rättshjälpsmyndighetens uppgift är att hantera rättshjälpsfrågor snabbt och korrekt samt att i övrigt lämna god service i frågor rörande rättshjälp. Enligt regeringen har målet för myndighetens verksamhet uppnåtts under budgetåret 1997. Ett nytt ADB-system som är anpassat till den nya rättshjälpslagen har nyligen tagits i drift. De ADB-problem som stört myndighetens verksamhet under flera år kommer därmed att kunna lösas. I regeringens proposition med förslag till ny rättshjälpslag förutskickades att Rättshjälpsmyndigheten i och med den nya lagens ikraftträdande endast skulle ha underlag för sin verksamhet under ytterligare tre till fyra år (prop. 1996/97:9 s. 196 f). Regeringen har inlett förberedelser för en avveckling av Rättshjälpsmyndigheten under år 2001.

Utskottet kan konstatera att regeringen i årets budgetproposition, i likhet med budgetpropositionen för år 1998, givit en avsevärt fylligare redogörelse för måltillströmning, målavverkning och målbalanser i domstolarna än som skett i tidigare års budgetpropositioner. Av propositionen framgår vidare att också Domstolsverkets mål- och resultatstyrning och verkets redovisning kan förväntas bli utvecklad och förbättrad under kommande år. Utskottet, som välkomnar denna utveckling, vill framhålla betydelsen för riksdagens arbete av en utförlig mål- och resultatredovisning från såväl regeringen som förvaltningsmyndigheterna.

Av regeringens redovisning framgår att handläggningstiderna i hovrätterna, länsrätterna och kammarrätterna alljämt är otillfredsställande långa. Utskottet vill instämma i regeringens bedömning att åtgärder måste vidtas för att komma till rätta med detta förhållande.

Utskottet har vid sin granskning av mål- och resultatredovisningen avseende domstolsväsendet inte funnit något som gör att regeringens slutsatser i fråga om måluppfyllnad bör ifrågasättas.

Anslaget

Från anslaget betalas kostnaderna för de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, hyresnämnderna, arrendenämnderna och Domstolsverket. Dessutom betalas kostnader för vissa uppdrag som juristerna vid de allmänna advokatbyråerna enligt författningsbestämmelser bör utföra, exempelvis som likvidator, förmyndare eller god man samt vissa domstolskostnader. Härutöver betalas från anslaget kostnaderna för Rättshjälpsmyndigheten.

Enligt vad regeringen anför i budgetpropositionen beräknas domstolsväsendets anslagsförbrukning under år 1998 överstiga anvisade medel med 48 miljoner kronor. Trots det, framhåller regeringen, kommer domstolarna att ha ett relativt stort anslagssparande i behåll vid utgången av budgetåret. Vidare är tingsrätternas arbetsläge sådant att det bör vara möjligt att frigöra och omfördela resurser från tingsrättsorganisationen till övriga domstolar. Domstolsverkets behov av resursförstärkningar kommer under år 1999 att kunna tillgodoses genom att anslagssparandet tas i anspråk. Det anförda innebär, enligt regeringen, att domstolsväsendet inte kommer att behöva något resurstillskott för att klara verksamheten under år 1999.

I fråga om anslaget för domstolsväsendet anför regeringen vidare i huvudsak följande. Anslaget tillförs under år 1999 28 miljoner kronor. Tillskottet är en följd av införandet av miljöbalken och av att miljödomstolarna fr.o.m. den 1 januari 1999 övertar bl.a. den verksamhet som bedrivits av Koncessionsnämnden för miljöskydd. Av beloppet utgör omkring 19 miljoner kronor en överföring från utgiftsområde 20 allmän miljö- och naturvård, under det att omkring 9 miljoner kronor utgör ökade avgiftsintäkter som förväntas följa av miljöbalkens införande. Vidare förs 12 miljoner kronor från anslaget för domstolsväsendet till utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner till följd av att kommunerna i ökad utsträckning skall hjälpa föräldrar att träffa avtal om vårdnad, boende och umgänge. Denna reform väntas medföra ökade kostnader för kommunerna samtidigt som domstolarnas kostnader minskar. Härutöver överförs 9,8 miljoner kronor från anslaget för domstolsväsendet till utgiftsområde 24 Näringsliv. Denna överföring motiveras dels av att Patent- och registreringsverket fr.o.m. år 1999 kommer att sköta utbetalningar till vissa likvidatorer, dels av att Marknadsdomstolen övertar vissa arbetsuppgifter från Stockholms tingsrätt.

Som kompensation för beräknade utgiftsökningar för löner, lokaler m.m. räknas anslaget upp med drygt 60 miljoner kronor.

Slutligen har en teknisk justering gjorts vid beräkningen av anslaget. Justeringen innebär att anslaget ökas med 11 miljoner kronor med anledning av att metoden för finansiering av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades under år 1998.

I budgetpropositionen föreslås att riksdagen till Domstolsväsendet m.m. för år 1999 anvisar ett ramanslag om 3 056 983 000 kr.

I motion Ju913 (m) yrkas en höjning av anslaget med 50 miljoner kronor och i motion Ju910 (kd) yrkas en höjning med 60 miljoner kronor som i första hand är avsedd att förstärka hovrätterna och de allmänna förvaltningsdomstolarna. Härutöver yrkas i motion Ju904 (m) ett tillkännagivande av innebörd att anslaget skall höjas med 50 miljoner kronor.

Anslagsyrkandena behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Domstolarnas avdelningsindelning

Av 11 kap. 4 § regeringsformen (RF) framgår bl.a. att föreskrifter om huvuddragen av domstolarnas organisation meddelas i lag.

I lagstiftningen finns för närvarande regler om avdelningsindelning av såväl hovrätter och tingsrätter som kammarrätter och länsrätter. Sålunda gäller enligt 1 kap. 2 § andra stycket rättegångsbalken (RB) att tingsrätt *må* vara indelad i avdelningar medan det i 2 kap. 3 § andra stycket samma balk föreskrivs att hovrätt *skall* vara indelad i avdelningar. På motsvarande sätt gäller enligt 11 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar att kammarrätt *är* indelad i avdelningar och enligt 16 § samma lag att länsrätt, efter regeringens beslut, *får* vara indelad i avdelningar. De nämnda lagarna innehåller dessutom närmare föreskrifter om avdelningarnas sammansättning i vissa avseenden. Antalet avdelningar fastställs för såväl underrätterna som överrätterna för närmast följande budgetår genom regeringens regleringsbrev för domstolsväsendet.

Inom Justitiedepartementet har upprättats en promemoria med förslag till ändringar i såväl RB som lagen om allmänna förvaltningsdomstolar. Innebörden av förslagen är sammanfattningsvis att överrätterna inte med nödvändighet behöver vara indelade i avdelningar samt att avdelningarnas närmare sammansättning inte skall regleras i lag. Promemorian har remissbehandlats.

Regeringen lägger nu fram förslag med motsvarande innebörd som i promemorian.

Med anledning av kritik från vissa remissinstanser framhåller regeringen inledningsvis att den inte anser att förslagen strider mot 11 kap. 4 § RF. Enligt regeringens mening innebär förslagen endast att bestämmelserna ges en ändrad innebörd.

I sina motiv anför regeringen vidare att den nuvarande regleringen innebär dels att hovrätt eller kammarrätt aldrig kan bestå av färre än två avdelningar, dels att överrätternas och länsrätternas möjligheter att pröva olika organisationslösningar begränsas. Regleringen har lett till att överrätterna i dag är organiserade på ett likartat sätt utan hänsyn till t.ex. målunderlag eller behov av specialisering.

Enligt regeringen bör därför nuvarande lagreglering ändras så att det blir möjligt för domstolarna att pröva olika organisationsmodeller och att själva bestämma antalet avdelningar samt dessas närmare sammansättning och storlek. Om riksdagen antar förslagen kommer instruktionerna för de olika domstolarna att ändras så att såväl överrätter som underrätter själva beslutar om indelning i avdelningar samt om avdelningarnas närmare sammansättning. Även om domstolarnas frihet i praktiken begränsas av att det är Domstolsverket som tilldelar medel och regeringen som beslutar om domarutnämningar, kommer de föreslagna regeländringarna att ge domstolarna ökat utrymme för att själva ta initiativ till och genomföra organisationsförändringar. Vilka organisationsförändringar som är möjliga från arbetsrättslig synpunkt blir, enligt regeringen, närmast en uppgift för den enskilda domstolens ledning att avgöra från fall till fall.

Utskottet vill för sin del instämma i regeringens bedömning att de förevarande förslagen inte strider mot 11 kap. 4 § RF. Att domstolarna själva ges möjlighet att bestämma om sin indelning i avdelningar kan inte anses oförenligt med regeln att huvuddragen av domstolarnas organisation skall bestämmas i lag. Vad gäller förslagen i sak anser utskottet att de bör kunna bidra till en mera ändamålsenlig utformning av de enskilda domstolarnas organisation. Härigenom kan förslaget främja ett effektivare domstolsväsende. Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i nu behandlad del.

Åtgärder mot inställda huvudförhandlingar

I motionerna Ju913 och Ju916 (båda m) begärs åtgärder för att komma till rätta med problemet med inställda huvudförhandlingar i brottmål.

När det gäller de nu framställda motionsyrkandena har utskottet tidigare haft att ta ställning till yrkanden av motsvarande innebörd. Senast skedde detta i betänkandet 1997/98:JuU1 s. 46 f. Såvitt gällde inställda huvudförhandlingar hänvisade utskottet inledningsvis till betänkandet 1996/97:JuU1 s. 49 f. I det betänkandet framhöll utskottet att antalet inställda huvudförhandlingar i brottmål utgör ett allvarligt problem som vållar domstolsväsendets stora effektivitetsförluster och innebär en fara för rättssäkerheten. Utskottet välkomnade därför olika initiativ och insatser för att åstadkomma en bättre resursanvändning i ifrågavarande hänseende. Utskottet underströk att orsakerna till inställda huvudförhandlingar till stor del hade att göra med förhållanden och rutiner inom rättsväsendets myndigheter samt med samordningen mellan myndigheter. Utskottet anförde att Riksrevisionsverket pekat på hur en förbättrad samordning och samverkan mellan de rättsvårdande myndigheterna samt bättre rutiner hos tingsrätterna kunde minska de sammanlagda kostnaderna för inställda huvudförhandlingar. Mycket stod således att vinna genom att myndigheterna själva vidtog åtgärder för att komma till rätta med problemet, och utskottet utgick från att så skedde. Utskottet förutsatte också att regeringen noga följde utvecklingen på myndighetsnivå och tog erforderliga initiativ om förhållandena påkallade det.

Härutöver framhöll utskottet i betänkandet 1997/98:JuU1 att Riksrevisionsverket i en då nyligen framlagd rapport, Domstolsväsendet

(RRV 1997:48), på nytt granskat problemen kring delgivning och inställda huvudförhandlingar i brottmål. Enligt verket var de kostnader som dessa problem vållade betydande, och den olägenhet som vållades målsäganden var ofta stor. Verket menade därför att en ökad användning av ett förenklat delgivningsförfarande, polishämtning och häktning av personer som uteblir borde övervägas. Stämmningsmannadelgivning borde, enligt vad som uttalas i rapporten, få utföras även av annan än polis. Riksrevisionsverkets rapport hade överlämnats till regeringen.

Utskottet underströk på nytt starkt den oro för problemen med inställda huvudförhandlingar och delgivning i brottmål som utskottet givit uttryck åt i betänkandet 1996/97:JuU1. Utskottet förutsatte att regeringen noga beaktade de förslag som lämnats i Riksrevisionsverkets nyssnämnda rapport och att regeringen tog erforderliga initiativ. Utskottet avstyrkte de då aktuella motionsyrkandena.

I regleringsbrevet för år 1998 gav regeringen Domstolsverket i uppdrag att före den 1 september 1998 redovisa bl.a. andelen huvudförhandlingar i brottmål som ställts in samma dag som förhandlingen skulle ha hållits på grund av bristande delgivning samt av vilka orsaker huvudförhandlingar annars ställts in. Av redovisningen, som omfattar 20 tingsrätter med sammanlagt 2 378 utsatta huvudförhandlingar och avsett månaderna april och maj 1998, framgår att antalet inställda huvudförhandlingar minskat något under jämförelseperioden år 1998 jämfört med motsvarande perioder åren 1996 och 1997. Någon säker trend går dock inte att utläsa och i de fall antalet inställda huvudförhandlingar förändrats ligger förändringarna inom den statistiska felmarginalen.

Enligt vad utskottet inhämtat är frågan om inställda huvudförhandlingar i brottmål föremål för överväganden i Justitiedepartementet. Utskottet vidhåller alltså vad det anförde i betänkandet 1997/98:JuU1 och understryker särskilt vikten av att regeringen tar erforderliga initiativ.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Ju913 och Ju916 i nu ifrågakvarande delar.

Frågor om nämndemän

Utbildning för nämndemän

I motion Ju407 (kd) begärs att Domstolsverket skall initiera en grundläggande utbildning för nämndemän. En bra utbildning för nämndemän efterfrågas i motion Ju411 (s).

Utskottet behandlade senast frågan om utbildning för nämndemän i betänkandet 1997/98:JuU1 s. 48 f. Utskottet underströk att nämndemän deltar i domstol i egenskap av lekmän. Utskottet uttalade vidare att en mera omfattande utbildning av nämndemän knappast var förenlig med lekmanrollen. Utskottet ville ändå framhålla att nämndemän måste få en sådan grundläggande utbildning att de kunde utföra sitt uppdrag på det sätt lagstiftaren avsett. Denna grundläggande utbildning borde ha samma innehåll för nämndemän i hela landet. Härutöver var det nödvändigt att nämndemän erhöll fortlöpande information om mera omfattande förändringar inom de

rättsområden som de kom i kontakt med. Enligt utskottets mening måste denna utbildning och information äga rum i reglerade former. För nyvalda nämndemän borde det alltså ordnas en introducerande utbildning som skulle ha samma innehåll för nämndemän i hela riket. Nämndemännen skulle vidare erhålla fortlöpande information. Ansvaret för denna utbildning och information borde åvila Domstolsverket. Det ankom på regeringen att utfärda erforderliga föreskrifter. Vad utskottet sålunda anfört gav riksdagen regeringen som sin mening till känna (rskr. 1997/98:87).

Domstolsverket har på regeringens uppdrag redovisat dels i vilken utsträckning utbildning och information i dag erbjuds nämndemän, dels en plan för introduktionsutbildning och fortbildning av nämndemän. Enligt planen bör utbildning och information ombesörjas av domstolarna. Introduktionsutbildning bör erbjudas nytillträdna nämndemän, medan fortlöpande information bör lämnas vid årliga sammanträffanden mellan företrädare för domstolen och nämndemännen. Frågan om utbildning av nämndemän bereds för närvarande i Justitiedepartementet.

Utskottet, som konstaterar att riksdagen redan uttalat sig på ett sätt som tillgodoser motionärernas önskemål, avstyrker såväl motion Ju407 i nu ifrågavarande del som motion Ju411.

Ersättning åt nämndemän

I motionerna Ju407 (kd) och Ju410 (c) yrkas att nämndemännens arvode skall höjas. I motion Ju411 (s) efterlyses en bra ersättning åt nämndemän och i motion Ju910 (kd) yrkas att reglerna om ersättning till nämndemän och jurymän ses över. Motionärerna anför bl.a. att nuvarande ersättningsregler leder till att uppdragen som nämndemän i stor utsträckning går till pensionärer. Vidare framförs synpunkten att såväl arvodesbeloppen som det högsta beloppet för förlorad arbetsförtjänst är för låga. I motionerna Ju407 och Ju910 understryks att ersättningsbeloppen bör ligga i nivå med vad som gäller för förtroendevalda i kommuner och landsting.

Utskottet har tidigare vid åtskilliga tillfällen behandlat frågor om ersättning till nämndemännen (se senast 1997/98:JuU1 s. 49 f). I sistnämnda betänkande uttalade utskottet på nytt att en höjning av nämndemännens arvode vore önskvärd. Utskottet avstyrkte dock då föreliggande motioner om höjning av arvoden under hänvisning till det statsfinansiella läget.

Nämndemän medverkar i handläggningen av olika måltypen i såväl allmänna domstolar som allmänna förvaltningsdomstolar. I tingsrätt och hovrätt deltar sålunda nämndemän i avgörandet av flertalet brottmål (se 1 kap. 3 § och 2 kap. 4 § rättegångsbalken). Vidare ingår nämndemän i rätten när sådana domstolar avgör familjerättsliga tvistemål med fullsuttent rätt (se 14 kap. 17 och 18 §§ äktenskapsbalken samt 20 kap. 1 § föräldrabalken). För de allmänna förvaltningsdomstolarnas del gäller att nämndemän som huvudregel deltar när länsrätt företar mål till avgörande (se 17 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar). I kammarrätt däremot medverkar nämndemän endast om det är särskilt föreskrivet (se 12 § nämnda lag). Jurymän deltar i tryckfrihetsmål i vilka talan förs om ansvar för brott, se 12

kap. 2 § tryckfrihetsförordningen (TF). Motsvarande reglering gäller i yttrandefrihetsmål, se 9 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen (YGL).

Bestämmelser om ersättning till nämndemän och jurymän har meddelats i förordningen (1982:814) om ersättning till nämndemän och vissa andra uppdragstagare inom domstolsväsendet m.m. Av 2 § i förordningen framgår att nämndemän i tingsrätter, länsrätter, hovrätter och kammarrätter samt jurymän i tryckfrihetsmål erhåller ett arvode för sammanträde om 300 kr per dag. Härutöver gäller enligt 2 a § i förordningen att en nämndeman eller juryman, som förlorar inkomst på grund av sitt uppdrag, kan erhålla ett tilläggsbelopp som tillsammans med sammanträdesarvodet får uppgå till högst 1 000 kr per dag.

Enligt vad utskottet inhämtat är frågan om ett avskaffande av den nämnda beloppsgränsen föremål för överväganden i Justitiedepartementet.

Av 4 kap. 12 § kommunallagen (1991:900) följer att förtroendevalda i kommuner och landsting har rätt till skälig ersättning för den arbetsinkomst samt de pensions- och semesterförmåner som de förlorar, när de fullgör sina uppdrag. Enligt 4 kap. 13 § samma lag beslutar fullmäktige enligt vilka grunder ersättningen skall betalas. Fullmäktige kan härutöver, enligt 4 kap. 14 § kommunallagen, besluta att förtroendevalda i skälig omfattning skall få bl.a. arvode för det arbete som är förenat med uppdraget.

Utskottet konstaterar först att ersättning enligt kommunallagen för förtroendeuppdrag således bestäms enligt regler som medger en generösare ersättning än vad som gäller för nämndemän och jurymän.

Enligt 4 kap. 7 § fjärde stycket rättegångsbalken skall vid val av nämndemän eftersträvas att nämndemannakåren får en allsidig sammansättning med hänsyn till ålder, kön och yrke. Utskottet anser att det kan ifrågasättas om inte nuvarande regler om ersättning åt nämndemän och jurymän motverkar att denna målsättning uppfylls. Särskilt kan det diskuteras om reglerna om ersättning för förlorad arbetsförtjänst medför att yrkesverksamma personer avstår från att åta sig uppdrag som nämndeman eller juryman. Även om denna fråga för närvarande övervägs i Justitiedepartementet anser utskottet, som vill understryka betydelsen av lekmäns medverkan i rättskipningen, att tiden nu är mogen för en samlad översyn av nämndemäns och jurymäns ekonomiska villkor. Vid en sådan översyn bör inte bara frågan om ersättning för förlorad arbetsförtjänst övervägas utan också spörsmålet om arvodets storlek bör bestämmas med hänsyn till sammanträdestiden. Det får ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder. Vad utskottet nu med anledning av motionerna Ju410 samt Ju407, Ju411 och Ju910 i ifrågavarande delar anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Domstolsorganisationen

Allmänna synpunkter

I motion Ju918 (mp) förordas ett effektivare och mera flexibelt domstolsväsende. Enligt motionärerna bör bl.a. domstolsväsendets inre organisation

reformas. Notariatstjänstgöringen bör avskaffas och ersättas med ett praktiksystem.

Genom beslut den 29 juni 1995 tillkallade regeringen en kommitté med uppgift att göra en översyn av domstolsväsendet (dir. 1995:102). Kommittén, som antog namnet 1995 års domstolskommitté, skulle i en första etapp lämna förslag till en ny organisation för domstolsväsendet som helhet. I uppdraget låg även att lämna förslag beträffande domstolarnas inre organisation. Kommittén erhöll kompletterande direktiv år 1997 (dir. 1997:50). Genom tilläggsdirektiv av den 26 mars 1998 (dir. 1998:22) bestämdes att kommitténs uppdrag inte längre skulle omfatta domstolarnas yttre organisation. Uppdraget begränsades till att avse frågor om domstolarnas beredningsorganisation samt notarie- och domarutbildningen. Samtidigt uppdrogs åt kommitténs ordförande att sammanställa det grundmaterial som Domstolskommittén tagit fram rörande domstolsorganisationen. Domstolskommittén överlämnade i juni 1998 betänkandet Domaren och beredningsorganisationen – utbildning och arbetsfördelning (SOU 1998:88). Grundmaterialet har i november 1998 presenterats i betänkande SOU 1998:135.

I betänkandet föreslår Domstolskommittén bl.a. att notarietutbildningen förlängs till två år och sex månader, att domarutbildningen förlängs och skall omfatta utbildning i brottmål, tvistemål och förvaltningsmål samt att aspirantutbildningen i överrätterna ersätts med en ettårig anställning som notarie i hovrätt eller kammarrätt. I betänkandet föreslår kommittén vidare att domstolarna själva skall kunna utforma sin beredningsorganisation genom att t.ex. inrätta anställningar som beredningsjurist eller att anställa något fler notarier.

Domstolskommitténs förslag remissbehandlas för närvarande och kommer därefter att beredas vidare i Regeringskansliet.

Regeringen har den 17 september 1998 utfärdat förordningen (1998:1238) om försöksverksamhet vid hovrätterna och kammarrätterna. Enligt förordningen skall försöksverksamhet bedrivas för att pröva en ny beredningsorganisation i hovrätterna och kammarrätterna. Försöksverksamheten innebär att aspiranttjänstgöringen ersätts med en ettårig tidsbegränsad anställning som överrättsnotarie (1 §). Överrättsnotarier skall ha förvärvat notariemering. Hovrätterna och kammarrätterna får för beredning av mål och ärenden anställa sådana notarier för en sammanlagd tid av ett år (2 §). Som hovrätts- eller kammarrättsfiskal får endast den anställas som under ett år har tjänstgjort som överrättsnotarie. Vid anställning av fiskaler skall domstolarna i samråd med Domstolsverket särskilt ta hänsyn till behovet av domarutbildad personal inom överrätterna och domstolsväsendet i övrigt (3 §). Förordningen, som träder i kraft den 1 december 1998, skall upphöra att gälla den 31 december 2000.

När det gäller notariatstjänstgöringen har riksdagen, på utskottets initiativ, i ett tillkännagivande uttalat att det är angeläget att, med bibehållande av kvalitetskraven, så många jurister som möjligt bereds tillfälle till notariatstjänstgöring. Enligt tillkännagivandet får det anses ha ett betydande värde att praktiskt verksamma jurister bereds tillfälle till notariatstjänstgöring (1996/97:JuU8 s. 9 f, rskr. 1996/97:160). Regeringen framhåller i budgetpropositionen att ställningstagandet till Domstolskommitténs förslag har

avgörande betydelse för hur många personer som i framtiden kommer att kunna erbjudas notariemeritering. Regeringen avser därför att återkomma i frågan till riksdagen sedan beredningen av Domstolskommitténs förslag avslutats.

Utskottet vill till en början slå fast att det står fast vid uttalandena i riksdagens tillkännagivande om värdet av notariemeritering. När det gäller domstolarnas inre organisation anser utskottet att såväl beredningen av Domstolskommitténs förslag som utfallet av försöksverksamheten med överrättsnotarier bör avvaktas innan riksdagen tar ställning i dessa frågor. Utskottet avstyrker motion Ju918 i nu behandlad del.

Antalet tingsrätter

I motion Ju401 (c) begärs att det nuvarande antalet tingsrätter skall behållas oförändrat. I motion Ju913 (m) yrkas ett tillkännagivande av innebörd att antalet tingsrätter skall bestämmas genom beslut av riksdagen.

Som ovan nämnts hade Domstolskommittén enligt sina ursprungliga direktiv att lägga fram förslag till en helt ny domstolsorganisation. I direktiven uttalades bl.a. att det var ofrånkomligt att antalet tingsrätter skulle komma att minska. Sedan Domstolskommittén meddelat regeringen att en så långtgående förändring av tingsrättsorganisationen som de ursprungliga direktiven förutsatte inte kunde vinna ledamöternas stöd, begränsades kommitténs uppdrag till att avse domstolsväsendets inre organisation (dir. 1998:22).

I budgetpropositionen anför regeringen som sin uppfattning att moderniseringen och reformeringen av domstolsväsendet måste fortsätta. Regeringen hänvisar till att Riksrevisionsverkets rapport Domstolsväsendet – Resursfördelningssystem och hinder för ett effektivt resursutnyttjande (RRV 1997:48) ger vid handen att domstolsväsendets organisation är både omodern och ineffektiv. Regeringen understryker att RRV bl.a. hävdar att små domstolar är sårbara, brister i administrativ effektivitet, saknar arbetsunderlag för en effektiv beredningsorganisation, har dåliga förutsättningar för professionell utveckling och har höga kostnader.

Enligt regeringens uppfattning inrymmer frågan om att reformera domstolsväsendets yttre organisation sådana svårigheter att det traditionella sättet att utreda verksamheten inte är en framkomlig väg. Andra metoder måste därför prövas. Svårigheterna beror bl.a. på att kunskap saknas om vad som händer om domstolar läggs samman eller om domstolsslagen integreras. Vissa försöksverksamheter som syftar till att öka samverkan inom och mellan domstolsslagen har därför inletts i syfte att skapa ett bättre underlag för vilken inriktning det fortsatta förändringsarbetet bör ha.

Regeringen anför vidare att den fortlöpande kommer att ta initiativ till nödvändiga organisationsförändringar. Sålunda utreder Domstolsverket för närvarande frågan att överföra verksamheten vid Åmåls tingsrätt till någon närliggande tingsrätt; det kan nämligen ifrågasättas om verksamheten vid Åmåls tingsrätt är bärkraftig. Vidare avser regeringen att ge Domstolsverket i uppdrag att tillsammans med Hovrätten för Övre Norrland, Hovrätten för Nedre Norrland och Kammarrätten i Sundsvall utreda förutsättningarna för

en organisatorisk samverkan under gemensam ledning mellan kammarrätten och endera eller båda hovrätterna. Syftet är att undersöka om en organisatorisk samverkan kan leda till en effektivare och mer bärkraftig organisation, anför regeringen. Härutöver pekar regeringen på vikten av kompetensutveckling för domstolarnas personal och på betydelsen av ett modernt IT-stöd åt domstolarna (prop. s. 75 f).

Vid en utfrågning inför utskottet har företrädare för Domstolsverket redogjort för det arbete verket bedriver och avser att bedriva med utveckling och rationalisering av domstolsväsendet. Härvid framhölls från verkets sida särskilt vikten av att man skaffade sig erfarenhet av olika organisationsförändringar.

Enligt 11 kap. 4 § regeringsformen (RF) gäller, som tidigare nämnts, bl.a. att föreskrifter om huvuddragen av domstolarnas organisation meddelas i lag. I 1 kap. 1 § rättegångsbalken (RB) stadgas inledningsvis att tingsrätt är allmän underrätt och, om ej annat är föreskrivet, första domstol. Av paragrafens andra stycke framgår att domsaga är tingsrättens domkrets och att regeringen förordnar om indelningen i domsagor.

Tingsrätternas domkretsar bestäms genom förordningen (1982:996) om rikets indelning i domsagor. Även om det sålunda är regeringen som bestämmer om indelningen i domsagor och därmed om antalet tingsrätter får, med hänsyn till de ändringar i anslagsbehov och personaluppsättning som en domsagoreglering kan föranleda, riksdagen ofta ett avgörande inflytande på frågan, se betänkandet Ny domkretsindelning för underrätterna (SOU 1967:4) s. 32. Ett exempel härpå utgör riksdagsbehandlingen av frågan om nedläggning av nuvarande Ljusdals tingsrätt, JuU 1973:44. Det bör också anmärkas att regeringen under senare år i budgetpropositionen för riksdagen anmält planerade organisationsförändringar när dessa inneburit att någon tingsrätt skulle läggas ned.

Såsom framgår av budgetpropositionen och de upplysningar som lämnats utskottet av företrädare för Domstolsverket bedrivs ett omfattande arbete för att skapa effektivare och slagkraftigare domstolar. Utskottet har förståelse för att detta arbete också kan omfatta vissa organisationsförändringar. Utskottet vill samtidigt understryka vikten av att större organisationsförändringar har en bred politisk förankring. Regeringen bör alltså även i fortsättningen – och som skett i detta ärende – anmäla organisationsförändringar som innebär att domstolar läggs ned. I övrigt har utskottet inga invändningar mot det nödvändiga utvecklingsarbete som nu bedrivs. Det saknas anledning för riksdagen att nu uttala sig om antalet tingsrätter. Utskottet avstyrker såväl motion Ju401 som motion Ju913 i nu behandlad del.

Sidoverksamheter

I motion Ju409 (s) anförs att frågan om att flytta inskrivningsverksamheten från tingsrätterna bör övervägas noggrant. I motion Ju405 (s) begärs att inregistreringen av företagshypotek flyttas från Malmö tingsrätt till Patent- och registreringsverket.

Domstolsverket har på regeringens uppdrag i samarbete med Lantmäteriverket utarbetat rapporten Inskrivningsverksamhetens framtida organisation

(DV rapport 1997:5). I rapporten föreslås att inskrivningsverksamheten den 1 januari 2001 flyttas från de allmänna domstolarna och knyts till lantmäterimyndigheterna.

Domstolsverket har vidare på regeringens uppdrag utarbetat rapporten Inskrivningsmyndighetens för företagsinteckning framtida organisation (DV rapport 1997:7). Verket föreslår i rapporten att företagsinteckningsverksamheten överförs till Patent- och registreringsverket.

Båda rapporterna har remissbehandlats och bereds nu i Justitiedepartementet.

Utskottet anser att det pågående beredningsarbetet beträffande de frågor som avses med motionerna inte bör föregripas och avstyrker såväl motion Ju405 som motion Ju409.

Kriminalvården

Inledning

Kriminalvårdens huvuduppgifter är att verkställa påföljderna fängelse och skyddstillsyn, att ansvara för övervakningen av villkorligt frigivna och för verksamheten vid häktena samt att utföra personutredningar i brottmål. Från och med den 1 januari 1999 ansvarar kriminalvården också för verkställighet av samhällstjänst när en villkorlig dom har kombinerats med en föreskrift om samhällstjänst. Kriminalvården ombesörjer vidare transporter av personer som skall avvisas eller utvisas från Sverige.

Kriminalvårdens organisation m.m.

Kriminalvårdsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för all kriminalvårdsverksamhet. Styrelsen är chefsmyndighet för sex regionmyndigheter och 37 lokala kriminalvårdsmyndigheter samt för Transporttjänsten. I administrativt hänseende är styrelsen chefsmyndighet även för Kriminalvårdsnämnden och för de 30 övervakningsnämnderna.

Regeringen har nyligen beslutat att Örebroregionen skall delas mellan Stockholms-, Norrköpings- och Göteborgsregionerna. Från och med den 1 januari 1999 kommer den regionala organisationen således att bestå av fem regioner med kansliorterna Stockholm, Malmö, Göteborg, Norrköping och Härnösand.

Den lokala organisationen fick sin nuvarande form den 1 januari 1998. Då ersattes de drygt 140 lokala myndigheterna med 37 kriminalvårdsmyndigheter. Av dessa innehåller 22 samtliga verksamhetsgrenar medan 9 innehåller två grenar. Ett häkte (Stockholm) och fem anstalter (Hall, Kumla, Norrtälje, Malmö och Tidaholm) är egna myndigheter.

Syftet med den nya organisationen är bl.a. att skapa verksamhetsmässiga fördelar både i kriminalvårdens inre organisation och i samarbetet med andra myndigheter och organ.

En annan nyhet i fråga om organisationen inom kriminalvården är att en ny beslutsordning har införts. Regeringen har överlämnat till Kriminalvårdsstyrelsen att fatta beslut om anstalts- och häktesorganisationens närmare

utformning. Beslut om landets indelning i regionala och lokala myndigheter fattas dock även i fortsättningen av regeringen.

Övervakningsnämndernas verksamhetsområden får fr.o.m. den 1 januari 1999 en delvis ny indelning. Huvudsyftet med förändringen är att nämnderna skall ha samma verksamhetsområden som de lokala kriminalvårdsmyndigheterna.

Resultatuppföljning

Det övergripande målet för rättsväsendet och därmed också för kriminalvården är att tillgodose den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Kriminalvården skall i sin verksamhet upprätthålla en human människosyn, god omvårdnad och ett aktivt påverkansarbete. Därvid skall iakttas en hög grad av säkerhet samt respekt för den enskildes integritet och säkerhet. Verksamheten skall inriktas på att motverka återfall i brott.

Regeringen anför i budgetpropositionen att vissa av verksamhetsmålen är av särskilt intresse för bedömningen av kriminalvårdens resultat. Dessa mål är att innehållet i frivårdspåföljderna skall bli mer tydligt och konsekvent, att omfattningen av de brotts- och missbruksrelaterade programmen skall öka liksom antalet intagna som får del av dessa, att omhändertagandet av de psykiskt störda skall förbättras, att bekämpningen av narkotikamissbruket skall ske med fortsatt intensitet, att ökade insatser skall göras vad gäller frigivningsförberedelser, att förhållandena i häktena skall bli humanare samt att säkerheten i anstalterna och häktena skall vara hög.

Såvitt gäller *frivården* har ett antal föreskrifter och allmänna råd tagits fram. Härigenom har enligt regeringen förutsättningarna för ett mer tydligt och konsekvent innehåll i frivårdspåföljderna förbättrats. Regeringens bedömning av frivårdens verksamhet försvåras emellertid av att kriminalvårdens redovisning inte är tillräckligt klargörande.

När det gäller verkställighetsinnehållet konstaterar regeringen att den totala sysselsättningsgraden för de intagna var 82,6 %, vilket är något högre än föregående år. Enligt Kriminalvårdsstyrelsen kan siffran troligen inte bli högre eftersom den outnyttjade tiden bl.a. utgörs av permissioner och andra former av vistelse utanför anstalt. Inslaget av *brott- och missbruksrelaterade program* har dock inte ökat. Skälet till detta är enligt Kriminalvårdsstyrelsen att särskilda program för rattfylleridömda, som tidigare var av relativt stor omfattning, har minskat. Minskningen är en följd av att de rattfylleridömda i allt större utsträckning avtjänar sina straff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll och därmed deltar i programverksamheten inom frivården.

I denna del anför regeringen vidare att arbetet med att kvalitetssäkra programverksamheten fortsätter. Under budgetåret har kriminalvården bl.a. börjat tillämpa riktlinjerna i handboken *Krav & Råd*, som ett stöd och en hjälp vid bl.a. utvecklingen av programmen samt för uppföljning och kvalitetssäkring.

Vad beträffar målet att förbättra omhändertagandet av *intagna med psykiska störningar* anför regeringen att dessa intagna enligt Kriminalvårdsstyrelsen i stort sett får sina behov av psykiatrisk vård täckta av sjukvårds-

huvudmännen. Vidare har kriminalvården tecknat skriftliga överenskommelser om vård och bedömning av intagna med vissa regionala sjukvårdsenheter. Stödavdelningar har öppnats, och i utbildningen för kriminalvårdspersonalen ingår en introduktion i psykiatri och psykologi. Enligt regeringen står det dock helt klart att kriminalvården måste utveckla metoder för att bättre följa upp hur behoven tillgodoses. Det är dessutom enligt regeringen för tidigt att dra några slutsatser av verksamheten på stödavdelningarna.

När det gäller målet att *frigivningsförberedelserna* skall förbättras konstaterar regeringen att det inte av Kriminalvårdsstyrelsens redovisning framgår vilka åtgärder som har vidtagits för att öka insatserna för att den intagne skall få bostad, sysselsättning och försörjning vid frigivningen. Därför är det förenat med svårigheter att göra uttalanden om måluppfyllelsen. I denna del bör även nämnas att BRÅ på regeringens uppdrag kartlagt frigivningssituationen för personer som avtjänar fängelsestraff. Regeringen kommer också att överväga ytterligare uppdrag till BRÅ och berörda myndigheter i syfte att förbättra de intagnas situation.

Målet om en *humanare häktesverksamhet* får enligt regeringen anses uppfyllt. Här nämner regeringen det fortsatta arbetet med att öka möjligheterna till gemensamma aktiviteter för häktade som inte har restriktioner. Även för häktade med restriktioner har förhållandena generellt sett förbättrats. Genom en lagändring i våras (prop. 1997/98:104, JuU22, rskr. 227) kommer intagna i häkte som huvudregel att ges tillfälle att vistas tillsammans med andra intagna. Även antalet häktade med restriktioner beräknas minska.

Vad härefter gäller målet om en hög grad av *säkerhet* anför regeringen att Kriminalvårdsstyrelsen ålagt återrapporteringskrav avseende dels antalet fall av våld eller hot om våld från intagna mot personal och allvarligt våld mellan intagna, dels vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra säkerheten och förebygga våld och hot om våld. Regeringen anför att den följer kriminalvårdens arbete i ämnet. När det gäller rymningar och misskötta permissioner anser regeringen att verksamhetsmålen i denna del är uppfyllda.

Såvitt gäller regeringens prioriteringar bör nämnas insatserna för att förbättra situationen för de långtidsdömda. Regeringen anför att möjligheterna till besök har utökats och att det på flera anstalter finns besökslägenheter där den intagne kan ta emot besök av sin familj.

Regeringens *sammanfattande bedömning* är att flertalet av verksamhetsmålen för kriminalvården anses uppfyllda. Kriminalvårdsstyrelsens underlag för en bedömning av verksamheten måste emellertid förbättras, likaså metoderna för resultatanalysen.

I samband med att utskottet tog ställning till fjolårets budgetproposition ansåg utskottet att det hade varit av intresse om regeringen också redovisat sina slutsatser beträffande frågan om i vilken utsträckning verksamhetsmålen uppfyllts (1997/98:JuU1 s. 54). Vidare underströk utskottet vikten av att de brotts- och missbruksrelaterade programmen kvalitetssäkras och att effekterna av programmen följs upp.

Utskottet konstaterar inledningsvis att regeringen i årets budgetproposition på ett betydligt mer konkret sätt än tidigare redovisar sin bedömning av i vilken utsträckning de olika verksamhetsmålen uppfyllts. För flera av de

ovan redovisade målen gäller emellertid att det är svårt att bilda sig en uppfattning i fråga om måluppfyllelsen. Som regeringen framhåller måste Kriminalvårdsstyrelsens underlag förbättras i detta avseende.

När det gäller de enskilda verksamhetsmålen vill utskottet framföra följande.

Utskottet ser det som glädjande att metoder har tagits fram för att kvalitetssäkra de brotts- och missbruksrelaterade programmen. Som regeringen anför måste stor vikt bl.a. läggas vid att utvärdera effekterna av verksamheten. Ett viktigt led i arbetet är att redovisa återfallsfrekvenser för olika kategorier intagna och att utifrån detta analysera vilka åtgärder som bäst kan bidra till en ökad måluppfyllelse. Metoder som möjliggör en sådan redovisning och analys måste alltså utvecklas.

I likhet med regeringen konstaterar utskottet att satsningarna på de psykiskt störda intagna måste förbättras, och att regeringen fortlöpande bör överväga vilka åtgärder som är nödvändiga för att ytterligare förbättra situationen för denna grupp av intagna.

När det gäller frigivningsförberedelserna står det helt klart att kriminalvården även i framtiden under hela verkställigheten måste prioritera insatser som medverkar till att underlätta den dömdes övergång från kriminalvård i anstalt till ett liv i frihet. Särskilt gäller detta de långtidsdömda. Detta är en av de viktigaste uppgifterna för kriminalvården i framtiden och ett väsentligt led i det brottsförebyggande arbetet.

I detta sammanhang vill utskottet också framhålla att den intagnes möjligheter till kontakt med exempelvis familjen är av mycket stor betydelse. Här ser utskottet också ett samband med möjligheterna att ta emot besök.

Sammanfattningsvis anser utskottet att ingenting framkommit som motsäger regeringens bedömning i fråga om de mål där underlaget medger att bedömningar görs av måluppfyllelsen. När det gäller verksamhetsmålet om bekämpning av narkotika i anstalterna återkommer utskottet i det följande.

Anslaget

Under senare år har kriminalvårdens anslagsförbrukning varit lägre än anvisade anslag. Detta har inneburit att ett betydande anslagssparande har byggts upp. Vid ingången av budgetåret 1997 uppgick det till sammanlagt ca 720 miljoner kronor. Under år 1998 har dock – liksom under år 1997 – en del av anslagssparandet tagits i anspråk. Enligt prognosen kommer anslagssparandet vid budgetårets slut att uppgå till 207 miljoner kronor. De främsta orsakerna till det höga anslagssparandet är en lägre beläggning vid anstalter och häkten. Behovet av häktes- och anstaltsplatser har alltså minskat. Minskningen beror främst på att verkställighetsreformen intensivövervakning med elektronisk kontroll har utvidgats men också på att antalet fängelsedomar har minskat. För budgetåret 1998 har med hänvisning till det anförda ett sparkrav om 448 miljoner kronor ålagts kriminalvården.

Regeringen föreslår för budgetåret 1999 ett ramanslag på 3 639 055 000 kr. I förhållande till anslaget för innevarande år är detta visserligen en ökning, men förslaget innebär ändå att anslagssparandet

kommer att behöva tas i anspråk. Detta är också meningen med förslaget. I övrigt har anslaget räknats upp med drygt 67 miljoner kronor som kompensation för beräknade utgiftsökningar för löner, lokaler m.m. Viss uppräknning har även skett på grund av ett ändrat sätt att finansiera avtalsförsäkringar på det statliga området. Vidare tillförs kriminalvården 15,5 miljoner kronor från anslaget avseende Polisorganisationen, en överföring som hänger samman med förslaget till ändring i lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. Lagförslaget behandlas nedan. Slutligen förs 15,6 miljoner kronor från kriminalvårdens anslag till utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget avseende Statens institutionsstyrelse. Den överföringen är ett resultat av att Statens institutionsstyrelse fr.o.m. den 1 januari 1999 ansvarar för verkställigheten av den nya påföljden sluten ungdomsvård.

I motion Ju913 (m) begärs, efter justering av yrkandet i utskottet, en höjning av anslaget med 178 miljoner kronor. Motionärerna gör den bedömningen att regeringens satsning på polisen kommer att leda till ett ökat behov av anstaltsplatser i framtiden. Samma uppfattning förs fram i motion Ju904 (m). I motion Ju910 (kd) begärs en höjning av anslaget med 30 miljoner kronor. Beloppet skall bekosta besökslägenheter på anstalterna och samordnade frigivningsförberedelser.

Anslagsyrkandena behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Omhändertagande av berusade personer

Rikspolisstyrelsen har i en framställning till regeringen föreslagit vissa författningsändringar för att möjliggöra kriminalvårdens medverkan vid omhändertaganden bl.a. enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB). Framställningen har remissbehandlats. Regeringen har inhämtat yttrande från Lagrådet, som har lämnat förslaget utan erinran.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen vissa ändringar i LOB. Ändringarna går i korthet ut på följande. Det skall inte finnas några hinder mot att en person som omhändertagits enligt LOB förvaras hos en kriminalvårdsmyndighet. I fall där den omhändertagne förvaras hos en kriminalvårdsmyndighet skall myndigheten utöva tillsyn av den omhändertagne. Kriminalvårdsmyndigheten skall också underrätta den omhändertagne om anledningen till omhändertagandet samt i förekommande fall ge den omhändertagne råd och upplysningar innan omhändertagandet upphör, om dessa uppgifter inte har fullgjorts av polisen. Kriminalvårdsmyndigheten skall underrätta den polismyndighet som beslutat om omhändertagandet så snart det finns skäl att ompröva beslutet.

I motion Ju918 (mp) påpekas att lagändringarna inte får medföra att polisens arrestlokaler läggs ner, eftersom det i sin tur kan leda till att polisens resurser går åt till transporter. De nya reglerna får inte heller medföra att fler polisstationer hålls stängda efter kontorstid.

Regeringen anför att utnyttjandet av polisens arrestceller är mycket lågt. Det gäller särskilt de celler där personer som omhändertagits med stöd av LOB förvaras. Tendensen inom polisen är att resurserna, bl.a. arresterna,

koncentreras till ett fåtal platser i varje län. Åtskilliga polisstationer är också stängda nattetid. Under senare år har även utnyttjandet av häktena varit lågt.

Utskottet noterar att syftet med förslagen är att göra det möjligt för polisen och kriminalvården att samverka i högre utsträckning än som för närvarande sker i de s.k. samordnade häktena. Utskottet anser att ett utökat samarbete vad gäller förvaringen av omhändertagna personer skulle innebära ett mer rationellt utnyttjande av resurserna förutsatt att hänsyn vid placeringen tas till att personer som omhändertagits enligt LOB inte är misstänkta för brott. Utskottet vill också erinra om att resursutnyttjandet och samordningen bör ses i ett helhetsperspektiv. Intresset av samverkan får inte drivas så långt att kostnaderna för transporter av de omhändertagna åter upp vinsterna av en ökad samverkan. Inte heller bör kostnaderna vältras över på andra områden. Utskottet vill i sammanhanget understryka vikten av att polisstyrelserna har ett så fullständigt underlag för sina beslut som möjligt. Utskottet utgår från att polisstyrelserna gör rimliga avvägningar både när det gäller transportkostnader och polisstationernas öppethållande. Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag. Motion Ju918 i denna del avstyrks.

Drogrfria anstalter

Flera motioner tar upp frågan om narkotikasituationen i anstalterna. I motionerna Ju503 (m) och Ju506 (s) förordas inrättandet av en drogrfri anstalt i varje kriminalvårdsregion. I motion Ju507 (s) framförs liknande tankar och motionärerna efterlyser särskilda anstalter för intagna som inte har drogproblem. I motion Ju509 (kd, s, m, v, c, fp, mp) understryks vikten av att anstalterna är fria från narkotika, särskilt med tanke på de intagna som har barn som besöker dem i anstalten. I motion Ju903 (m) liksom i motion Ju910 (kd) förespråkas ökade kontrollinsatser.

Kriminalvården bekämpar narkotikamissbruket i anstalterna genom att differentiera de intagna, tillhandahålla missbruksrelaterad programverksamhet, genomföra kontroller, dvs. urinprovstagningar och visitationer, samt driva särskilda projekt. Även i häktena erbjuds de intagna missbruksrelaterad programverksamhet och genomförs visitationer.

Regeringen anför i budgetpropositionen att arbetet med att bekämpa narkotikamissbruket också fortsättningsvis skall bedrivas med ökad intensitet. En rad åtgärder har vidtagits i detta syfte. Antalet deltagare i narkotikarelaterade program i anstalterna har ökat liksom antalet särskilda platser för intagna narkotikamissbrukare. Även omfattningen av visitationerna har ökat. I häktena arbetar kriminalvården med att motivera missbrukare att påbörja behandling mot missbruket. Kontrollåtgärder vidtas även i häktena. Regeringen anför vidare att möjligheterna att bekämpa narkotikamissbruk i häktena kommer att förbättras genom en ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. som träder i kraft den 1 januari 1999. Det blir då möjligt att i vissa fall ta blod-, urin- eller utandningsprov på en häktad för kontroll av drogpåverkan (prop. 1997/98:104, JuU22, rskr. 227). Sammantaget gör regeringen den bedömningen att kriminalvården ökat sina insatser på området.

Inom Kriminalvårdsstyrelsen har det arbetats fram en rapport om orsakerna till våld mellan intagna, den s.k. RSS-rapporten. I den anförts att narkotikahandling inom anstaltssystemet alljämt utgör ett stort problem – inte minst ur ett hot- och våldsperspektiv. Rapporten, som färdigställdes i mars i år, innehåller en rad förslag på åtgärder för en effektiviserad narkotikabekämpning inom anstalterna. I rapporten föreslås bl.a. att möjligheterna att ta emot oönskade besök begränsas för de intagna som använt narkotika i anstalten. Det föreslås också att narkotikahundar skall införskaffas i verksamheten i de fall hundar inte kan rekvideras externt. Kriminalvården arbetar nu enligt regeringen med att ta ställning till dessa och andra förslag.

I syfte att utveckla bl.a. statistik har kriminalvården under år 1997 påbörjat det s.k. KARTNARK-projektet. Utskottet har inhämtat att förslag till åtgärder och strategier för en effektivare narkotikabekämpning kommer att presenteras före årsskiftet.

Nyligen publicerades den första utgåvan av kriminalvårdens redovisning om drogsituationen. Redovisningen avser att sammanfatta de uppgifter kriminalvården har tillgång till vad gäller antalet missbrukande klienter, drogmisshandlingens omfattning, förekomst av droger vid kriminalvårdens anstalter och häkten, omfattning av kontroll- och behandlingsinsatser m.m. Redovisningen avses bli en årlig publikation.

Här bör även nämnas att den av regeringen tillkallade Narkotikakommissionen (dir. 1998:18) bl.a. skall utvärdera de narkotikarelaterade programmen inom kriminalvården.

Utskottet har tidigare vid en rad tillfällen tagit ställning till motionsyrkanden rörande narkotikan i anstalterna. Senast skedde det i samband med att utskottet behandlade ett regeringsförslag om ändringar i kriminalvårdslagstiftningen, huvudsakligen rörande behandlingen av de långtidsdömda (bet. 1997/98:JuU19). Utskottet föreslog då i sitt av riksdagen godkända betänkande ett tillkännagivande om att regeringen skulle påskynda det arbete som pågick i frågan. Utskottet var emellertid inte berett att tillstyrka förslag som i huvudsak gick ut på att kontrollen på anstalterna borde bli hårdare.

Utskottet vill i likhet med tidigare uttalanden inledningsvis betona vikten av att fängelserna är och skall vara drogfria. Denna målsättning har betydelse inte bara för de intagna som har missbruksproblem utan även för dem som inte är missbrukare. Vidare måste beaktas att fängelsemiljön måste vara drogfri av hänsyn till de barn som besöker en förälder som sitter i fängelse. Behovet av åtgärder mot narkotikan i anstalterna accentueras dessutom av att en allt större andel av de intagna är narkotikamisshandlingare.

Mot den nu angivna bakgrunden är det enligt utskottets mening positivt att kriminalvårdens insatser mot narkotikan ökat; visitationerna har blivit fler och andelen av de intagna med missbruksproblem som deltar i olika behandlingsåtgärder har ökat. Utskottet noterar också med tillfredsställelse att det numera föreligger en redovisning av drogsituationen i anstalterna.

När det så gäller motionsönskemålen om åtgärder mot narkotikan kan utskottet konstatera att det pågår ett arbete inom kriminalvården som syftar till att åstadkomma förslag på åtgärder för att bekämpa narkotikan i anstalterna. Vissa förslag som syftar till att öka kontrollen finns redan i RSS-

rapporten, och ytterligare förslag kan förväntas inom kort som ett resultat av KARTNARK-projektet. Vilka åtgärder som kan vara lämpliga bör emellertid den bearbetning som pågår få utvisa. Utskottet vill, i linje med sitt uttalande i våras, understryka vikten av att redan befintliga och kommande förslag bearbetas med erforderlig skyndsamhet. Utskottet utgår från att regeringen följer arbetet noga och fortlöpande överväger vilka ytterligare åtgärder som krävs för att effektivisera bekämpningen av narkotikamissbruket på anstalterna.

Utskottet vill i detta sammanhang till sist understryka att det krävs stora insatser av kriminalvården på detta område. Det kan t.ex. inte accepteras att en person börjar missbruka narkotika under en anstaltsvistelse. Av särskild vikt dessutom är att personalen inom kriminalvården har den kompetens som behövs för att upptäcka tendenser till missbruk och för att ge de intagna det stöd som krävs för att hejda en sådan utveckling.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Ju503, Ju506, Ju507, Ju509, Ju903 och Ju910 i här aktuella delar.

Kronofogdemyndigheterna

Inledning

Kronofogdemyndigheterna utgör tillsammans med Riksskatteverket (RSV) landets exekutionsväsende. RSV har den övergripande ledningen och ansvaret för verksamheten.

Sedan den 1 januari 1997 finns det 10 regionala kronofogdemyndigheter med för närvarande 84 lokala kontor. Kronofogdemyndigheterna är regionala myndigheter för frågor om verkställighet enligt utsökningsbalken (UB) och andra författningar. Som verkställande myndighet enligt förordningen (1988:784) med instruktion för exekutionsväsendet skall kronofogdemyndigheterna verka för att betalningsförpliktelser och andra förpliktelser, som kan bli föremål för verkställighet, fullgörs i rätt tid och ordning.

Riksdagen har godkänt ett övergripande mål för exekutionsväsendet. Enligt detta är kronofogdemyndigheternas uppgift som verkställande myndighet att på uppdrag av borgenärer och andra sökande verkställa rättsanspråk som inte reglerats på frivillig väg. Ansökningar skall handläggas snabbt och med hög kvalitet. Kronofogdemyndigheterna skall även i övrigt, genom information och liknande förebyggande åtgärder, verka för att betalningsförpliktelser och andra förpliktelser som kan verkställas i stället fullgörs frivilligt i rätt tid och ordning.

Till frågor om verkställighet enligt UB hör i första hand verkställighet av domar och andra exekutionstitlar. Kronofogdemyndigheterna verkställer också beslut om avhysning och annan handräckning. Till deras uppgifter hör även att svara för exekutiv försäljning av bl.a. fast egendom. Utöver de exekutiva uppgifterna enligt UB har kronofogdemyndigheterna att handlägga verkställighetsärenden enligt vissa andra författningar, t.ex. lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter samt mål om återtagande av gods som köpts på kredit enligt konsumentkreditlagen (1992:830) och lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. Krono-

fogdemyndigheterna är också med ett fåtal undantag tillsynsmyndigheter i konkurs. Sedan den 1 januari 1992 handlägger kronofogdemyndigheterna vidare den summariska processen, dvs. mål enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning.

Genom skuldsaneringslagen (1994:334) har kronofogdemyndigheterna fått nya uppgifter. Lagen innebär att kronofogdemyndigheterna skall svara för huvuddelen av utredningen i skuldsaneringsärenden och också fatta beslut om frivillig skuldsanering.

Resultatuppföljning

Enligt vad regeringen anför i budgetpropositionen har måluppfyllelsen under år 1997 förbättrats jämfört med år 1996. Regeringen understryker att mål som gäller förkortning av handläggningstiderna givits en framträdande roll i regleringsbrevet för kronofogdemyndigheterna. Dessa mål har inte till alla delar uppnåtts, men utvecklingen vad gäller handläggningstiderna är ändå, enligt vad regeringen anför, som helhet positiv. Regeringen konstaterar vidare att det direkta beloppsmässiga utfallet av indrivningsverksamheten har förbättrats något.

Regeringen uppehåller sig i propositionen särskilt vid hur produktiviteten utvecklats. Produktivitetsutvecklingen skiftar för de olika verksamhetsgrenarna. Utvecklingen styrs i hög grad av fluktuationer i mål- och ärendetillströmningen och av kronofogdemyndigheternas förmåga att snabbt anpassa resurserna inom en viss arbetsgren till arbetssituationen. Det kan därför ses som naturligt att utvecklingen är negativ i fråga om de verksamhetsgrenar där antalet inkomna mål eller ärenden har minskat under åren. Statskontoret har på regeringens uppdrag mätt produktiviteten vid kronofogdemyndigheterna. Av mätningen framgår att den totala produktiviteten utvecklats positivt under år 1997 efter en nedgång under år 1996, liksom för perioden 1990–1997 som helhet. Nedgången under år 1996 förklaras av de nya handläggningsrutinerna för enskilda mål som lett till en kraftig minskning av antalet avslutade mål.

Regeringen framhåller vidare de uppgifter om kvaliteten i arbetet som lämnas i RSV:s årsredovisning. I denna anföras att produkterna har tillhandahållits på genomsnittligt kortare tid och att den rättsliga kvaliteten, mätt som andel överklaganden och hur kronofogdemyndigheternas beslut står sig i högre instans, får anses vara god.

Regeringen bedömer resultatet av kronofogdemyndigheternas verksamhet som helhet som tillfredsställande. Regeringen grundar sin bedömning på att handläggningstiderna har förkortats inom flertalet områden och att det beloppsmässiga utfallet förbättrats något. Samtidigt framhåller regeringen att det ännu återstår att föra en grundlig diskussion om vilka resultatmål som är mest relevanta. Regeringen pekar på att det kan hävdas att handläggnings- tiderna blivit alltför framträdande bland verksamhetsmålen på bekostnad av mål som hänför sig till ambitionsnivån i främst indrivningsarbetet.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att kronofogdemyndigheternas produktivitet förbättrats under år 1997; det är också glädjande att den rättsliga kvaliteten på kronofogdemyndigheternas avgöranden synes vara

god. Utskottet vill samtidigt instämma i regeringens bedömning att det är angeläget att bestämma vilka mått på uppnådda resultat som är relevanta för kronofogdemyndigheternas verksamhet. Här kan bl.a. en avvägning av de olika verksamhetsmålen inbördes vikt behöva göras.

Utskottet har inte funnit något som motsäger regeringens bedömning att resultatet av kronofogdemyndigheternas verksamhet under år 1997 är fullt tillfredsställande.

Anslaget

Över anslaget till kronofogdemyndigheterna finansieras all verksamhet som bedrivs av dessa, liksom även det teknisktöd för verksamheten som tillhandahålls av eller genom den användarfinansierade resultatenheten Dataservice vid RSV. Visst utvecklingsarbete på det tekniska området och RSV:s uppgifter som central förvaltningsmyndighet inom kronofogdemyndigheternas verksamhetsområde finansieras dock över anslaget till RSV.

Vad gäller kronofogdemyndigheternas regionindelning upplyser regeringen i budgetpropositionen att Hallands län fr.o.m. den 1 januari 1999 förs till verksamhetsområdet för Kronofogdemyndigheten i Kalmar för att överensstämmelse skall uppnås med de förändringar i skatteförvaltningens regionala indelning som då genomförs.

I budgetpropositionen konstaterar regeringen att det byggdes upp ett avsevärt anslagssparande hos kronofogdemyndigheterna under budgetåren 1993/94, 1994/95 och 1995/96. Under år 1997 ökade anslagssparandet marginellt. Regeringen har vid tre tillfällen, senast våren 1997, beslutat om bortföring av medel från anslaget som en besparing. Sammanlagt har i enlighet med regeringens beslut 62,8 miljoner kronor förts bort från anslaget.

Regeringen konstaterar vidare att det för perioden 1995/96–1998 lagts fast ett besparingskrav på 11 %. Därutöver har ett tillfälligt resurstillskott som lämnades under budgetåret 1994/95 dragits bort i två omgångar.

Regeringen anför i budgetpropositionen att det avsevärda överskottet i kronofogdemyndigheternas verksamhet har flera förklaringar. En viktig förklaring är att det är svårt att på förhand ange i vilken takt medel som har avsatts för investeringar i utrustning och systemutveckling m.m. på IT-området kommer att förbrukas. Så har t.ex. ett stort projekt som avsett nytt teknisktöd för indrivningsverksamheten varit avbrutet under en stor del av år 1996 och år 1997 men numera återupptagits. Andra förklaringar är ett minskat antal mål av vissa slag samt återhållsamhet med rekrytering av nya medarbetare. Ett inte obetydligt belopp är också avsatt för pensionsersättnings i samband med personalminskningar.

Enligt regeringen tyder RSV:s prognos för medelsförbrukningen på att kronofogdemyndigheternas anslagssparande kommer att avvecklas helt och ha vänts till ett visst underskott vid utgången av år 2000 och ett inte obetydligt underskott vid utgången av år 2001. Medelsförbrukningen är dock starkt beroende av mängden inkommande mål och ärenden. Enligt regeringen är det möjligt att den starka minskningen av vissa slag av inkommande ärenden nu har brutits; det är dock för tidigt att dra någon bestämd slutsats om den saken. Enligt regeringens mening bör det vara en

prioriterad uppgift att genom förbättringar av IT-stödet och andra rationaliseringsåtgärder se till att verksamheten kan klara en eventuell uppgång i arbetsbelastningen utan allvarliga störningar eller betydande resurstillskott.

I budgetpropositionen föreslås att riksdagen till kronofogdemyndigheterna för budgetåret 1999 anvisar ett ramanslag om 1 309 986 000 kr.

Anslagsyrkandet behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Brottsförebyggande rådet

Inledning

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) är ett stabsorgan under regeringen och ett expertorgan inom rättsväsendet. Rådets övergripande mål är att främja brottsförebyggande insatser genom utveckling, utvärdering, tillämpad forskning och information inom det kriminalpolitiska området. Härigenom skall rådet bidra till att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Viktiga inslag i verksamheten är att ta fram underlag till regeringen och rättsväsendets myndigheter för åtgärder och prioriteringar i det kriminalpolitiska arbetet, utvärdering av vidtagna åtgärder samt stöd till lokalt brottsförebyggande arbete. BRÅ:s arbetsuppgifter finns närmare reglerade i dess instruktion (1997:1056).

Brottsförebyggande rådets organisation m.m.

Under innevarande budgetår har verksamheten vid BRÅ slagits samman med Rikspolisstyrelsens forskningsenhet. Bakgrunden till sammanslagningen är att kraven på kriminalpolitiken och myndigheterna inom rättsväsendet ökar. Syftet med sammanslagningen var att åstadkomma en effektivare användning av de samlade resurserna för forskning, utveckling och därmed sammanhängande verksamhet inom rättsväsendet.

Regeringen anförde i budgetpropositionen för år 1998 att BRÅ mer än tidigare skulle fungera som ett centrum för forsknings- och utvecklingsverksamheten inom hela rättsväsendet. Rådet skulle enligt regeringen prioritera samma områden som prioriteras inom kriminalpolitiken i stort. BRÅ skulle också delta i undervisningen vid Polishögskolan och i kompetensutveckling för de anställda inom rättsväsendet. Regeringen framhöll att det är viktigt att BRÅ med kort varsel kan ta hand om uppdrag som regeringen eller rättsväsendets myndigheter har behov av att få utförda.

För att stödja den delvis nya inriktningen har BRÅ genomfört en omorganisation. Från och med mars 1998 har BRÅ organiserats i enheter utifrån målsättningen med verksamheten. BRÅ:s kärnverksamhet utförs inom fem enheter: enheten för lokalt brottsförebyggande arbete, enheten för reformutvärdering, enheten för individriktade åtgärder, enheten för studier av brottsligheten och enheten för statistik. Enheten för metod och utveckling skall ge expertstöd till övriga enheter. Enheten för information och förlag svarar, i samarbete med respektive enhet, för spridningen av resultaten av BRÅ:s forsknings- och utvecklingsverksamhet.

Två rådgivande organ är knutna till myndigheten. Dels en referensgrupp för rättsväsendet, som skall ge förslag till prioriteringar av rådets forsknings- och utvecklingsarbete och skapa ökade kontakter mellan praktiskt och vetenskapligt verksamhet inom rättsväsendet, dels en vetenskaplig nämnd med ledamöter från olika ämnesområden som har betydelse för BRÅ:s verksamhet (kriminologi, sociologi, ekonomi, m.fl.).

Avslutningsvis bör här även nämnas att BRÅ fr.o.m. den 1 januari 1999 skall överta de uppgifter som Kommittén för brottsförebyggande arbete ansvarar för i dag.

Resultatuppföljning

I budgetpropositionen redovisar regeringen BRÅ:s resultat med en uppdelning på verksamhetsområdena stöd till lokalt brottsförebyggande arbete, forsknings- och utvecklingsverksamhet, informations- och förlagsverksamhet samt officiell statistik för rättsväsendet.

Regeringen anför att BRÅ stärkt sina insatser inom det lokala brottsförebyggande arbetet och att det under året har vidtagits förberedelser inför övertagandet av de arbetsuppgifter Kommittén för brottsförebyggande arbete har i dag. Regeringen anför vidare att de områden som rådet prioriterat inom forsknings- och utvecklingsverksamheten överensstämmer med de av regeringen prioriterade områdena. BRÅ har också ökat och förbättrat informationsutbudet till de rättsvårdande myndigheterna och till allmänheten. När det gäller rättsstatistiken anför regeringen att ett omfattande arbete har lagts ned på att förbättra kvaliteten samt att förseningarna i publikationstakten minskat. Emellertid har kostnaderna ökat kraftigt och förseningarna i publikationstakten är fortfarande för stora. Enligt regeringens mening är det därför angeläget att de upphandlingar av statistikproduktion som nu pågår utmynnar i att kostnaderna minskar och att BRÅ kommer i kapp med utgivningen av statistikpublikationer.

Utskottet noterar att BRÅ:s verksamhet bedrivs med en hög ambitionsnivå och med högt ställda krav på kvalitet, och regeringen bedömer att resultatet av verksamheten också på de flesta verksamhetsområden är gott. När det gäller rättsstatistiken finns det dock anledning till viss oro för både kostnadsutvecklingen och förseningarna när det gäller publikationstakten. Utskottet utgår från att regeringen följer utvecklingen på detta område noga. Sammantaget har ingenting framkommit som motsäger regeringens bedömning av resultatet.

Anslaget

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att riksdagen till Brottsförebyggande rådet anvisar ett ramanslag på 43 674 000 kr. Förslaget innebär en viss minskning i förhållande till innevarande budgetår. Skillnaden beror på att de engångsvisa ökningarna av anslaget som skedde förra året totalt sett är lägre nu.

Anslagsyrkandet behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Rättsmedicinalverket

Rättsmedicinalverket är central förvaltningsmyndighet för rättspsykiatrisk, rättsmedicinsk, rättskemisk och rättsgenetisk verksamhet i den utsträckning sådana frågor inte handläggs av någon annan statlig myndighet. I praktiken går verksamheten ut på att sörja för att domstolarna har teknisk (medicinsk) bevisning i brottmål och faderskapsmål och ett fullgott underlag för påföljdsbestämningen i brottmål i form av t.ex. rättspsykiatriska undersökningar. Rättsmedicinalverket skall genom sin verksamhet medverka till att skapa goda förutsättningar för rättssäkerhet och effektivitet inom rättsväsendet.

Inom Rättsmedicinalverkets område förekommer såväl anslagsfinansierad som uppdragsfinansierad verksamhet.

Regeringen gör bedömningen att de mål som statsmakterna uppställt för budgetåret 1997 i allt väsentligt har kunnat infrias. Utskottet konstaterar att det inte framkommit något som talar mot regeringens bedömning.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar att Rättsmedicinalverkets utgifter inom den anslagsfinansierade verksamheten överstigit anslaget med 9,8 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar enligt regeringen att verkets utgifter kommer att överstiga anslaget med drygt 10 miljoner kronor. Det ackumulerade anslagssparandet som vid utgången av år 1997 uppgick till 13,4 miljoner kronor kommer till största delen att användas under innevarande år för att möta de utgifter som inte täcks av anslaget.

I propositionen anför regeringen att antalet rättspsykiatriska undersökningar under år 1997 har varit osedvanligt högt och överstigit ett normalår med drygt 10 %. Prognosen för år 1998 innebär enligt regeringen att antalet undersökningar kommer att stiga ytterligare.

Rättsmedicinalverket har i sitt budgetunderlag till regeringen redovisat ett behov av ökade anslagsbelopp inför kommande år. Regeringen anser i budgetpropositionen att det i dagsläget inte med säkerhet kan fastställas att den ökning av antalet rättspsykiatriska undersökningar som främst föranleder behovet av ytterligare anslag är bestående.

Regeringen föreslår ett för Rättsmedicinalverket i princip oförändrat anslag jämfört med år 1998, eller 169 305 000 kr. Regeringen avser dock att följa utvecklingen noga och att vid behov vidta nödvändiga åtgärder.

I motion Ju913 (m) begärs en anslagshöjning med 10 miljoner kronor för att täcka kostnaderna för det ökande antalet rättspsykiatriska undersökningar. Rättsmedicinalverket bör enligt motionärerna också få vissa nya arbetsuppgifter såvitt gäller frågan om innehav av vapenlicens.

Anslagsyrkandena behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Gentekniknämnden

Gentekniknämndens övergripande mål är att främja en etiskt försvarbar och säker användning av gentekniken så att människors och djurs hälsa samt miljön skyddas. Nämnden har vidare till uppgift att sprida kunskap om den gentekniska utvecklingen.

En parlamentarisk kommitté utreder för närvarande frågor om biotekniken i samhället (dir. 1997:120). Ett delbetänkande avseende Gentekniknämndens uppgifter, sammansättning och arbetsformer skall avlämnas senast den 1 juni 1999.

Av verksamhetsredogörelsen för budgetåret 1997 framgår att nämnden har verkat för att verksamhetsmålet skall uppnås genom att bl.a. avge yttranden, utarbeta informationskrifter och anordna konferenser.

Regeringen uttalar sig inte i budgetpropositionen om huruvida nämnden uppfyllt uppställda mål. Dock anser regeringen att omfattningen av Gentekniknämndens verksamhet är väl avvägd. Det har enligt utskottets mening inte framkommit något som talar mot regeringens bedömning.

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 1999 till Gentekniknämnden anvisar ett ramanslag på 2 258 000 kr.

Anslagsyrkandet behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Brottsoffermyndigheten

Inledning

Brottsoffermyndighetens övergripande mål och uppgifter är att främja brottsoffers rättigheter samt bevaka deras behov och intressen. Myndigheten skall särskilt pröva ärenden om brottsskadeersättning enligt brottsskadelagen (1978:413) och ärenden om bidrag från brottsofferfonden. Myndigheten skall också genom information verka för att berörda får kännedom om möjligheterna till brottsskadeersättning och till bidrag från brottsofferfonden. Vid myndigheten finns en särskild nämnd för prövning av vissa ärenden om brottsskadeersättning samt ett råd för prövning av frågor om bidrag ur brottsofferfonden.

Resultatuppföljning

För Brottsoffermyndigheten gäller följande verksamhetsmål. Minst 70 % av brottsskadeärendena skall med bibehållen kvalitet handläggas inom tre månader. Vidare skall ärendebalansen i fråga om brottsskadeersättning minska. Brottsoffermyndigheten skall också prioritera informationsinsatser som bidrar till att sprida kunskap om brottsoffers rättigheter samt vidta de åtgärder som behövs för att uppnå en för rättsväsendet samordnad informationsförsörjning.

Såvitt gäller målet att handlägga 70 % av ärendena inom tre månader anför regeringen att målet inte uppnåtts. Målet att minska ärendebalansen har dock nåtts; antalet balanserade ärenden minskade med 15 % för att vid årets slut uppgå till 1 477. Vidare ökade antalet avgjorda ärenden till 5 265, vilket är en ökning med 3,7 %. Här bör även nämnas att antalet inkomna brottsskadeärenden ökade till 5 002, en ökning med 5,6 %.

Regeringen anför vidare att de medel som influerats genom regressverksamheten mer än fördubblats under första halvåret 1998. Under samma period har utredningsarbetet fördjupats när det gäller den skadelidandes försäkrings-

förhållanden och den skadeståndsskyldiges betalningsförmåga. Till följd härav har summan av utbetalda brottsskadeersättningar minskat betydligt.

Regeringen bedömer att Brottsoffermyndighetens resultat är mycket tillfredsställande. Verksamheten bedrivs med jämförelsevis begränsade resurser. Informationsverksamheten har varit god. Antalet inkomna brottsskadeärenden har ökat samtidigt som ärendebalansen har minskat. Regeringen anför vidare att resultaten av insatserna för att utveckla regressverksamheten och fördjupa utredningen i brottsskadeärendena hittills är mycket positiva.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att utskottet ser mycket positivt på att ärendebalansen minskat under år 1997 trots att antalet ansökningar om brottsskadeersättning ökat. Vidare utgår utskottet från att myndighetens ansträngningar för att förkorta handläggningstiderna kommer att fortsätta.

När det gäller regressverksamheten och den fördjupade utredningen i brottsskadeärendena avser de redovisade uppgifterna än så länge bara första halvåret 1998. Någon säker slutsats i frågan om kostnadsminskningen blir bestående går ännu inte att dra. De vidtagna åtgärderna synes dock vara steg i rätt riktning.

Sammantaget innebär det anförda att ingenting motsäger regeringens bedömning att resultatet av Brottsoffermyndighetens verksamhet är mycket tillfredsställande.

Anslaget

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att riksdagen till Brottsoffermyndigheten anvisar ett ramanslag på 12 588 000 kr. I förhållande till anslaget för innevarande år är detta en höjning med 3 miljoner kronor. Under år 1998 har 2,6 miljoner kronor av anslagssparandet tagits i bruk för i första hand personalkostnader, och regeringen anser att ökade resurser behövs för att dels utveckla regressverksamheten, dels fördjupa utredningen av försäkringsskydd och skadevållarens betalningsförmåga. Regeringen anför att det är nödvändigt att myndighetens verksamhet upprätthålls och angeläget att den utvecklas.

I motionerna Ju911 och So462 (båda fp) begärs en höjning av anslaget med ytterligare 6 miljoner kronor, huvudsakligen för att göra det möjligt att anställa 50 brottsofferassistenter.

Anslagsyrkandena behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Finansiering av brottsofferfonden

Brottsofferfonden inrättades den 1 juli 1994. Fondens medel skall användas för verksamhet som gagnar brottsoffer. Bidrag från fonden får lämnas för att stödja ideella organisationer som verkar på brottsofferområdet samt för privat och offentlig verksamhet som gäller brottsoffer. Bidrag ur fonden kan även lämnas för forskning, utbildning och information i brottsofferfrågor. Brottssofferfonden administreras av Brottsoffermyndigheten.

Brottsofferfonden finansieras genom att den som döms för brott som har fängelse i straffskalan skall åläggas att betala en avgift på 300 kr. Vidare

skall den som verkställer fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll vanligen betala en avgift om 50 kr per dag, dock högst 3 000 kr.

När fonden inrättades tillfördes den även en viss del av de medel som frigjordes genom att ersättningen till intagna i kriminalvårdsanstalt för arbete och annan sysselsättning sänktes med 20 %. Sänkningen innebar att medel motsvarande 12,4 miljoner kronor frigjordes. Genom ett regeringsbeslut tillfördes fonden drygt 3,3 miljoner kronor av detta belopp. Resten av de medel som motsvarades av den sänkta ersättningen användes till annan brottsofferrelaterad verksamhet. Numera har ersättningarna till de intagna sänkts permanent till den nivå som kom att gälla efter det att det nämnda avdraget gjorts.

I motionerna Ju910 (kd) och Ju916 (m) begärs att avgiften till brottsofferfonden höjs. I den sistnämnda motionen förespråkas dessutom en ordning innebärande att de intagna i kriminalvårdsanstalterna skall vara med och finansiera brottsofferfonden.

Utskottet tog ställning till liknande yrkanden i samband med behandlingen av budgetpropositionen för innevarande år (1997/98:JuU1 s. 76 f). Utskottet avstyrkte i sitt av riksdagen godkända betänkande motionskraven huvudsakligen med hänvisning till att resultatet av den av riksdagen initierade Brottsofferutredningens (dir. 1995:94) arbete borde avvaktas. I sammanhanget kan också noteras att utskottet föreslog ett tillkännagivande som gick ut på att möjligheterna till en effektivare indrivning av avgifter till brottsofferfonden borde utredas. Bakgrunden till ställningstagandet var att personer som dömts till fängelsestraff i praktiken kan komma att slippa betala avgiften eftersom möjligheterna till indrivning från dem är begränsade.

Brottsofferutredningen har nu avlämnat betänkandet Brottsoffer – Vad har gjorts? Vad bör göras? (SOU 1998:40). Utredningen har föreslagit att avgiften till brottsofferfonden höjs till 500 kr. Vidare har utredningen gjort bedömningen att reglerna om indrivning från intagna i kriminalvårdsanstalt inte bör ändras. I den delen har utredningen bl.a. anfört att det är svårt att motivera att brottsofferavgiften skulle ha företräde framför fordringar avseende underhållsbidrag. Frågan om en återgång till den ursprungliga finansieringen av fonden tas inte upp av utredningen.

Brottsofferutredningen redovisar också en del siffror om brottsofferfondens ekonomi. Under år 1997 inkom totalt ca 10,6 miljoner kronor i avgifter till Rikspolisstyrelsen, som fungerar som uppbördsmyndighet. Vidare kan nämnas att intäkterna till fonden från dem som betalar avgifter för att verkställa fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll uppgick till ca 3,2 miljoner kronor samma år.

Enligt vad utskottet inhämtat har det per den 31 oktober i år på dessa sätt inkommit 13,3 miljoner kronor. Under samma period har utbetalningar om ca 7 miljoner kronor belastat fonden. Enligt preliminära uppgifter från Brottsoffermyndigheten kommer ytterligare 5 miljoner kronor att belasta fonden under resten av året.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att brottsofferfonden har tillgång till erforderliga medel för sin verksamhet.

Brottsofferutredningens förslag om en höjning av avgiften ser utskottet följaktligen som ett steg i rätt riktning.

När det gäller motionsönskemålen om en högre avgift till brottsofferfonden vill utskottet emellertid inte föregripa beredningen av utredningsförslaget, och utskottet avstyrker motionerna Ju910 och Ju916 i nu aktuella delar.

Utskottet går så över till att behandla frågan om att förstärka brottsofferfonden med medel som motsvaras av lägre ersättningar till de intagna. Utskottet vill inledningsvis erinra om att beslutet om användning av en del av de medel som frigjordes genom sänkningen av ersättningen till de intagna får betraktas som en engångssatsning vid uppbyggnaden av fonden. Den pedagogiska kopplingen mellan avgift och ändamål anser utskottet vara viktig, och den bör beaktas. Vidare måste man hålla i minnet att genomförandet av Brottsofferutredningens förslag innebär att ett betydande tillskott kommer fonden till del. Utskottet vill emellertid inte nu föregripa de förslag som Brottsofferutredningens förslag föranleder, och utskottet avstyrker motion Ju916 i denna del.

Resurser till brottsofferjourerna

Som framgår ovan får bidrag ur brottsofferfonden lämnas för att stödja ideella organisationer som verkar på brottsområdet samt för privat och offentlig verksamhet som gäller brottsoffer. Bidrag ur fonden kan även lämnas för forskning, utbildning och information i brottsofferfrågor. Bidrag ur fonden får dock inte lämnas för löpande verksamhet om inte särskilda skäl talar för det. De lokala jourerna är således i praktiken hänvisade till andra finansieringsformer och då främst kommunala bidrag och frivilligt arbete.

I motion Ju907 (v) understryks vikten av att brottsofferjourerna har tillräckligt med resurser.

Brottsofferutredningen har i det ovan nämnda betänkandet föreslagit att inskränkningen när det gäller bidrag till löpande verksamhet skall tas bort. Enligt utredningen bör den höjning av avgiften som utredningen föreslagit reserveras för ideella organisationer, främst deras löpande verksamhet.

Den 3 september i år beslutade regeringen att Brottsoffermyndigheten och Brottsofferjourernas riksförbund skulle få disponera 930 000 kr för två försöksprojekt. Inom ramen för det ena projektet skall en samordnare anställas av Brottsoffermyndigheten. Samordnaren skall verka för ett ökat samarbete mellan samtliga ideella organisationer verksamma inom ett geografiskt område. Inledningsvis skall samordnaren inventera regionen med avseende på brottsofferinriktad verksamhet inom såväl offentlig som ideell verksamhet. I den framställning som låg till grund för regeringens beslut betonades att samordnaren skall fungera som en resurs för såväl brottsoffer som för ideella organisationer. Samordnaren skall initiera ett nätverk upprättas, i första hand mellan de ideella krafterna men även offentlig verksamhet som rättsväsendet, socialtjänsten samt hälso- och sjukvården bör omfattas. Slutligen skall samordnaren verka för att utvecklingsarbete avseende brottsofferfrågor kommer igång i regionen.

I det andra försöksprojektet skall en länsassistent arbeta för brottsofferjourerna i två län som inte har egen brottsofferassistent. Länsassistenten skall – till skillnad från samordnaren – delta i det operativa arbetet med stöd till brottsoffer.

Enligt vad utskottet inhämtat håller Brottsoffermyndigheten och Brottsofferjourernas riksförbund på att anställa de personer som behövs för försöksverksamheterna.

Försöksverksamheterna skall utvärderas.

Utskottet vill inledningsvis – i likhet med vad utskottet vid flera tidigare tillfällen uttalat – framhålla att ett av huvudsyftena med att inrätta en brottsofferfond var att skapa ökade möjligheter till ekonomiskt stöd till olika former av brottsofferinriktad verksamhet, bl.a. genom bidrag till ideella organisationer. Det finns visserligen tendenser till att det ekonomiska läget i kommunerna leder till att brottsofferjourerna får allt mindre bidrag. Brottsofferutredningens förslag om verksamhetsstöd m.m. är emellertid ägnade att väga upp dessa problem. Utskottet utgår också från att nya åtgärder ständigt prövas för att förbättra situationen för brottsoffren. De två försöksverksamheterna är steg i den riktningen. Med det anförda avstyrker utskottet motion Ju907 i här aktuell del.

Ersättning för skador på grund av brott

Under budgetåret 1997 utbetalades drygt 61 miljoner kronor i brottsskadeersättning. Merparten avsåg ersättning för personskador; endast 0,5 miljoner kronor utgick som ersättning för sak- och förmögenhetsskada.

Under första halvåret 1998 har summan av utbetalda ersättningar sjunkit med ca 30 %, huvudsakligen till följd av det fördjupade utredningsarbete som nämnts ovan i avsnittet om Brottsoffermyndigheten. Regeringen anför att det för närvarande inte är möjligt att bedöma om förändringen är varaktig.

Utskottet ser som framgått tidigare positivt på det fördjupade utredningsarbetet. Som regeringen anför är det dock i dagsläget inte möjligt att bedöma om förändringen när det gäller kostnaderna på anslaget är varaktig. Utskottet utgår från att regeringen följer utvecklingen noga.

Från anslaget betalas ersättning av statsmedel enligt brottsskadelagen (1978:413) för skador på grund av brott. Utgifterna på anslaget är huvudsakligen beroende av antalet beviljade ansökningar om brottsskadeersättning och ersättningarnas storlek. Anslaget disponeras av Brottsoffermyndigheten.

Regeringen anför i budgetpropositionen att antalet ansökningar om brottsskadeersättning ökat under budgetåret och regeringen räknar med att ökningen kommer att hålla i sig även de närmaste åren.

Regeringen föreslår att riksdagen för år 1999 anvisar ett ramanslag på 75 074 000 kr till Ersättning för skador på grund av brott.

Anslagsyrkandet behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Rättshjälpskostnader m.m.

Inledning

Den 1 december 1997 trädde en ny rättshjälpslag (1996:1619) i kraft. Lagen beslöts av riksdagen år 1996 (prop. 1996/97:9, bet. 1996/97:JuU3, rskr. 1996/97:55). Den nya lagen har till grundläggande syfte att ge rättsskydd åt dem som inte kan få bistånd på annat sätt. Den skall dessutom såväl förenkla förfarandet som åstadkomma stora besparingar i statens utgifter för rättshjälp.

Enligt lagen är rättshjälpen subsidiär till rättsskyddet, dvs. den som har en rättsskyddsförsäkring eller liknande rättsskydd, som täcker den aktuella rättsliga angelägenheten, får inte beviljas rättshjälp. Vidare innebär lagen att den som inte har rättsskydd av ifrågavarande slag men som borde ha haft det med hänsyn till sitt försäkringsskydd i övrigt eller sina personliga och ekonomiska förhållanden får beviljas rättshjälp endast om det finns särskilda skäl. Som en allmän förutsättning för att rättshjälp skall beviljas gäller att det, med hänsyn till angelägenhetens art och betydelse samt tvisteföremålets värde och omständigheterna i övrigt, är rimligt att staten bidrar till kostnaderna.

Enligt rättshjälpslagen är inkomstgränsen för rättshjälp 210 000 kr i årsinkomst. Lagen föreskriver också att rådgivning om högst två timmar som huvudregel är en förutsättning för att rättshjälp skall beviljas. Vidare innebär lagen bl.a. att biträdesbehovet är avgörande för om rättshjälp skall beviljas och att biträde enligt rättshjälpslagen normalt skall få ersättning för högst 100 timmars arbete. På det familjerättsliga området medför den nya lagen inskränkningar i möjligheterna att få rättshjälp i vissa äktenskapsskillnads- mål och att en ny form av bistånd benämnd ersättningsgaranti införts vid bodelning.

Regeringen har i propositionen 1998/99:10 Ändringar i rättshjälpslagen föreslagit att inkomstgränsen för rätt till rättshjälp höjs från 210 000 kr till 260 000 kr per år. I propositionen föreslås dessutom bl.a. att en underårigs avgifter enligt rättshjälpslagen skall grundas på hans egna ekonomiska förhållanden.

Anslaget

Från anslaget betalas de kostnader som enligt 21 kap. 10 § rättegångsbalken, lagen (1988:609) om målsägandebiträde och rättshjälpslagen (1996:1619) skall utgå av allmänna medel. Därutöver skall från anslaget betalas de kostnader som enligt lagen (1996:1620) om offentligt biträde skall betalas av allmänna medel, dock med undantag för vissa ärenden enligt utlänningslagen (1989:529) och lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll. De faktorer som styr kostnaderna är framför allt antalet ärenden, ärendenas omfattning och svårighetsgrad, ersättningsnivån till biträden och offentliga försvarare samt den andel av rättshjälpskostnaderna som betalas av den rättssökande.

Regeringen bestämmer den timkostnadsnorm som ligger till grund för ersättning för arbete på rättshjälpsområdet. Ersättningen till offentliga försvarare regleras också i viss utsträckning med hjälp av taxor. För

närvarande finns en taxa för ersättning till offentliga försvarare i vissa brottmål i tingsrätt och hovrätt. Taxan är fastställd i DVFS 1997:16, B 32. Taxor beslutas av Domstolsverket på grundval av timkostnadsnormen. Regeringen har fastställt timkostnadsnormen för år 1998 till 833 kr exklusive mervärdesskatt (1 041 kr inklusive mervärdesskatt).

Regeringen anför i budgetpropositionen att förslagen i propositionen 1998/99:10 inte medför att anslaget behöver tillföras några ytterligare resurser.

Regeringen föreslår att riksdagen till Rättshjälpkostnader m.m. för budgetåret 1999 anvisar ett ramanslag om 781 149 000 kr.

I motion Ju911 (fp) yrkas att anslaget skall höjas med 195 miljoner kronor. Beloppet motsvarar kostnaderna för att återställa de rättshjälpförmåner som utgick före den nuvarande rättshjälpslagens införande.

Yrkandena behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

De allmänna advokatbyråerna

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att avveckla de allmänna advokatbyråerna.

Av 2 § förordningen (1980:548) med instruktion för de allmänna advokatbyråerna framgår att de allmänna advokatbyråernas främsta uppgift är att lämna biträde och rådgivning enligt rättshjälpslagen. Om det kan ske utan hinder för den verksamhet som bedrivs enligt rättshjälpslagen, skall byråerna även lämna annat biträde i rättsliga angelägenheter. Jurist vid allmän advokatbyrå bör också åta sig uppdrag som god man, likvidator eller liknande i de fall uppdragen annars skulle vara svåra att utföra därför att ersättning inte kan påräknas (3 § samma förordning). Byråerna får täckning för sina kostnader i dessa ärenden från ett driftbidragsanslag. Antalet allmänna advokatbyråer uppgår till 25.

Det ekonomiska målet för budgetåren 1998 och 1999 är att varje byrå skall generera intäkter exklusive finansiella intäkter som motsvarar minst verksamhetens kostnader exklusive finansiella kostnader, dvs. full kostnads- täckning i enlighet med avgiftsförordningen (1992:191). Under år 1997 uppfyllde, enligt vad regeringen uppger i propositionen, endast tio av de allmänna advokatbyråerna målet. Under det första halvåret 1998 var det endast tre byråer som uppfyllde det ekonomiska målet.

Regeringen uppger i budgetpropositionen att verksamhetsutfallet för de allmänna advokatbyråerna under år 1997 innebar ett underskott om 5,6 miljoner kronor. En jämförelse med uppgifterna i 1998 års budgetproposition visar att resultatet sedan budgetåret 1992/93 blivit allt sämre för varje år. Huvudförklaringen till det försämrade resultatet är, anför regeringen, förändrade regler om underhållsbidrag och en allt hårdare konkurrens i branschen. Domstolsverkets prognos för de närmaste åren pekar på en fortsatt minskning av antalet ärenden vid de allmänna advokatbyråerna. Härtill torde, enligt regeringen, framför allt bidra den nya rättshjälpslagen och att de allmänna advokatbyråerna kommer att mista sin exklusiva rätt till ersättning av staten i vissa likvidationsärenden.

I budgetpropositionen understryker regeringen den sedan flera år gällande principen att konkurrensutsatt verksamhet inte bör bedrivas i myndighetsform om det inte finns särskilda skäl för det. Enligt regeringens uppfattning är de ursprungliga motiven för inrättandet av de allmänna advokatbyråerna inte längre bärkraftiga. Det finns i dag – även utan statligt ägda advokatbyråer – en god tillgång på advokater i hela landet. Resultatutvecklingen är sådan att en fortsatt drift av byråerna måste finansieras med medel från det övriga rättsväsendet. Enligt regeringens mening är det inte rimligt att ta medel från andra delar av rättsväsendet för att subventionera en konkurrensutsatt verksamhet. Mot bakgrund av resultatutvecklingen och då det inte längre finns några skäl att driva advokatverksamhet i statlig regi bör, anför regeringen, de allmänna advokatbyråerna avvecklas.

Enligt regeringen har Domstolsverket beräknat kostnaderna för en avveckling av byråerna till mellan 50 och 60 miljoner kronor. I detta belopp ligger kostnader för en avvecklingsorganisation. För närvarande finns det omkring 40 miljoner kronor i tillgångar att användas vid en avveckling av byråerna.

Regeringen kommer, anför den i propositionen, att ge Domstolsverket i uppdrag att svara för avvecklingen av de allmänna advokatbyråerna. I uppdraget kommer också att ingå att se över hur taxorna inom rättshjälpsområdet bör fastställas i framtiden.

Regeringen understryker samtidigt att det är angeläget att medborgarnas behov av juridiska tjänster tillgodoses. Regeringen har därför för avsikt att ge en särskild utredare i uppdrag att se över den frågan.

Utskottet, som delar regeringens uppfattning att det inte längre finns skäl att driva advokatverksamhet i statlig regi, tillstyrker att riksdagen bemyndigar regeringen att avveckla de allmänna advokatbyråerna.

Diverse kostnader för rättsväsendet

Från anslaget betalas en rad kostnader för rättsväsendet, bl.a. ersättningar till vittnen, parter och rättegångsbiträden samt kostnader för statens rättegångar. Anslaget disponeras av Regeringskansliet. Länsstyrelserna samt ett fyrtiotal andra statliga myndigheter har rätt att rekvirera medel från anslaget. Exempel på sådana myndigheter är Justitiekanslern, Försvarmakten, Kammarkollegiet och Statens invandrarverk.

För budgetåret 1997 anvisade riksdagen i enlighet med regeringens förslag ett anslag om 10 222 000 kr. Av regeringens redovisning av anslagsutvecklingen framgår dock att kostnaderna för det budgetåret kom att uppgå till 26 820 000 kr. För budgetåret 1998 anvisade riksdagen i enlighet med regeringens förslag ett anslag om 19 560 000 kr. I budgetpropositionen bedömer regeringen emellertid att utgifterna för innevarande budgetår kommer att belöpa sig till 34 560 000 kr. Regeringen föreslår därför i tilläggsbudgeten för år 1998 att ytterligare 15 000 000 kr tillförs anslaget.

I budgetpropositionen upplyser regeringen att en översyn av rutinerna på anslaget gjordes under år 1997. Översynen resulterade i att dispositionsrätten på anslaget flyttades från de berörda myndigheterna till Regeringskansliet som fick samordningsansvaret för anslaget. Regeringen förklarar vidare att

den har inlett en ny översyn av anslaget och att den i budgetpropositionen för år 2000 kommer att återkomma till vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas.

Regeringen föreslår för budgetåret 1999 ett ramanslag på 19 974 000 kr.

Anslagsyrkandet behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Avgifter till vissa internationella sammanslutningar

Större delen av anslaget utgörs av det svenska bidraget till Schengensamarbetet. Från anslaget betalas även årsavgifter till Haagkonferensen för internationell privaträtt, Internationella institutet i Rom för unifiering av privaträtten (UNIDROIT), Association Internationale des Hautes Juridictions Administratives samt Bernunionen (WIPO = World Intellectual Property Organization).

Från anslaget betalas också bidrag till Helsingfors Kriminalpolitiska institut och till Nordiska samarbetsrådet för Kriminologi. Även bidrag till vissa andra internationella sammanslutningar med anknytning till Justitiedepartementet betalas från anslaget.

Regeringen föreslår att riksdagen för budgetåret 1999 till anslaget Avgifter till vissa internationella sammanslutningar anvisar ett ramanslag på 8 356 000 kr.

Anslagsyrkandet behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Bidrag till brottsförebyggande arbete

Inledning

Från anslaget ges bidrag till brottsförebyggande arbete. Medlen disponeras av Regeringskansliet. Fördelningen av medel sker genom särskilda regeringsbeslut. Kommittén för brottsförebyggande arbete, KBA, har anförtrots att fördela de medel som anslagits för budgetåret 1995/96 samt delar av de medel som anslagits för budgetåren 1997 och 1998. Från den 1 januari 1999 skall Brottsförebyggande rådet ta över de arbetsuppgifter som hittills legat på KBA. Utskottet har inhämtat att regeringen överväger att låta BRÅ disponera medlen på anslaget.

Resultatuppföljning

Regeringen anför i budgetpropositionen att utgångspunkten för det lokala brottsförebyggande arbetet är att inte endast offentliga organ utan också företag, organisationer och enskilda skall engageras. Det är genom samverkan mellan olika aktörer i samhället som positiva effekter kan uppnås. Vid genomförandet av det brottsförebyggande programmet har därför det första steget varit att initiera en sådan bred samverkan och att visa vilka möjligheter det finns att förebygga brott. Det har medfört att det inledningsvis funnits relativt få brottsförebyggande projekt som har uppfyllt de krav som ställts för att kunna tilldelas bidrag från kommittén. Antalet sådana projekt har emellertid ökat efter hand. Kommittén har nu beslutat om

bidrag till brottsförebyggande arbete motsvarande de 10,2 miljoner kronor som kommittén ursprungligen tilldelades.

Vid ingången av budgetåret 1998 fanns ett anslagssparande om 7,2 miljoner kronor. För innevarande år har riksdagen anvisat 22,2 miljoner kronor. Av utgiftsprognosen i budgetpropositionen framgår att regeringen räknar med att använda ca 14 miljoner kronor under detta år. Av dessa har KBA erhållit 6,5 miljoner kronor för att driva en försöksverksamhet med medling. 4 miljoner kronor kommer att tilldelas KBA för stöd till lokalt brottsförebyggande arbete. Enligt vad utskottet inhämtat beräknas den i budgetpropositionen aviserade och av KBA organiserade satellitkonferensen kosta 2,5 miljoner kronor. Från anslaget betalas också kostnaderna för två försöksverksamheter som bedrivs av Brottsoffermyndigheten och Brottsofferjourernas riksförbund.

I den s.k. storstadspropositionen (prop. 1997/98:165 s. 56 f), som lämnades till riksdagen i våras, angav regeringen att KBA skulle få disponera 10 miljoner kronor för satsningar på brottsförebyggande arbete i storstäderna. I budgetpropositionen gör regeringen nu en annan bedömning i fråga om vem som bör få disponera dessa medel. Regeringen anför att det inte torde bli aktuellt för KBA att fördela något bidrag under den tid som återstår fram till årsskiftet. De särskilda insatserna i storstadsområdena har aktualiserats relativt sent under KBA:s verksamhetstid. Bl.a. mot denna bakgrund bör medlen enligt regeringens bedömning i stället få disponeras av BRÅ för att under kommande budgetår användas till bidrag till brottsförebyggande arbete i storstäderna.

Utskottet konstaterar att antalet projekt som är förtjänta av stöd från KBA har ökat med tiden, och utskottet ser detta som positivt. Det ökade antalet projekt kommer också att leda till att det relativt stora anslagssparande som byggts upp de senaste åren till stora delar kommer att utnyttjas framöver.

Anslaget

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att riksdagen för budgetåret 1999 till anslaget Bidrag till brottsförebyggande arbete anvisar ett ramanslag på 7 200 000 kr.

I motion Ju910 (kd) begärs en höjning av anslaget med 40 miljoner kronor. Med höjningen vill motionärerna finansiera dels en kampanj om föräldrars betydelse i det brottsförebyggande arbetet, dels ett arbete med att ta fram konkreta brottsförebyggande åtgärder, dels brottsförebyggande projekt i kommunerna.

Anslagsyrkandena behandlas ovan i avsnittet Utgiftsramen och anslagen.

Lokalt brottsförebyggande arbete

Flera motioner tar upp frågor som berör det lokala brottsförebyggande arbetet. I motionerna Ju904 (m), So466 (v) och Ju911 (fp) anför sålunda att tryggare och trevligare stadsmiljöer har en brottsförebyggande betydelse. I den sistnämnda motionen understryks också vikten av samverkan med t.ex. frivilligorganisationerna. I motionerna Ju910 (kd) och Bo507 (c) betonas

kommunernas ansvar i det brottsförebyggande arbetet. Slutligen påpekas i motion Ju217 (s) att polisen bör vara aktiv i det lokala brottsförebyggande arbetet.

År 1996 beslutade regeringen om ett nationellt brottsförebyggande program (Allas vårt ansvar, Ds 1996:59). Samtidigt tillsattes KBA för att genomföra programmet. En grundtanke i programmet är att regeringen skall främja det lokala brottsförebyggande arbetet. Programmet skall ligga till grund för ett rådslag med bl.a. kommunerna, och avsikten är att få del av kommunernas erfarenheter av lokalt arbete och deras syn på uppläggnings- och inriktningen av den brottsförebyggande verksamheten. Frågor om organisation och arbetsuppgifter på lokal nivå skall ägnas särskild uppmärksamhet.

I KBA:s direktiv pekas särskilt på att den skall verka för att det lokala brottsförebyggande arbetet organiseras på lämpligt sätt och för att lokala brottsförebyggande program antas. Som framgår av det ovan sagda har KBA också fått disponera medel från det nu aktuella anslaget, och KBA skall enligt direktiven fördela ekonomiskt stöd till brottsförebyggande verksamhet på lokal nivå.

I regleringsbrevet för år 1997 fick Boverket i uppdrag att – med utgångspunkt i regeringens brottsförebyggande program – inventera de kunskaper som finns om hur planering och utformning av bebyggelseområden och av enskilda byggnader påverkar brottsligheten. Erfarenheterna skall fortlöpande förmedlas till kommuner, bygg- och bostadsbolag samt andra berörda myndigheter och organisationer.

Boverket har redovisat uppdraget i rapporten *Brott, bebyggelse och planering*. I rapporten ges exempel på hur man kan arbeta brottsförebyggande med olika fysiska miljöer. Bl.a. anförs att detaljplanen i kommunen kan användas för att skapa fysiska miljöer som förebygger brott. Boverket anför vidare att kommunerna har en viktig roll eftersom de förfogar över instrument inom den fysiska planeringen. I rapporten sägs också att samverkan i olika avseenden är viktig för långsiktigt goda resultat.

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden som tagit sikte på kommunala trygghetsplaner. Senast skedde det i samband med att utskottet behandlade budgetpropositionen för innevarande år (1997/98:JuU1 s. 85 f). Utskottet hänvisade då till tidigare uttalanden där utskottet pekat på statsmakternas ansvar för att skapa goda förutsättningar för det brottsförebyggande arbetet och att utskottet tidigare uttalat att regeringen väl levt upp till det ansvaret. I övrigt går utskottets tidigare ställningstaganden ut på att de brottsförebyggande insatserna på lokal nivå bör organiseras så att det går att ta till vara enskilda medborgares, ideella organisationers och andra privata initiativ samt åstadkomma en effektiv samverkan mellan detta frivilliga arbete och de olika myndigheternas åtgärder. Utskottet har samtidigt delat den uppfattning som kom till uttryck i det nationella brottsförebyggande programmet att såväl innehållet i som formerna för det lokala arbetet kommer att variera beroende på lokala förhållanden och förutsättningar. Någon gemensam mall för det lokala arbetet går alltså inte att skapa. I stället handlar det om att på bästa sätt förvalta och utveckla lokala kunskaper och lokalt engagemang för att finna den bästa formen för det brottsförebyggande

arbetet. Basen för detta kunde enligt utskottets mening vara ett lokalt brottsförebyggande råd eller en trygghetsplan. Utskottet har emellertid ansett att det saknas anledning för riksdagen att uttala sig om hur det lokala brottsförebyggande arbetet skall organiseras. Sådana beslut bör enligt den uppfattning utskottet tidigare gett uttryck för fattas på lokal nivå.

Såvitt gäller stadsmiljöns betydelse för brottsligheten är det enligt utskottets mening självklart att exempelvis väl upplysta gångvägar och parkeringsplatser är ägnade att förebygga brott. Den rapport som Boverket på regeringens uppdrag sammanställt ger också många goda exempel på vad som kan göras i detta avseende. Som framgår ovan ankommer det också på Boverket att förmedla de kunskaper som finns på området. Utskottet noterar att det inte enbart är kommunerna som skall få del av de kunskaper Boverket samlat in. Något initiativ från riksdagen är således inte erforderligt.

När det gäller motionsönskemålet om kommunala trygghetsplaner ser utskottet ingen anledning att nu inta någon annan ståndpunkt i frågan om hur det lokala brottsförebyggande arbetet bör planeras. Inte heller kan utskottet se något behov av en utredning av kommunernas ansvar.

Vad slutligen gäller polisens roll i det brottsförebyggande arbetet konstaterar utskottet att det redan i dag är ett verksamhetsmål för polisen att polisens samverkan med dem som kan förebygga brott skall utvecklas. Något uttalande från riksdagen är således inte erforderligt.

Det anförda innebär att utskottet avstyrker motionerna Ju217, Ju904, Ju910, Ju911, So466 och Bo507 i här aktuella delar.

Hemställan

Utskottet hemställer

Inledning

1. beträffande *utgångspunkter för kriminalpolitiken* att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju904 yrkande 1,
res. 1 (m)

Utgiftsramen och anslagen

2. beträffande *anslag under utgiftsområde 4 Rättsväsendet* att riksdagen
dels med bifall till proposition 1998/99:1 i denna del anvisar anslag till verksamheten inom Rättsväsendet för budgetåret 1999 enligt utskottets förslag i *bilaga 4*,
dels avslår de i *bilaga 5* angivna motionsyrkandena,
3. beträffande *riktlinjer för budgetåren 2000 och 2001 m.m.* att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju904 yrkandena 19–22 i berörda delar samt 1998/99:Ju918 yrkandena 10 och 22,
res. 2 (mp)

Polisväsendet

4. beträffande *prioritering av olika slag av brottslighet*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju203, 1998/99:Ju223 yrkande 5, 1998/99:Sf612 yrkande 2, 1998/99:So459 yrkandena 3 och 4 samt 1998/99:So461 yrkande 8,

5. beträffande *resursfördelningen mellan länen*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju201, 1998/99:Ju209 och 1998/99:N338 yrkande 7,

6. beträffande *särskilt glesbygdsstöd*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju907 yrkande 18 och 1998/99:Ju918 yrkande 5,

res. 3 (v, mp, c)

7. beträffande *polis chefsförsörjningen*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Åklagarväsendet

8. beträffande *resultatuppföljning för åklagarväsendet*

att riksdagen godkänner vad utskottet anfört,

res. 4 (m) – motiv.

Domstolsväsendet

9. beträffande *åtgärder mot inställda huvudförhandlingar*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju913 yrkande 13 och 1998/99:Ju916 yrkande 4,

res. 5 (m)

10. beträffande *utbildning för nämndemän*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju407 yrkande 2 och 1998/99:Ju411 (delvis),

11. beträffande *ersättning till nämndemän*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju407 yrkande 1, 1998/99:Ju410, 1998/99:Ju411 (delvis) och 1998/99:Ju910 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

res. 6 (s, v)

12. beträffande *domstolsorganisationen i allmänhet*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju918 yrkande 16,

res. 7 (mp)

13. beträffande *tingsrätterna*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju401 och 1998/99:Ju913 yrkande 14,

res. 8 (m, kd, c, fp)

14. beträffande *domstolarnas sidoverksamheter*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju405 och 1998/99:Ju409,

15. beträffande *domstolarnas avdelningsindelning*

att riksdagen antar regeringens förslag till

a) lag om ändring i rättegångsbalken,

b) lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,

Kriminalvården

16. beträffande *lagen om omhändertagande av berusade personer m.m.*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1998/99:Ju918 yrkande 21 antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m.,

17. beträffande *drogfria anstalter*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju503, 1998/99:Ju506, 1998/99:Ju507 yrkande 1, 1998/99:Ju509 yrkande 2, 1998/99:Ju903 yrkande 9 och 1998/99:Ju910 yrkande 15,

res. 9 (m, kd, c, fp)

Brottsoffermyndigheten

18. beträffande *avgiften till brottsofferfonden*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju910 yrkande 8 och 1998/99:Ju916 yrkande 3,

res. 10 (m, kd, c, fp)

19. beträffande *avdraget på de intagnas ersättning*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju916 yrkande 2,

res. 11 (m, kd, c, fp)

20. beträffande *resurser till brottsofferjourerna*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju907 yrkande 1,

Rättshjälpkostnader m.m.

21. beträffande *de allmänna advokatbyråerna*

att riksdagen bemyndigar regeringen att avveckla de allmänna advokatbyråerna,

Bidrag till brottsförebyggande arbete

22. beträffande *lokalt brottsförebyggande arbete*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju217, 1998/99:Ju904 yrkande 6, 1998/99:Ju910 yrkande 20, 1998/99:Ju911 yrkandena 9 och 11, 1998/99:So466 yrkande 10 och 1998/99:Bo507 yrkande 24.

res. 12 (m, fp)

res. 13 (kd, c)

res. 14 (v)

Stockholm den 3 december 1998

På justitieutskottets vägnar

Gun Hellsvik

I beslutet har deltagit: Gun Hellsvik (m)¹, Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlov (kd)¹, Anders G Högmark (m)¹, Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m)¹, Helena Frisk (s), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd)¹, Jeppe Johnsson (m)¹, Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c)¹, Siw Persson (fp)¹ och Göran Norlander (s).

¹ dock ej i beslutet under moment 2

Reservationer

1. Utgångspunkter för kriminalpolitiken (mom. 1)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Enligt vår mening bör riksdagen besluta om följande utgångspunkter för kriminalpolitiken.

Utgångspunkten skall vara att varje människa har både rätt och skyldighet att ta ansvar för sina egna handlingar. Detta var tidigare närmast en självklarhet men gäller inte längre fullt ut. Numera är uppgiften alltså att återupprätta ett samhälle som är grundat på fasta moraliska och rättsliga värderingar. Detta kräver ett angreppssätt som bygger på en helhetssyn. Familjens och skolans betydelse kan inte överskattas när det gäller att överföra normer och levnadsregler till nästa generation men de behöver kompletteras med ett straffsystem som är anpassat till unga brottslingars behov.

För att kriminalpolitiken skall uppfattas som trovärdig fordras att straffsystemet och de påföljder som döms ut uppfattas som rättvisa och att de står i proportion till brottets svårhet. Utdömda straff måste alltså stå i samklang med vad som populärt kallas det allmänna rättsmedvetandet. Hänsynen till brottsoffren måste genomsyra hela det rättsliga systemet.

En av statens viktigaste uppgifter på det kriminalpolitiska området är att skydda människor från brott och att se till att brott som ändå begås beivras oavsett brottets svårhet. Här spelar närpolisen en betydande roll som brottsbekämpare och brottsbeivrare. Det är enligt vår mening lika viktigt att stävja en begynnande kriminell bana genom en adekvat påföljd i början av en brottskarriär som att döma ut stränga straff vid allvarliga brott. I den meningen är samhällsreaktionen en brottsförebyggande åtgärd.

En förutsättning är naturligtvis att polisen, åklagarna och domstolarna har tillräckliga resurser och att arbetet är organiserat på ett sådant sätt att myndigheterna kan uppfylla de höga krav som ställs. Också kriminalvården måste ha tillräckliga resurser så att de dömdas rehabiliteringsbehov kan tillgodoses och nya brott därigenom förhindras.

Vi anser att regeringen bör få i uppdrag att utforma de praktiska åtgärderna inom ramen för kriminalpolitiken i linje med vad vi här med anledning av motion Ju904 i berörda delar anför.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *utgångspunkter för kriminalpolitiken*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju904 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 1.

2. Riktlinjer för budgetåren 2000 och 2001 m.m. (mom. 3)

Kia Andreasson (mp) anför:

Enligt min mening bör Säkerhetspolisen bantas och så mycket som möjligt av dess verksamhet föras över till polisorganisationen. Det är därför tillfredsställande att regeringen nu tillsatt den aviserade utredningen om arbetsfördelningen mellan myndigheterna, m.m. Den skall ha avslutat sitt arbete vid utgången av år 1999. Riksdagen bör således redan nu uttala att regeringen skall ge budgetarbetet för år 2001 en sådan inriktning att en omfördelning på 100 miljoner kronor sker från Säkerhetspolisen till polisorganisationen. Riksdagen bör med anledning av motion Ju918 i berörda delar som sin mening ge regeringen till känna att så skall vara fallet.

Däremot bör yrkandena i motion Ju904 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *riktlinjer för budgetåren 2000 och 2001 m.m.*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju918 yrkandena 10 och 22 och med avslag på motion 1998/99:Ju904 yrkandena 19–22 i berörda delar som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 2.

3. Särskilt glesbygdsstöd (mom. 6)

Alice Åström (v), Yvonne Oscarsson (v), Kia Andreasson (mp) och Gunnel Wallin (c) anför:

På samma sätt som det finns särskilda faktorer i storstadslänen som medför ökade kostnader för polisverksamheten finns det omständigheter i glesbygden som gör verksamheten särskilt resurskrävande. Enligt vår mening måste de särskilda förhållanden som föreligger i glesbygden beaktas vid fördelningen av medel mellan polismyndigheterna. Det får ankomma på regeringen att ta upp denna fråga i regleringsbrevet för polisväsendet. Detta bör riksdagen med anledning av motionerna Ju907 och Ju918 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *särskilt glesbygdsstöd*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju907 yrkande 18 och 1998/99:Ju918 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 3.

4. Resultatuppföljning för åklagarväsendet (mom. 8, motiveringen)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anser att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Såvitt gäller" och slutar med "effektiv ekobrottsbekämpning" bort ha följande lydelse:

Såvitt gäller Ekobrottsmyndigheten har denna som tidigare nämnts endast varit verksam i några månader. De svårigheter man haft med att starta upp verksamheten visar enligt utskottets mening att det hade varit bättre att bygga ut den samverkan mellan berörda myndigheter som fanns sedan tidigare. Härigenom skulle det ha skapats bättre förutsättningar för en mer effektiv ekobrottsbekämpning.

5. Åtgärder mot inställda huvudförhandlingar (mom. 9)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Antalet inställda huvudförhandlingar i brottmål har blivit ett växande problem som vållar domstolsväsendet stora kostnader och innebär en fara för rättssäkerheten. Vi anser det mycket angeläget att komma till rätta med detta problem. För att åstadkomma detta anser vi att vissa lagändringar bör genomföras. Sålunda bör en ordning som motsvarar det civilprocessuella systemet med tredsdom vid utevaro införas även i vissa brottmål. Vidare bör polisens möjligheter att hämta personer till en huvudförhandling utökas. Delvis liknande förslag lämnas för övrigt i Riksrevisionsverkets rapport Domstolsväsendet (RRV 1997:48). Vi vill utöver erforderliga lagändringar också framhålla de överväganden och rekommendationer som framförs i Riksrevisionsverkets rapport Inställda förhandlingar i brottmål (RRV 1994:16). Riksrevisionsverket föreslår i den rapporten bl.a. vissa åtgärder i syfte att effektivisera delgivningsverksamheten och pekar på hur samordningen mellan de rättsvärdande myndigheterna kan förbättras och tingsrätternas rutiner skärpas i olika avseenden.

Vi anser att riksdagen hos regeringen skall begära sådana lagförslag som vi nu förordar i syfte att minska antalet inställda huvudförhandlingar. Vidare förutsätter vi att regeringen aktivt verkar för att Riksrevisionsverkets överväganden och rekommendationer beaktas och leder till åtgärder. Vad vi nu med anledning av motionerna Ju913 och Ju916 i ifrågavarande delar anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *åtgärder mot inställda huvudförhandlingar*
att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ju913 yrkande 13 och 1998/99:Ju916 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 5.

6. Ersättning till nämndemän (mom. 11)

Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ann-Marie Fagerström (s), Helena Frisk (s), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v) och Göran Norlander (s) anför:

Enligt vår mening är en höjning av nämndemännens ersättning i och för sig önskvärd. Detsamma gäller beträffande ersättningen åt jurymän. Enligt vår mening är det därför glädjande att frågan om ett borttagande av det s.k. taket för ersättning för förlorad arbetsförtjänst nu är föremål för översyn inom Justitiedepartementet. Det statsfinansiella utrymmet för andra mera genomgripande förändringar är emellertid alltför begränsat. Vi avstyrker därför såväl motion Ju410 som motionerna Ju407, Ju411 och Ju910 i nu ifrågakvarande delar.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *ersättning till nämndemän*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju407 yrkande 1, 1998/99:Ju410, 1998/99:Ju411 (delvis) och 1998/99:Ju910 yrkande 12.

7. Domstolsorganisationen i allmänhet (mom. 12)

Kia Andreasson (mp) anför:

Som regeringen redovisar i budgetpropositionen pågår ett omfattande arbete med att rationalisera och effektivisera domstolsorganisationen. Miljöpartiet vill framhålla vikten av att domstolarnas inre organisation reformeras. Det är också betydelsefullt att domstolsväsendet ges en lokal och folklig förankring. Särskilt angeläget är det att avskaffa domarutbildningen. Sålunda bör notariatstjänstgöringen ersättas av en praktiktjänstgöring som bör erbjudas alla som genomgått juristutbildningen. Genom en sådan praktiktjänstgöring kan fler jurister få möjlighet att komma in på arbetsmarknaden och möjligheterna till specialisering inom olika verksamhetsgrenar ökar. Vidare bör fasta tjänster som beredningsjurist och biträdande domare inrättas och ersätta domarutbildningen. Regeringen bör beakta det nu anförda i sitt arbete med att reformera domstolsorganisation och domarutbildning. Vad jag nu med anledning av motion Ju918 i denna del anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *domstolsorganisationen i allmänhet*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju918 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 7.

8. Tingsrätterna (mom. 13)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

I budgetpropositionen förs ingående resonemang om behovet av att reformera domstolsorganisationen. Bl.a. skall försök med ökad samverkan inom och mellan domstolsslagen inledas. Regeringen avser också att ta initiativ till fortlöpande förändringar av organisationen. Enligt vår mening antyder skrivningarna i propositionen att regeringen avser att minska antalet tingsrätter. Härför talar särskilt att regeringen pekar ut en tingsrätt, nämligen den i Åmål, som särskilt lämplig att lägga ned. Vi vill för vår del understryka att vi inte delar regeringens uppfattning att det är angeläget att slå samman eller lägga ned tingsrätter. Lokalt förankrade tingsrätter torde tvärtom ha ett betydande värde för rättskipningen. Vidare har arbetet i Domstolskommittén visat att det inte finns något stöd i riksdagen för en nedläggning av tingsrätter. Enligt vår mening måste regeringen utgå från detta förhållande i arbetet med reformeringen av domstolsorganisationen och inte fatta beslut om sådana nedläggningar. Vad vi nu med anledning av motionerna Ju401 och Ju913 i nu berörda delar anført bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *tingsrätterna*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju401 och 1998/99:Ju913 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 8.

9. Drogfria anstalter (mom. 17)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Vi delar majoritetens uppfattning i frågan om att målsättningen självklart både är och skall vara att anstalterna skall vara drogfria. Vi vill också understryka att förekomsten av narkotika i anstalterna riskerar att omintetgöra alla satsningar på verkställighetsinnehållet.

Det är därför i och för sig positivt att det på flera håll pågår ett arbete för att hitta förslag på åtgärder. Arbetet har dock pågått länge och resultatet har hittills låtit vänta på sig. Läget är nu som vi ser det så akut att det är påkallat med ett ingripande från riksdagens sida för att komma till rätta med problemen.

Vi vill därför visa på ytterligare vägar att pröva på detta område.

Enligt vår mening har kriminalvården hittills i alltför liten utsträckning arbetat med differentiering som en väg att bekämpa narkotikan. Kriminalvården bör i högre utsträckning låta personer utan missbruksproblem avtjäna straffet på en särskild anstalt där enbart sådana personer placeras. I denna del vill vi särskilt betona att det är helt oacceptabelt att en person börjar ett

missbruk under anstaltstiden. De intagna som inte sköter sig bör flyttas till en annan anstalt.

I fråga om de besök en intagen får ta emot behövs ändrade regler i syfte att stärka kontrollen och hindra insmuggling av narkotika. Ett sätt vore att den intagne och besökaren skiljs åt, genom att besöksrum inrättas med en glasruta mellan den intagne och besökaren.

Vidare måste antalet provtagningar öka ända fram till dess att narkotika-situationen är tillfredsställande. Detsamma gäller i fråga om visitationer. Vi vill också se en ökad användning av narkotikahundar inom kriminalvården.

Trots att RSS-rapporten färdigställdes redan i våras har något förslag från regeringen ännu inte kommit. Skäl finns alltså att än en gång skynda på arbetet med bekämpningen av narkotikan i anstalterna.

Vi anser således att regeringen snarast bör vidta åtgärder i den av oss förordade riktningen och vid behov återkomma till riksdagen med förslag till lagändringar.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *drogfria anstalter*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju503, 1998/99:Ju506, 1998/99:Ju507 yrkande 1, 1998/99:Ju509 yrkande 2, 1998/99:Ju903 yrkande 9 och 1998/99:Ju910 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 9.

10. Avgiften till brottsofferfonden (mom. 18)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

De medel som flyter in till brottsofferfonden används för verksamhet som gagnar brottsoffren. Vi anser att avgiften till fonden är för låg i dag, och fonden behöver förstärkas genom en avgiftshöjning. Särskilt mot bakgrund av att avgiften inte ändrats sedan den infördes år 1994 anser vi det angeläget att en höjning sker med det snaraste. Beredningen av Brottsofferutredningens betänkande bör mot den bakgrunden skyndas på. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser det anförda under innevarande år.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *avgiften till brottsofferfonden*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju910 yrkande 8 och 1998/99:Ju916 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 10.

11. Avdraget på de intagnas ersättning (mom. 19)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Vad gäller frågan om att förstärka brottsofferfonden med medel som motsvaras av lägre ersättningar till de intagna har utskottsmajoriteten tidigare snarast sett den finansieringen som ett led i uppbyggnaden av fonden. Mot bakgrund av den vikt som vi fäster vid att brottsofferfonden har erforderliga medel till sitt förfogande anser vi att tiden nu kan vara mogen för att ompröva den ståndpunkten. Flera omständigheter talar i den riktningen. Trots att betydande avgifter från dem som verkställer fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll numera kommer in till fonden är det ändå långt kvar till det belopp om 19 miljoner kronor om året som den ursprungliga prognosen löd på. Brottsofferutredningens förslag om en höjning av avgiften till fonden kan visserligen förväntas innebära värdefulla tillskott. Förslaget skall dock ses i ljuset av att utredningen också föreslår ändrade regler för utbetalning av bidrag. Härtill kommer att en effektivare indrivning av avgifter synes vara förenad med vissa svårigheter. Vi anser vidare att det ligger en betydelsefull pedagogisk poäng i den ordning som gällde när fonden inrättades eftersom den dömde regelbundet påminns om att han betalar till brottsofferfonden. En sådan koppling innebär också en värdefull markering till förmån för brottsoffret.

Sammanfattningsvis innebär det anförda att vi förordar en ordning som går ut på att de intagna får vara med och finansiera brottsofferfonden. Regeringen får överväga vilka åtgärder som krävs och vid behov återkomma till riksdagen med ett förslag under innevarande år.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *avdraget på de intagnas ersättning*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju916 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 11.

12. Lokalt brottsförebyggande arbete (mom. 22)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Siw Persson (fp) anför:

Vi kan i stort ställa oss bakom vad utskottets majoritet anför om det lokala brottsförebyggande arbetet. Vi anser dock att den offentliga miljöns påverkan på brottsligheten hittills underskattats och att åtgärder från riksdagens sida krävs på detta område.

Åtgärder för att åstadkomma en bättre offentlig miljö har haft stora framgångar som brottsförebyggande metod i New York. I grund och botten handlar det om att återskapa trivseln i de offentliga miljöerna. Det är alltså viktigt att hålla rent och snyggt i stadens parker m.m., ta bort klotter omgående och se till att gatubelysningen alltid fungerar. Vi anser att åtgärder i denna riktning skapar ett incitament för människor att uppföra sig väl och ta ansvar för sin omgivning.

De goda resultaten i New York är följderna av privata initiativ. Sådana bör prövas också i Sverige. Vi anser att näringslivet här bör uppmuntras att vidta åtgärder för en bättre offentlig miljö. Vi vill särskilt framhålla att affärsinnehavare och fastighetsägare har en viktig funktion att fylla och att

det ligger i näringslivets intresse att kunderna upplever omgivningen som trygg och angenäm. Även grannsamverkan bör uppmuntras.

Regeringen bör vidta åtgärder för att stimulera privata och kommunala initiativ i denna riktning.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *lokalt brottsförebyggande arbete*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 6 och 1998/99:Ju911 yrkandena 9 och 11 samt med avslag på motionerna 1998/99:Ju217, 1998/99:Ju910 yrkande 20, 1998/99:So466 yrkande 10 och 1998/99:Bo507 yrkande 24 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 12.

13. Lokalt brottsförebyggande arbete (mom. 22)

Ingemar Vänerlöv (kd), Ragnwi Marcelind (kd) och Gunnel Wallin (c) anför:

Vi kan i stort ställa oss bakom vad utskottets majoritet anför om det lokala brottsförebyggande arbetet. Vi anser dock att kommunerna har en viktig uppgift att fylla i det brottsförebyggande arbetet och att åtgärder från riksdagens sida krävs på detta område.

I den kommunala planeringen tas i dag alltför liten hänsyn till brottsförebyggande aspekter. Boverkets rapport kan möjligen medföra en kursändring. Som vi ser det är emellertid problemet att det är oklart vilket ansvar kommunerna har. Regeringen bör därför ges i uppdrag att utreda frågan.

I avvaktan på resultatet av en utredning bör kommunerna uppmuntras att inrätta en gemensam policy, en trygghetsplan. I en sådan plan bör bl.a. anges hur man kan skapa ökad trygghet på gator och torg och hur kollektivtrafiken kan utformas så att de resande kan känna sig trygga.

Syftet med en sådan plan skulle vara att motverka våldsbrott. Planen bör även inriktas på åtgärder mot gängbildning och drogmisbruk för att på så sätt minska den form av brottslighet som exempelvis missbruk tenderar att leda till. Den kompetens som finns i ungdoms- och kvinnoorganisationerna bör tas till vara när planerna utarbetas.

Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder med anledning av vad vi nu anför.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *lokalt brottsförebyggande arbete*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju910 yrkande 20 och 1998/99:Bo507 yrkande 24 och med avslag på motionerna 1998/99:Ju217, 1998/99:Ju904 yrkande 6, 1998/99:Ju911 yrkandena 9 och 11 samt 1998/99:So466 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 13.

14. Lokalt brottsförebyggande arbete (mom. 22)

Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v) anför:

Vi kan i stort ställa oss bakom vad utskottets majoritet anför om det lokala brottsförebyggande arbetet. Vi anser dock att lokala satsningar bör göras för att åstadkomma tryggare utomhusmiljöer och att åtgärder från riksdagens sida krävs på detta område.

Bakgrunden till vår uppfattning är att många kvinnor upplever det som riskabelt att passera parker och andra offentliga platser.

Tänkbara åtgärder för att komma till rätta med problemen är att överväga ytterligare belysning. Vidare bör tryggheten i utomhusmiljön uppmärksammas i samband med planering av nya bostadsområden. Vi kan också tänka oss att lokaltrafiken organiseras så att bussar efter en viss tid på kvällen stannar och låter passagerarna gå av där de själva önskar, oavsett hållplatsernas placering.

Huvudansvaret för att åtgärder vidtas på detta område ligger som vi ser det på kommunerna.

Det bör ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder med anledning av vad vi nu anför.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 22 bort ha följande lydelse:

22. *beträffande lokalt brottsförebyggande arbete*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:So466 yrkande 10 och med avslag på motionerna 1998/99:Ju217, 1998/99:Ju904 yrkande 6, 1998/99:Ju910 yrkande 20, 1998/99:Ju911 yrkandena 9 och 11 samt 1998/99:Bo507 yrkande 24 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 14.

Särskilda yttranden

1. Anslag under utgiftsområde 4 Rättsväsendet samt riktlinjer för budgetåren 2000 och 2001 m.m. (mom. 2 och 3)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Enligt vår mening är rättsväsendet i dag i stort behov av både personalförstärkning och kvalitetshöjande åtgärder inom de olika rättsvårdande myndigheternas verksamhetsområden. För att kunna göra mer än att tillse att myndigheterna förblir intakta efter tidigare års nedskärningar krävs betydligt högre anslag än de som regeringen föreslår. Regeringens förslag är otillräckligt om vi förutom en allmän myndighetsupprustning även påtagligt skall kunna öka människors vardagstrygghet och samtidigt ligga i frontlinjen i kampen mot den grova och gränsöverskridande brottsligheten.

Vårt förslag innebar därför en ekonomisk ram som med knappt 1,2 miljarder kronor (fördelat på tre år) överstiger riksdagens beslut om ram för rättsväsendet. Parallellt med ökade anslag bör kraven skärpas på effektivt resursutnyttjande, resultatuppföljning och tydligt ledarskap inom rättsväsendet.

Utgångspunkten för våra förslag när det gäller polisen är att all brottslighet skall beivras. Polisens resurser måste räcka både till detta och till ett aktivt brottsförebyggande arbete framför allt inom ramen för närpolisverksamheten. Regeringen har anammat våra tidigare krav på förstärkning av rättsväsendet och särskilt av polisen. En följd härav är att polisen i år föreslås få en anslagsförstärkning på omkring 400 miljoner kronor. 200 miljoner kronor är emellertid ett engångsbelopp, vilket bl.a. innebär att polisen inte fritt kan disponera dessa medel; hänsyn måste ju tas till att den delen av anslaget försvinner redan år 2000. Enligt vår mening hade hela anslagshöjningen bort utgöra en höjning av polisens ram. Regeringen har inte heller beaktat att en resursförstärkning hos polisen bör komma att medföra att fler brott upptäcks, anmäls och utreds. Detta kommer i sin tur att medföra en ökad belastning på åklagarorganisationen, domstolsväsendet och kriminalvården, vilket innebär att det verkliga resursbehovet hos dessa myndigheter kommer att bli synligt. I vårt förslag tar vi hänsyn till vad som nu anförts och föreslår förstärkningar till nu nämnda myndigheter. Särskilt bör nämnas att vi, på grund av uppgifter som lämnats under ärendets beredning, dragit slutsatsen att åklagarorganisationen redan nästa år måste förstärkas, vilket får ske genom en överföring från kriminalvården. Härigenom skapas utrymme för en utökad åklagarorganisation och möjlighet att anlita externa experter vid behov, dvs. i situationer då enbart den juridiska kompetensen inte är tillräcklig. I det sammanhanget vill vi också framhålla åklagarens roll som förundersökningsledare. Också Rättsmedicinalverket har behov av förstärkningar. Myndigheten har blivit utsatt för ett allt större tryck genom att antalet rättspsykiatriska undersökningar ökar. Den bör dessutom få nya arbetsuppgifter när det gäller kontrollen av vapeninnehav; vi tänker närmast på att myndighetens kompetens bör utnyttjas när det gäller att bedöma om en person är olämplig att inneha vapen. Slutligen ser vi den

tilltagande brottsligheten av s.k. veganer som mycket oroande. Denna oro delas uppenbarligen även av polisväsendet; det är Säkerhetspolisen som handlägger sådana ärenden. Det är enligt vår mening olämpligt att ens tillfälligt minska anslaget till Säkerhetspolisen som regeringen föreslår. Vi föreslår alltså en motsvarande förstärkning för att neutralisera regeringens förslag. Slutligen anser vi att organisationen mot ekobrott borde byggts på ett nära samarbete mellan åklagare och polis i andra former än vad som nu är fallet. Ekobrottsmyndigheten borde alltså upphöra. Vi anser det föga meningsfullt att satsa ytterligare på den nuvarande organisationen.

Sammantaget hade vi föreslagit att utgiftsramen för rättsväsendet för nästa budgetår skulle tillföras 260 miljoner kronor mer än vad riksdagen nu beslutat om. Detta hade givit utrymme för de anslagshöjningar vi i detta ärende föreslagit i motionerna Ju904 och Ju913. I linje härmed hade även rättsväsendets preliminära ram för åren 2000 och 2001 bort höjas med 449 miljoner kronor respektive 409 miljoner kronor, allt i förhållande till regeringens förslag.

2. Anslag under utgiftsområde 4 Rättsväsendet (mom. 2)

Ingemar Vänerlov (kd) och Ragnwi Marcelind (kd) anför:

Enligt vår mening bygger varje bärande system i ett rättssamhälle på en process där värden, värderingar och normer införlivas och lägger en gemensam grund för samhällslivet. All brottslighet, inklusive vardagsbrottsligheten, måste bekämpas, och den ökade brottsligheten måste mötas med åtgärder på både kort och lång sikt. På kort sikt handlar det främst om resurser till polisen och samarbete mellan olika myndigheter. På lång sikt handlar det om att förebygga brott och att se till att barn och ungdom tar till sig de grundläggande värderingar som samhället bygger på. Här spelar familjen en synnerligen betydelsefull roll som fostrare och överförare av dessa värderingar, men det finns också andra viktiga inslag i ett brottspreventivt arbete. Vi tänker här på att höjd upptäcktsrisk, fasthet och konsekvens är viktiga signaler i synnerhet i arbetet med barn och ungdom. En fungerande rättsstat förutsätter att myndigheterna tilldelas tillräckliga resurser och att de har tillräcklig kompetens. Rättssäkerheten och rättstryggheten kräver ett kvalificerat och effektivt rättsväsende som präglas av ett medborgarperspektiv. Stora insatser behövs i det brottsförebyggande arbetet.

Det sagda innebär att vi anser att polisorganisationen under den närmaste treårsperioden bör utökas med 200 poliser och 500 civilanställda. Detta möjliggör bl.a. att intentionerna med närpolisverksamheten kan realiseras. Åklagarverksamheten behöver en allmän förstärkning för att möta de ökade kraven som föranleds av att polisen nu får ökade resurser. Inom åklagarverksamheten bör vidare särskilda ungdomsrotlar inrättas och kompetensutvecklingen utvidgas. Det är viktigt t.ex. att det finns kompetent personal, både åklagare och poliser, som kan ta hand om barn som blivit utsatta för brott. På kriminalvårdsanstalterna bör det finnas särskilda utrymmen som är anpassade till barns behov för att umgänge med en intagen förälder skall kunna äga rum i acceptabla former. Det behövs alltså särskilda medel till

ombyggnationer för att möjliggöra upprätthållandet av relationen mellan intagen förälder och barn. Också frigivningsförberedelserna behöver förbättras. Arbetsbelastningen och målbalserna på vissa domstolar är också sådana att ett resurstillskott är nödvändigt. I det brottsförebyggande arbetet krävs en stor satsning, bl.a. på en kampanj "Föräldrarna är samhällets viktigaste brottsförebyggande resurs" och på särskilda brottsförebyggande satsningar i t.ex. storstäderna. Särskilda statliga medel bör anslås för kommunernas åtgärder på det brottsförebyggande området.

Sammantaget hade vi föreslagit att utgiftsramen för rättsväsendet för nästa budgetår skulle tillföras 380 miljoner kronor mer än vad riksdagen nu beslutat om. Detta hade givit utrymme för de anslagshöjningar vi i detta ärende föreslagit i motion Ju910.

3. Anslag under utgiftsområde 4 Rättsväsendet (mom. 2)

Gunnel Wallin (c) anför:

Den viktigaste kriminalpolitiska uppgiften för samhället är att minska brottsligheten och därigenom öka människors trygghet. Det brottsförebyggande arbetet måste prioriteras och förstärkas, och engagemanget från allmänheten och ideella organisationer tas till vara. Brottsligheten kan alltså inte enbart stävjas genom traditionella åtgärder inom rättsväsendets ram. Detta hindrar inte att en mycket viktig komponent i det brottsförebyggande arbetet är en tillräckligt stor och effektiv polisorganisation. Detsamma gäller naturligtvis i fråga om beivrandet av brott där polisarbetet är själva grundförutsättningen för ett lyckat resultat.

Jag hade föreslagit att utgiftsramen för rättsväsendet för nästa budgetår skulle tillföras 65 miljoner kronor mer än vad riksdagen nu beslutat om. Detta hade givit utrymme för den anslagshöjning till polisen jag i detta ärende föreslagit i motion Fi210.

4. Anslag under utgiftsområde 4 Rättsväsendet (mom. 2)

Siw Persson (fp) anför:

Enligt min mening är det nödvändigt att vara lika hård mot brottsligheten som mot brottslighetens orsaker. Denna ståndpunkt har betydelse för de åtgärder som krävs för att bekämpa brott.

Brottslighetens orsaker kan sökas i otrygga uppväxtförhållanden, oklar normbildning från vuxensamhället, dåliga skolor och för lite resurser till barn med problem. Brottsligheten har alltså i stor utsträckning sociala orsaker och många av de åtgärder som krävs bör göras inom andra samhällsområden än rättsväsendets.

Mycket bör emellertid göras även inom rättsväsendet. En hel del görs också men det finns områden som behöver förstärkas. Till att börja med måste polisorganisationen effektiviseras och nya arbetsmetoder införas. Närpolisens verksamhet måste anpassas till lokala behov och dess status höjas. En närvarande, synlig polis skapar trygghet och förebygger brott. Det behövs en ökad antagning till polishögskolan – redan nästa år bör

antagningen ökas med 300 aspiranter – och 400 fler civilanställda för kontors- och utredningsarbete. Polisens insatser mot de kriminella mc-gängerna måste intensifieras. Inom åklagarorganisationen är bristen på åklagare kännbar, och det är vidare nödvändigt att säkerställa satsningen på Ekobrottsmyndigheten och bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten. Härför krävs fler åklagare. Redan nästa år bör budgetutrymme skapas för ytterligare 18 aspiranter. Brottsoffrens ställning måste stärkas. De många människor som varje år blir utsatta för brott behöver särskilt stöd. Därför bör 50 halvtidstjänster som brottsofferassistenter tillskapas. Det måste avsättas särskilda medel för stöd till målsägande och vittnen i samband med rättegång. Förra året ändrades reglerna för allmän rättshjälp. I praktiken utesluter de nya reglerna tillgång till rättsligt bistånd för många som skulle behöva det. Beslutet om nya regler bör ändras och en återgång ske till de tidigare reglerna.

Jag hade föreslagit att utgiftsramen för rättsväsendet för nästa budgetår skulle tillföras 377 miljoner kronor mer än vad riksdagen nu beslutat om. Detta hade givit utrymme för de åtgärder jag i detta ärende föreslagit i motionerna Ju911, Fi211 och So462.

5. Prioritering av olika slag av brottslighet (mom. 4)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Enligt vår mening bör en intensiv kamp föras mot alla former av illegal vapenhantering. Samtidigt tvingas vi konstatera att de senaste årens besparingar som genomförts inom polisen under senare år medfört att det inte finns resurser för att polisen tillräckligt skall kunna bekämpa sådan allvarlig brottslighet. En stor del av de av regeringen nu föreslagna resurstillskotten till polisen är dessutom engångsvisa. Det är väl känt att det efter senare års kraftiga neddragningar finns ett stort behov inom polisen av en permanent resursförstärkning. Vidare kan regeringens knappa resurstillskott för åren 2000 och 2001 redan nu förutses vara otillräckliga.

Med de av oss föreslagna budgetalternativen skulle bättre förutsättningar ha skapats för att sätta in ytterligare resurser mot den illegala hanteringen med vapen.

6. Prioritering av olika slag av brottslighet (mom. 4)

Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v) anför:

Polis och domstolar blundar ofta för de rasistiska motiv som ligger bakom en hel del brottslighet. Alltför ofta underlåter polisen att ingripa mot rasistiska gruppers organiserade brott. Enligt vår mening måste polisen och andra myndigheter inom rättsväsendet prioritera brott med rasistiska förtecken. Vi vill på detta sätt ytterligare understryka vikten av att så sker.

7. Resursfördelningen mellan länen (mom. 5)

Gun Hellsvik (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Det åligger Rikspolisstyrelsen att vid fördelningen av medel mellan olika län göra en avvägning av länens behov av polisiära insatser i enlighet med de anvisningar som regeringen lämnar i sitt regleringsbrev. Vi menar att de motionsyrkanden som behandlas i denna del av utskottets betänkande inte skall ses som kritik mot Rikspolisstyrelsens fördelning av medel mellan länen, utan som en följd av de omfattande besparingar som genomförts inom polisen under senare år. Med ett större anslag för polisverksamheten också i framtiden kommer inte problemen med resursfördelningen att bli så omfattande och den nu förda diskussionen onödig. Med de förslag vi lagt fram beträffande anslag för åren 2000 och 2001 skulle dessa problem lätt kunna undanröjas.

I det följande redovisas de i betänkandet ingående motionsyrkandena i nummerföljd.

- 1998/99:Fi210 av Lennart Daléus m.fl. (c),
yrk. 6 (utgiftsramen och anslagen)
- 1998/99:Fi211 av Lars Leijonborg m.fl. (fp),
yrk. 10 (utgiftsramen och anslagen)
- 1998/99:Ju201 av Rolf Gunnarsson (m), (polisväsendet)
- 1998/99:Ju202 av Göte Jonsson (m), (utgiftsramen och anslagen)
- 1998/99:Ju203 av Ingvar Eriksson och Olle Lindström (m),
(polisväsendet)
- 1998/99:Ju206 av Sten Tolgfors (m), (utgiftsramen och anslagen)
- 1998/99:Ju207 av Olle Lindström (m), (utgiftsramen och anslagen)
- 1998/99:Ju209 av Anders Sjölund och Åke Sandström (m, c),
(polisväsendet)
- 1998/99:Ju211 av Tomas Högström och Karin Falkmer (m),
(utgiftsramen och anslagen)
- 1998/99:Ju217 av Raimo Pärssinen (s), (bidrag till brottsförebyggande
arbete)
- 1998/99:Ju223 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd),
yrk. 5 (polisväsendet)
- 1998/99:Ju401 av Gunnel Wallin och Kenneth Johansson (c),
(domstolsväsendet)
- 1998/99:Ju405 av Hans Stenberg m.fl. (s), (domstolsväsendet)
- 1998/99:Ju407 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd), (domstolsväsendet)
- 1998/99:Ju409 av Per Erik Granström och Carin Lundberg (s),
(domstolsväsendet)
- 1998/99:Ju410 av Birgitta Carlsson och Eskil Erlandsson (c),
(domstolsväsendet)
- 1998/99:Ju411 av Siw Wittgren-Ahl m.fl. (s), (domstolsväsendet)
- 1998/99:Ju503 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (m),
(kriminalvården)
- 1998/99:Ju506 av Elisebeht Markström m.fl. (s), (kriminalvården)
- 1998/99:Ju507 av Christina Axelsson och Cinnika Beiming (s),
yrk. 1 (kriminalvården)
- 1998/99:Ju509 av Inger Davidson m.fl. (kd, s, m, v, c, fp, mp),
yrk. 2 (kriminalvården)

1998/99:Ju901	av Sten Tolgfors (m), yrk. 13 (utgiftsramen och anslagen)	1998/99:JuU1 Bilaga 2
1998/99:Ju903	av Gun Hellsvik m.fl. (m), yrk. 9 (kriminalvården)	
1998/99:Ju904	av Carl Bildt m.fl. (m), yrk. 1 (inledning) yrk. 5, 19–22 (utgiftsramen och anslagen) yrk. 6 (bidrag till brottsförebyggande arbete)	
1998/99:Ju907	av Gudrun Schyman m.fl. (v), yrk. 1 (Brottsoffermyndigheten) yrk. 18 (polisväsendet)	
1998/99:Ju910	av Alf Svensson m.fl. (kd), yrk. 1, 2, 9, 10, 13, 16–19, 21–22 (utgiftsramen och anslagen) yrk. 8 (Brottsoffermyndigheten) yrk. 12 (domstolsväsendet) yrk. 15 (kriminalvården) yrk. 20 (bidrag till brottsförebyggande arbete)	
1998/99:Ju911	av Siw Persson m.fl. (fp), yrk. 4, 8, 12 (delvis), 14 (utgiftsramen och anslagen) yrk. 9, 11 (bidrag till brottsförebyggande arbete)	
1998/99:Ju913	av Gun Hellsvik m.fl. (m), yrk. 1, 2, 9–12, 15, 19, 20 (utgiftsramen och anslagen) yrk. 13, 14 (domstolsväsendet)	
1998/99:Ju916	av Gun Hellsvik m.fl. (m), yrk. 2, 3 (Brottsoffermyndigheten) yrk. 4 (domstolsväsendet)	
1998/99:Ju918	av Marianne Samuelsson m.fl. (mp), yrk. 5 (polisväsendet) yrk. 10, 22 (utgiftsramen och anslagen) yrk. 16 (domstolsväsendet) yrk. 21 (kriminalvården)	
1998/99:Sf612	av Gudrun Schyman m.fl. (v), yrk. 2 (polisväsendet)	
1998/99:So459	av Ingrid Näslund (kd), yrk. 3, 4 (polisväsendet)	
1998/99:So461	av Kerstin Heinemann m.fl. (fp), yrk. 8 (polisväsendet)	
1998/99:So462	av Helena Bargholtz m.fl. (fp), yrk. 11 (utgiftsramen och anslagen)	

1998/99:So466 av Gudrun Schyman m.fl. (v),
yrk. 10 (bidrag till brottsförebyggande arbete)

1998/99:N338 av Camilla Dahlin-Andersson m.fl. (fp),
yrk. 7 (polisväsendet)

1998/99:Bo507 av Margareta Andersson m.fl. (c),
yrk. 24 (bidrag till brottsförebyggande arbete)

1998/99:JuU1
Bilaga 2

Sammanställning av yrkanden inom utgiftsområde 4
Rättsväsendet

Verksamhetsområde Anslag (1 000-tal kronor)	Regeringens förslag	Ändringar i regeringens förslag			
		m	kd	c	fp
A Polisväsendet					
1 Polisorganisationen (<i>ram</i>)	11 460 196		+200 000	+65 000	+170 000
2 Säkerhetspolisen (<i>ram</i>)	514 134	+10 000			
B Åklagarväsendet					
1 Åklagarorganisationen (<i>ram</i>)	620 140	+22 000 ¹	+50 000		+6 000
2 Ekobrottsmyndigheten (<i>ram</i>)	199 197	-10 000			
C Domstolsväsendet m.m.					
1 Domstolsväsendet m.m. (<i>ram</i>)	3 056 983	+50 000	+60 000		
D Kriminalvården					
1 Kriminalvården (<i>ram</i>)	3 639 055	+178 000 ²	+30 000		
E Kronofogdemyndigheterna					
1 Kronofogdemyndigheterna (<i>ram</i>)	1 309 986				

Verksamhetsområde Anslag (1 000-tal kronor)	Regeringens förslag	Ändringar i regeringens förslag			
		m	kd	c	fp
F Övrig verksamhet inom rättsväsendet					
1 Brottsförebyggande rådet (<i>ram</i>)	43 674				
2 Rättsmedicinalverket (<i>ram</i>)	169 305	+10 000			
3 Gentekniknämnden (<i>ram</i>)	2 258				
4 Brottsoffermyndigheten (<i>ram</i>)	12 588				+6 000
5 Ersättning för skador på grund av brott (<i>ram</i>)	75 074				
6 Rättshjälpkostnader m.m. (<i>ram</i>)	781 149				+195 000
7 Diverse kostnader för rättsväsendet (<i>ram</i>)	19 974				
8 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar (<i>ram</i>)	8 356				
9 Bidrag till brottsförebyggande arbete (<i>ram</i>)	7 200		+40 000		
Summa för utgiftsområdet	21 919 269	+260 000	+380 000	+65 000	+377 000

¹ Yrkandet har väckts under ärendets beredning i utskottet.

² Yrkandet har justerats under ärendets beredning i utskottet.

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning.

Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna redovisar sina ställningstaganden i särskilda yttranden som fogats till betänkandet.

Verksamhetsområde Anslag (1 000-tal kronor)	Utskottets förslag
A Polisväsendet	
1 Polisorganisationen (<i>ram</i>)	11 460 196
2 Säkerhetspolisen (<i>ram</i>)	514 134
B Åklagarväsendet	
1 Åklagarorganisationen (<i>ram</i>)	620 140
2 Ekobrottsmyndigheten (<i>ram</i>)	199 197
C Domstolsväsendet m.m.	
1 Domstolsväsendet m.m. (<i>ram</i>)	3 056 983
D Kriminalvården	
1 Kriminalvården (<i>ram</i>)	3 639 055
E Kronofogdemyndigheterna	
1 Kronofogdemyndigheterna (<i>ram</i>)	1 309 986
F Övrig verksamhet inom rättsväsendet	
1 Brottsförebyggande rådet (<i>ram</i>)	43 674
2 Rättsmedicinalverket (<i>ram</i>)	169 305
3 Gentekniknämnden (<i>ram</i>)	2 258
4 Brottsoffermyndigheten (<i>ram</i>)	12 588
5 Ersättning för skador på grund av brott (<i>ram</i>)	75 074
6 Rättshjälpkostnader m.m. (<i>ram</i>)	781 149
7 Diverse kostnader för rättsväsendet (<i>ram</i>)	19 974
8 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar (<i>ram</i>)	8 356
9 Bidrag till brottsförebyggande arbete (<i>ram</i>)	7 200
Summa för utgiftsområdet	21 919 269

Motion	Motionärer	Yrkanden
1998/99:Ju202	av Göte Jonsson (m)	
1998/99:Ju206	av Sten Tolgfors (m)	
1998/99:Ju207	av Olle Lindström (m)	
1998/99:Ju211	av Tomas Högström och Karin Falkmer (m)	
1998/99:Ju901	av Sten Tolgfors (m)	13
1998/99:Ju904	av Carl Bildt m.fl. (m)	5, 19–22 (i berörda delar)
1998/99:Ju910	av Alf Svensson m.fl. (kd)	1, 2, 9, 10, 13, 16–19, 21, 22
1998/99:Ju911	av Siw Persson m.fl. (fp)	4, 8, 12 i denna del, 14
1998/99:Ju913	av Gun Hellsvik m.fl. (m)	1, 2, 9–12, 15, 19, 20
1998/99:Fi210	av Lennart Daléus m.fl. (c)	6
1998/99:Fi211	av Lars Leijonborg m.fl. (fp)	10
1998/99:So462	av Helena Bargholtz m.fl. (fp)	11

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	2
Motionerna	3
Utskottet	9
Inledning.....	9
Allmänt.....	9
Kriminalpolitikens inriktning.....	10
Utgiftsramen och anslagen.....	12
Inledning	12
Budgetåret 1999	13
Utgiftsramen	13
Anslagen.....	14
Överväganden.....	15
Riktlinjer för kommande budgetarbete.....	16
Polisväsendet	17
Inledning	17
Resultatuppföljning	17
Anslagen.....	19
Polisorganisationen.....	19
Säkerhetspolisen.....	20
Prioritering av olika slag av brottslighet	20
Resursfördelningen inom polisen.....	21
Polischefs försörjningen.....	21
Åklagarväsendet.....	22
Inledning	22
Resultatuppföljning	23
Anslagen.....	24
Åklagarorganisationen.....	24
Ekobrottsmyndigheten.....	24
Domstolsväsendet m.m.	25
Inledning	25
Resultatuppföljning	25
Anslaget	27
Domstolarnas avdelningsindelning	28
Åtgärder mot inställda huvudförhandlingar	29
Frågor om nämndemän.....	30
Utbildning för nämndemän.....	30
Ersättning åt nämndemän	31
Domstolsorganisationen.....	32
Allmänna synpunkter.....	32
Antalet tingsrätter	34
Sidoverksamheter	35
Kriminalvården	36
Inledning	36
Kriminalvårdens organisation m.m.	36

Resultatuppföljning	37
Anslaget	39
Omhändertagande av berusade personer	40
Drogfria anstalter	41
Kronofogdemyndigheterna	43
Inledning	43
Resultatuppföljning	44
Anslaget	45
Brottsförebyggande rådet	46
Inledning	46
Brottsförebyggande rådets organisation m.m.	46
Resultatuppföljning	47
Anslaget	47
Rättsmedicinalverket	48
Gentekniknämnden	48
Brottsoffermyndigheten	49
Inledning	49
Resultatuppföljning	49
Anslaget	50
Finansiering av brottsofferfonden	50
Resurser till brottsofferjouerna	52
Ersättning för skador på grund av brott	53
Rättshjälpskostnader m.m.	54
Inledning	54
Anslaget	54
De allmänna advokatbyråerna	55
Diverse kostnader för rättsväsendet	56
Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	57
Bidrag till brottsförebyggande arbete	57
Inledning	57
Resultatuppföljning	57
Anslaget	58
Lokalt brottsförebyggande arbete	58
Hemställen	60
Inledning	60
Utgiftsramen och anslagen	60
Polisväsendet	60
Åklagarväsendet	61
Domstolsväsendet	61
Kriminalvården	62
Brottsoffermyndigheten	62
Rättshjälpskostnader m.m.	62
Bidrag till brottsförebyggande arbete	62
Reservationer	63
1. Utgångspunkter för kriminalpolitiken (mom. 1)	63
2. Riktlinjer för budgetåren 2000 och 2001 m.m. (mom. 3)	64
3. Särskilt glesbygdstöd (mom. 6)	64

4. Resultatuppföljning för åklagarväsendet (mom. 8, motiveringen).....	65
5. Åtgärder mot inställda huvudförhandlingar (mom. 9)	65
6. Ersättning till nämndemän (mom. 11).....	66
7. Domstolsorganisationen i allmänhet (mom. 12)	66
8. Tingsrätterna (mom. 13)	67
9. Drogfria anstalter (mom. 17)	67
10. Avgiften till brottsofferfonden (mom. 18)	68
11. Avdraget på de intagnas ersättning (mom. 19).....	68
12. Lokalt brottsförebyggande arbete (mom. 22).....	69
13. Lokalt brottsförebyggande arbete (mom. 22).....	70
14. Lokalt brottsförebyggande arbete (mom. 22).....	71
Särskilda yttranden	72
1. Anslag under utgiftsområde 4 Rättsväsendet samt riktlinjer för budgetåren 2000 och 2001 m.m. (mom. 2 och 3).....	72
2. Anslag under utgiftsområde 4 Rättsväsendet (mom. 2)	73
3. Anslag under utgiftsområde 4 Rättsväsendet (mom. 2)	74
4. Anslag under utgiftsområde 4 Rättsväsendet (mom. 2)	74
5. Prioritering av olika slag av brottslighet (mom. 4)	75
6. Prioritering av olika slag av brottslighet (mom. 4)	75
7. Resursfördelningen mellan länen (mom. 5)	76
Bilagor:	
1. Regeringens lagförslag	77
2. Motionsyrkanden	80
3. Sammanställning av yrkanden inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet	83
4. Förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet	85
5. Vissa av utskottet avstyrkta motionsyrkanden (mom. 2 i hemställan)	86